

[Landbrugsministeren.]

duktioner og på længere sigt en nedgang i den animalske produktion med deraf følgende negative virkninger for beskæftigelsen på mejerier og slagterier m. m. i de berørte egne.

Efter en foreløbig beregning fra Danmarks Statistik er kornhøsten i 1975 opgjort til 6,35 mill. tons mod 7,26 mill. tons i 1974, dvs. 910.000 tons eller 12,5 pct. mindre end i fjor.

Der foreligger endnu ikke udbytteberegninger for rodfrugter og græs, men ifølge de seneste vurderinger af afgrødernes tilstand vil høsten af rodfrugter blive 10-15 pct. under det normale og udbyttet af græsmarkerne 20-30 pct. mindre end det normale.

Den største udbyttenedgang er sket i Sønderjyllands, Ringkøbing, Ribe og Vejle amter, hvor den samlede korn- og grovfoderhøst skønnes at blive mere end 15 pct. under det normale; men også i andre egne af landet er der betydelig udbyttenedgang.

I de hårdest ramte egne er der adskillige landmænd, der i år kun har høstet 1-2 fold i kornmarkerne, mod normalt 15-20 fold.

I de tilfælde, hvor udbyttenedgangen har været væsentlig, og hvor der på ejendommen er en betydelig husdyrproduktion, vil udbyttenedgangen medføre store merudgifter til indkøb af korn og foderstoffer i det kommende år. Dette gælder navnlig i de nævnte 4 amter i Jylland.

Der vil derfor i mange tilfælde være behov for ekstræordinære foranstaltninger til forbedring af likviditeten, især for yngre landmænd på ejendomme med en betydelig gæld. Det foreslås, at der inden for en beløbsramme på 150 mill. kr. kan ydes statsgaranti for lån, som ejere og brugere af landbrugsejendomme optager i pengeinstitutter til normal markedsrente, såfremt de i 1975 har haft et udbytte af korn, rodfrugter og græs, der er under 60 pct. af gennemsnittet af de 2 foregående års udbytte af nævnte afgrøder, og af denne grund er kommet i økonomiske vanskeligheder.

I lovforslagets § 1 er der fastsat nærmere betingelser med hensyn til lånenes beregning og størrelse, afdragsvilkår for lånene og sikkerheden for lånene.

De nærmere bestemmelser for gennem-

førelsen af loven vil blive fastsat i en bekendtgørelse.

Der er endnu ikke taget stilling til spørgsmålet om, hvilken institution administrationen af loven skal henlægges til. Beslutning herom vil blive taget efter forhandling med finansministeren.

Det er hensigten, at den institution, der skal overtage administrationen af loven, også skal bemyndiges til på landbrugsministerens vegne at træffe afgørelser efter loven. Dette gælder bl. a. også for så vidt angår spørgsmålet om sikkerheden for lån til forpægtere, jfr. lovforslagets § 1, nr. 3, i.f.

I øvrigt henviser jeg til lovforslaget og til bemærkningerne hertil.

Det forventes ikke, at forslaget vil medføre ændringer i den bestående administration.

Lovforslaget vil snarest blive forelagt EF-Kommissionen til udtalelse om dets overensstemmelse med EF-traktatens bestemmelser om statsstøtte.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til partipolitisk virksomhed [af Voigt m. fl.].

(Lovforslag nr. 4. Fremsat 8/10 75).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages de resterende sager på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til politisk virksomhed [af Brøndsted m. fl.].

(Lovforslag nr. 31. Fremsat 16/10 75).

Første behandling af forslag til lov om begrænsning af organisationers rettigheder over for erhvervsudøvere [af Jens Møller m. fl.].

(Lovforslag nr. 32. Fremsat 16/10 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om sikring af borgernes frie ret til arbejde og erhverv [af Nathalie Lind m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. XVIII. Fremsat 22/10 75).

[Formanden.]

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Ændring af bestemmelserne om forbrydelser mod den personlige frihed) [af Brusvang m. fl.].

(Lovforslag nr. 30. Fremsat 16/10 75).

Formanden:

Taletiden er for ordførere fastsat til 20 minutter. Jeg henstiller, man så vidt muligt holder denne taletid, idet enkelte dog har bedt om forlænget taletid.

Forslagene sattes til forhandling.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen):

De forslag, jeg skal kommentere, er følgende: fremskridtspartiets forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til partipolitisk virksomhed, venstres forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til politisk virksomhed, kristeligt folkepartis og det konservative folkepartis forslag til lov om begrænsning af organisationers rettigheder over for erhvervsudøvere samt en del af venstres forslag til folketingsbeslutning om sikring af borgernes frie ret til arbejde og erhverv.

Jeg vil gerne sige, at de to af lovforslagene, nemlig fremskridtspartiets og venstres lovforslag, er identiske bortset fra ikrafttrædelsesbestemmelser og bortset fra, at venstre i sit forslag anvender det mere omfattende udtryk „politisk“, hvor fremskridtspartiet bruger udtrykket „partipolitisk“, og derfor skal jeg kommentere disse to forslag under ét.

Først vil jeg gerne sige, at vi jo flere gange tidligere har drøftet tilsvarende lovforslag her i folketinget; jeg tvivler personlig meget på, at debatten her i dag kan bringe noget væsentligt nyt frem. Alligevel vil jeg gerne straks fastslå, at det er socialdemokratiets, det er regeringens bestemte opfattelse, at enhver forening eller organisation må have en selvfølgelig ret til uden indblanding fra lovgivningsmagtens side at træffe beslutning om, hvilke formål den pågældende organisation ønsker at støtte. Det må også gælde støtte til politiske partier, politiske foreninger, og når det drejer sig om udgivelsen af politisk presse. Det drejer sig nemlig her om organisationernes funda-

mentale rettigheder, og det må derfor være disse organisationers kompetente forsamlinger, der på fuldt demokratisk vis, som det i øvrigt også altid er sket, overvejer og beslutter, hvilke formål organisationerne ønsker at støtte.

Lad mig nævne, at i bemærkningerne til lovforslagene er omtalt en højesteretsdom fra 1966, der angår spørgsmålet om støtte til politiske formål gennem indbetaling af fagforeningskontingent. Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at det netop blev fastslået af højesteret, at det er organisationerne selv, der bestemmer, hvordan deres midler skal administreres. Højesterets flertal udtalte følgende, som jeg tillader mig at citere:

„Som af de indstævnte anførte har socialdemokratiet og fagbevægelsen samarbejdet siden slutningen af forrige århundrede, og dette samarbejde indgår i formålsbestemmelsen i de senest i 1963 vedtagne love for LO, hvortil de indstævnte var knyttet i den periode, nærværende sag angår. Efter det oplyste indgår en vis del af kontingentindtægten fra de fagforeninger, der hører under LO, til denne organisation til anvendelse i overensstemmelse med dens formål, herunder til støtte af den socialdemokratiske presse og det politiske arbejde. For det enkelte fagforeningsmedlem repræsenterer det, der medgår til ydelsen af nævnte støtte, efter det oplyste kun et lille beløb.“

Den således gennem en lang årrække praktiserede ordning findes, uanset den betydning, som et medlemskab af den indstævnte forening har for opnåelsen og bevarelsen af arbejde som chauffør, ikke at gøre et sådant indgreb i den enkeltes ret til politisk frihed, at appellanten over for indstævnte har kunnet gøre krav på at være medlem uden at deltage i ordningen gennem sin kontingentbetaling på lige fod med de øvrige medlemmer.“

Når jeg finder det væsentligt at citere så udførligt, som det her er sket, er det også, fordi der i højesterets begrundelse for dommen indgår en henvisning til det snævre samarbejde, der her i landet er opbygget mellem faglige organisationer, mellem interesseorganisationer og politiske partier.

Afgørelsen er udtryk for, at økonomisk

[Arbejdsministeren.]

støtte til politisk arbejde falder ind under de faglige organisationers naturlige og traditionelle virksomhed. Dette synspunkt er efter min opfattelse rigtigt. Jeg mener, at det politiske arbejde er en afgørende del af den faglige virksomhed, der foregår i organisationerne. Jeg tænker her bl. a. på det arbejde, organisationerne udfører i forbindelse med forberedelsen og administrationen af lovgivningen på en lang række områder, deres deltagelse i f. eks. uddannelsesråd, arbejdsmarkedsnævn, råd, der beskæftiger sig med arbejdsmiljøproblemer, og på mange andre felter, hvor organisationerne aktivt er med i det politiske arbejde. Vi har det oven i købet sådan her i landet, at de faglige organisationer, arbejdsmarkedets parter, i vid udstrækning er med til at administrere den arbejdsmarkedslovgivning, vi kender her i landet.

Hvad jeg her har sagt om organisationernes ret til at ordne deres egne anliggender, er også helt i overensstemmelse med de internationale forpligtelser, vi har påtaget os på dette område. ILO-konventionen fra 1948 om foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig, som Danmark har ratificeret, fastslår organisationernes ret til at ordne deres egne anliggender. Også her vil jeg gerne tillade mig at citere konventionens artikel 3, hvori der står:

„1. Arbejder- og arbejdsgiverorganisationer er berettiget til selv at udarbejde deres love og bestemmelser, til i fuld frihed at vælge deres repræsentanter, til at ordne deres administration og virksomhed samt til at udforme deres programmer.“

Og så siger man i stk. 2 i denne konvention:

„De offentlige myndigheder skal afholde sig fra enhver indblanding, som kan begrænse denne ret, eller som kan hæmme organisationerne i deres lovlige udøvelse heraf.“

Efter konventionen skal arbejdere og arbejdsgivere i lighed med andre personer eller sammenslutninger ved udøvelsen af de i konventionen hjemlede rettigheder respektere den nationale lovgivning. Det betyder selvfølgelig ikke, at lovgivningsmagten så skal kunne gribe ind i organisationernes formål og normale virksomhed

på en sådan måde, at den beskyttelse, der ligger i konventionen, bliver indholdsløs. Derfor vil jeg gerne oplyse, at i konventionens artikel 8, stk. 2, som jeg også vil tillade mig at citere, står der følgende:

„Den nationale lovgivning må ikke svække de ved nærværende konvention hjemlede garantier og ej heller anvendes på en sådan måde, at de omhandlede garantier forringes.“

Det synes jeg er klart og tydeligt nok, og jeg skal ikke sige mere om lovforslag nr. 4 og lovforslag nr. 31.

Lovforslag nr. 32, der er fremsat af kristeligt folkeparti og det konservative folkeparti, er også en gentagelse af tidligere lovforslag, der har været indgående debatteret her i folketinget. Forslaget retter sig mod indgåelsen af de såkaldte eksklusiv-aftaler, det vil sige aftaler, der går ud på at give medlemmer af den faglige organisation, der har indgået overenskomst, enten en eneret eller en fortrinsret til det arbejde, der er dækket af overenskomsten.

Herom vil jeg gerne sige, at retten til at indgå eksklusiv-aftaler er en accepteret bestanddel af det arbejdsretlige system, vi kender her i landet, og som virker godt, som har virket godt, ja, vel bedre end i de fleste andre lande, vi naturligt kan sammenlignes med.

Det ses jo også af, at det af parterne selv opbyggede fagretlige system i vidt omfang har overflødiggjort lovgivning på området.

Forholdet er netop det, at de meget få arbejdsretlige love, vi har, hviler på det af parterne selv etablerede arbejdsretlige system. Jeg vil da gerne understrege, at sker der nedbrydning af dette system, bliver i virkeligheden den eksisterende lovgivning uden noget reelt indhold, og vi kommer til at stå i en situation uden retsregler på dette meget vigtige område, og det kan få meget farlige konsekvenser.

Jeg synes nok også, at lovforslaget er udtryk for en så temmelig firkantet holdning til problemerne. Det må for det første ikke glemmes, at de aftaler, forslagsstillerne nu ønsker forbudt, jo ikke indgås på den store del af arbejdsmarkedet, der er dækket af Dansk Arbejdsgiverforening og LO. Man afslutter ikke på dette område overenskomster med eksklusiv-aftaler. Det, der på hele dette altdominerende område træf-

[Arbejdsministeren.]

fes aftaler om, er, at der skal ydes overenskomstmæssig løn til alle ansatte. Begge hovedorganisationer garanterer, at dette sker, og det er for mig at se noget helt afgørende.

Er der derimod tale om en uorganiseret arbejdsgiver, er der selvsagt ikke samme sikkerhed for, at der ikke sker underbetaling. Det kan derfor her være nødvendigt at binde en arbejdsgiver til en eneretsaftale for at sikre overenskomstmæssig løn til de ansatte og for at forhindre, at arbejdsgivere afskediger organiserede medarbejdere og erstatter dem med uorganiserede for at slippe billigere. Det har vi jo været vidne til. En sådan handle måde vil være organisationsforfølgelse over for de organiserede, og det vil være illoyal konkurrence over for det store flertal af arbejdsgivere, som betaler de overenskomstmæssige lønninger.

Om venstres forslag til folketingsbeslutning nr. XVIII, som også er til forhandling her i dag, skal jeg om forslaget anden del henvise til, hvad jeg før sagde om kristeligt folkepartis og de konservatives lovforslag: hovedsigtet med dette forslag er det samme, nemlig at ramme eksklusivaftalerne. Forslaget adskiller sig alene fra de andre lovforslag derved, at der ikke tilsigtes indgreb i disse aftaler, så længe overenskomsterne løber. Desuden omfatter forslaget visse erhvervs- og brancheorganisationer, der af det offentlige har fået tillagt en tilsynspligt eller en autorisationsbeføjelse.

Jeg vil gerne lige rette en misforståelse hos forslagsstillerne. I bemærkningerne til forslaget oplyses det, at eksklusivaftaler er forbudt i Norge efter almindelige retsgrund sætninger. Forholdet er tværtimod det, at retstilstanden i Norge på dette område er ganske den samme som her i landet. Eksklusivaftaler indgås ikke på det af Norsk Arbejdsgiverforening og Norsk LO dækkede område, det følger af den mellem disse organisationer indgåede hovedaftale. Derimod er eksklusivaftaler med private arbejdsgivere uden for disse organisationer på samme måde som her i landet fuldt lovlige. Denne retstilstand er fastslået af arbejdsretten i Norge allerede i 1936; jeg kan nævne, at en norsk voldgiftsretsdøm fra 1952

godkendte en aftale om udelukkende at beskæftige LO-organiserede arbejdere.

Selv om ordvalget er forskelligt, er det et fælles træk for alle 4 forslag, at forslagsstillerne i bemærkningerne til forslagene fremhæver nødvendigheden af at sikre den enkeltes frihed. Jeg vil nu alvorligt advare mod det misbrug af frihedsbegrebet, som jeg synes der her er tale om. Jeg tror, at enhver med interesse for samfundsudviklingen må erkende, at det ikke havde været muligt for den enkelte lønmodtager isoleret at tilkæmpe sig de muligheder for frit at tilrettelægge sin egen tilværelse, vi i dag ser som et resultat af det arbejde, der udføres af de faglige organisationer.

Nødvendigheden af ordnede organisatoriske forhold på arbejdsmarkedet er for længst erkendt som en selvfølge af arbejdsmarkedets parter. Det er jo i virkeligheden utroligt, synes jeg, at der nu gøres forsøg på at nedbryde noget, som det har taget generationer at bygge op her i landet. Regeringen vil ikke være med til noget sådant, og jeg må derfor på regeringens vegne afvise de omhandlede forslag.

Justitsministeren (Orla Møller):

De bemærkninger, jeg skal gøre til indledning ved denne debat, drejer sig om den ene halvdel af det forslag til folketingsbeslutning, som er fremsat af fru Nathalie Lind m. fl., og om centrum-demokraternes lovforslag vedrørende ændring af bestemmelserne om forbrydelser mod den personlige frihed i den borgerlige straffelov. Jeg vil gerne begynde med at erkende, at dette måske ikke kan være en helt tilfredsstillende form i hvert fald for fru Nathalie Lind m. fl., fordi dette forslag i nogen grad adskiller sig fra det forslag, som centrum-demokraterne har fremsat. Jeg håber alligevel på overbærenhed, når jeg i de bemærkninger, jeg har at gøre, først og fremmest vil behandle de principper, som efter min opfattelse ser ud til at være fælles for begge forslag. Så vil det være muligt i den senere debat måske at give forslaget til folketingsbeslutning den mere reelle behandling, som det er rimeligt at give.

Der ligger bag ved første del af fru Nathalie Lind m. fl.s forslag og centrum-demokraternes forslag jo et ønske om at få klaret

[Justitsministeren.]

nogle af de problemer, man har syntes at se i forbindelse med den sidste tids begivenheder. Det spørgsmål har allerede været til drøftelse både i arbejdsmarkedsudvalget og i retsudvalget, og jeg tror, at efter den debat, der har været ført også her i salen om disse spørgsmål, vil alle og enhver være klar over, at det drejer sig om meget vanskelige spørgsmål.

Statsministeren gav udtryk for her i tinget for få dage siden, at det er en selvfølge, at folk skal kunne færdes frit til og fra steder, hvor de har lovligt ærinde. Men statsministeren var også inde på, at en ændring af de lovregler, der allerede findes på dette område, vil indebære betydelige problemer og problemer, som i alle tilfælde må kræve nærmere undersøgelse, før man ændrer den gældende lovgivning.

Jeg vil i den forbindelse gerne have lov til at citere ganske kort nogle linjer fra en kronik i Politiken i går, hvor professor Knud Illum efter en fremstilling af en lang række af de problemer, der opstar, når der er blokadesituationer, konstaterer:

„Efter min opfattelse giver de nye former ikke anledning til lovgivningsindgreb. Det betyder dog ikke, at man ikke må se på dem med betænkelighed.“

Der er altså en af de juridisk sagkyndige, der allerede har konkluderet på dette område. Jeg ved godt, at spørgsmålet er meget mere sammensat end som så, der er en lang række problemer at pege på.

For det første kan der være grund til at se på spørgsmålet, om det er nødvendigt at ændre de gældende strafferegler for at sikre adgangen til at færdes frit. Som jeg tidligere har givet udtryk for her i tinget, er det efter min opfattelse yderst tvivlsomt, om straffelovens § 260 kan anvendes i de arbejdskonflikter, vi har oplevet i den seneste tid, men der kan naturligvis være forskellige opfattelser med hensyn til dette spørgsmål. Før man skrider til en lovændring, vil det derfor efter min opfattelse være rigtigst at få en sagkyndig redegørelse for rækkevidden af § 260. Skulle der herefter være behov for en ændring af straffeloven, bør en sådan lovændring udformes med den største omhu.

Det er velkendt, at der i forbindelse med strejker og blokader kan forekomme en lang række aktiviteter, hvorved arbejdsvil-

lige uden anvendelse af fysisk magt søges hindret i at udføre arbejdet på den pågældende virksomhed. Der kan være tale om almindelig agitation over for de arbejdsvillige, der kan være tale om opstilling af vagter, der ved uddeling af tryksager eller direkte ved overtalelse forsøger af formå de arbejdsvillige til at opgive at arbejde for den pågældende virksomhed, eller der kan være tale om endnu mere direkte pressionsformer som f. eks. offentliggørelse af navnene på de arbejdsvillige.

Det er for mig helt klart, at sådanne handlinger ikke bør være strafbare, og de er da heller ikke omfattet af de gældende strafferegler. Jeg tror i øvrigt heller ikke, at det har været forslagsstillernes hensigt, at handlinger af denne karakter skal være omfattet af forslaget, men efter den foreslåede bestemmelse i centrum-demokraternes forslag kan der være en vis tvivl, og som forslagsstillerne selv er inde på, bør der på dette område ikke kunne rejses tvivl om straffereglernes rækkevidde. Det bør vel også være rimeligt at sige, at der er grænser for, hvor meget der skal og bør kriminaliseres i forbindelse med sådanne problemer.

Også på andre punkter vil forslaget kunne give anledning til tvivlsspørgsmål. Forslaget omfatter dem, der hindrer „nogen“ i at færdes frit, og spørgsmålet bliver så: sigtes der herved alene til hindringer for personers adgang til eller fra en ejendom eller et område, hvortil de er adgangsberettigede, eller skal forslaget også omfatte hindringer for udbringelse og levering af varer?

Man kan også pege på, at mange handlinger indebærer en begrænsning af eller en hindring for andres frie færden, selv om en sådan hindring ikke har været handlingens formål, og derfor er det et spørgsmål, i hvilket omfang sådanne handlinger skal være omfattet af de foreslåede straffebestemmelser. Der synes også at kunne være grund til at overveje, om ikke anvendelsen af en bestemmelse af den foreslåede karakter bør forudsætte, at der fremsættes begæring om påtale.

Det er ikke min mening med disse ting at lægge op til en nærmere drøftelse af alle de spørgsmål, som forslaget giver anledning til. Jeg ønsker bare at få understreget, at det foreliggende lovforslag og i og for sig også principperne i folketingsbeslutningen går

[Justitsministeren.]

ind på områder, hvor en ændret lovregulering må forudsætte et omhyggeligt og sagkyndigt forberedelsesarbejde. En sådan sagkyndig vurdering vil formentlig bedst kunne ske i straffelovrådet, og jeg agter derfor at anmode rådet om at se på de spørgsmål, som lovforslaget berører, og, i det omfang det er nødvendigt, at inddrage anden sagkundskab i arbejdet. Det er en selvfølge, at straffelovrådets udtalelse, så snart den foreligger, vil blive stillet til rådighed for retsudvalget.

Hvis jeg må bruge et af de ord, der har været anvendt meget i debatten omkring disse ting, nemlig ordet „tydeliggøre“, så vil jeg gerne tydeliggøre de sidste bemærkninger med at sige, at der ikke fra min eller regeringens side ligger noget ønske om med dette sagkyndige arbejde at gøre det, som hedder at træne en sag. Det skyldes udelukkende en opfattelse af, at man på disse områder bør handle både ansvarligt over for den eksisterende lovgivning og med den alleryderste grad af besindighed.

Otto Mørch (S):

Jeg skal meddele, at jeg vil koncentrere mig om lovforslagene nr. 4, 31, 32 og forslag til folketingsbeslutning nr. XVIII og her særlig anden del af forslaget. Min partifælle hr. Hjortnæs vil tage sig af lovforslag nr. 30 og første del af forslag til folketingsbeslutning nr. XVIII.

Da vi tidligere her i tinget har beskæftiget os med tilsvarende lovforslag, tvivler jeg ligesom arbejdsministeren på, at debatten vil bringe noget væsentligt nyt frem. Jeg kan da også på socialdemokratiets vegne fuldt og helt tilslutte mig regeringens afvisning af samtlige nævnte forslag, og min afvisning ligger i samme argumentation, som arbejdsministeren netop har markeret, nemlig at forslagene er udtryk for indgreb i organisationernes ret til at ordne deres egne anliggender. Her taler jeg både om foreningsfriheden til selv at bestemme over egne økonomiske midlers anvendelse, og jeg taler om eksklusivbestemmelser, som er en stærk bestanddel af det arbejdsretlige system, og som begge arbejdsmarkedets parter stærkt advarer mod at ændre i og fremfor alt at svække betydningen af.

Arbejdsgiverforeningens direktør, Arne

Lund, og LO-formand Thomas Nielsen siger jo begge i den offentlige debat, at de aftaler, der indgås mellem arbejdsmarkedets parter, er selve ryggraden i vort samfundssystem, og at det kan blive livsfarligt for vort samfund, hvis man forsøger at brække denne ryggrad. Deri er socialdemokratiet helt enig, og det er der åbenbart og heldigvis også andre ansvarlige partier, der er. Jeg har således bemærket, at Århus radikale vælgerforening har sendt et åbent brev til den radikale folketingsgruppe, hvor man opfordrer til at gå imod ethvert forsøg fra de borgerlige partiers side på at gennemføre indgreb i fagbevægelsens aktionsmuligheder. Jeg tillader mig et citat fra dette brev, der har været optrykt i Aarhus Stiftstidende:

„Vi vender os på det skarpeste mod ethvert forsøg på indskrænkninger i fagbevægelsens ret til indgåelse af aftaler med arbejdsgiverne om kun at beskæftige organiseret arbejdskraft, eksklusivaftaler, samt mod indgreb i fagbevægelsens ret til frit at råde over indkomne økonomiske midler. Ligeledes vender vi os mod indgreb i fagbevægelsens muligheder for at hindre uorganiseret arbejdskraft i på illoyal vis at undergrave de resultater, som trods alt er nået på det danske arbejdsmarked siden septemberforlovet i 1899.“

Det fremgår jo klart og tydeligt, at man i radikale kredse som så ofte før er helt på linje med vort parti, når det drejer sig om vitale arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål. Det er vi glade for at konstatere. Andre partier kunne lære heraf. Her tænker jeg specielt på venstre, der dog i det papir, de udsender om deres program, viser en vis forståelse for alvoren i arbejdsmarkedets problemer, når de i et udsendt debatoplæg skriver noget om, at frie organisationer er et fundament for demokrati, og disse frie organisationer har som interesseorganisationer sikret sig politiske forbindelser, er i mange tilfælde vokset op som dele af politiske partier og har opnået resultater ved det. De er blevet nødvendige for en række samfundsfunktioner, skriver man i venstres debatoplæg.

Ja, det er så sandt, som det siges. Burde venstre så ikke med denne programmålsætning have medvirket til at styrke disse frie organisationer i stedet for at forsøge at afsvække dem ved de forslag, der nu er fremsat?

[Otto Mørch.]

At kristeligt folkeparti repræsenterer det ukloge og håbløse i de forslag, der ligger, og endda taler om flergrenede fagorganisatio-ner, ja, det må stå for deres egen regning og markerer blot, at de ikke ved, hvad de taler om. Men at de konservative, som dog netop i arbejdsmarkedspolitikken har erfarne folk, også hopper på forslaget om at forbyde eks-klusivaftaler, det er overraskende, men det skyldes vel det konservative partis særlige situation som et trængt parti, der både skal have noget hjem på gyngerne og på karru-sellerne i enhver situation.

Det bør vel også for fuldstændighedens skyld markeres under denne debat, at de partier, der her er forslagsstillere til indgreb i bestående overenskomstaftaler, for ikke mindre end 6 måneder siden har stemt for 2 års forlængelse af de overenskomster, hvor sådanne aftaler indgår.

Vi undrer os over, at der på baggrund af et par småkonflikter har kunnet piskes et sådant hysteri op, som det har været tilfæl-det den seneste måned. Heldigvis ser det nu ud til, at sindene er faldet mere til ro, at gassen er gået af ballonen, og at vi her i dag kan få en mere behersket og realistisk debat om tingene. Jeg har i al fald med tilfredshed bemærket mig, at venstres gruppeformand, hr. Enggaard, i en artikel i Jyllands-Posten under rubrikken „Politikerne har ordet“ også lægger op til en mere realistisk og rolig afklaring af de spørgsmål, der er rejst under de seneste ugers debat om blokader m. v. Jeg tror, ikke mindst statsministerens svar i sidste uges spørgetid har medført dette blødere oplæg fra tingets største oppositions-parti.

Der skal ikke under denne debat herske tvivl om, at vi ligesom dansk fagbevægelse, ligesom LO, naturligvis står bag ved, at lov skal holdes. Ingen tvivl derom. I øvrigt har dansk fagbevægelse altid vendt sig imod ulovlig tvang, vold og undertrykkelse. Men når det er sagt, så skal der heller ikke herske tvivl om, at fagbevægelsen stiller sig bag enhver lovlig bestræbelse på at oprette over-enskomstmæssige forhold på arbejdsmarke-det, og opstår der tilfælde af ulovlig tvang under forskellige former for kampskridt, så har vi jo et retssystem til at afgøre disse sager.

Det påstås, at der er behov for en nærme-

re afklaring og afgrænsning af f. eks. begre-bet ulovlig tvang. LO har erklæret sig parat til drøftelse herom, hvis hensigten er en af-klaring, men naturligvis ikke, hvis formålet er en undergravning af det fagretlige sy-stem. Deri er socialdemokratiet 100 pct. enig med LO.

Der skal heller ikke herske tvivl om, at vi i høj grad i socialdemokratiet ikke sym-patiserer med de grupper på den yderste venstrefløj, der ønsker at ødelægge vores arbejdsretlige system. Man taler om, at man vil have afskaffet arbejdsretten og de kollektive overenskomster. Man vil have forhand-ling direkte på den enkelte arbejdsplads. Vi ved, at dette betyder evig uro på arbejds-pladserne til stor skade for samfundet, og vi kan forsikre, at den demokratiske del af fagbevægelsen og socialdemokratiet ikke ønsker en sådan situation. Men det er jo desværre en kendsgerning, at visse borger-lige politikere har placeret sig i en overop-hedet situation og dermed hjulpet disse ekstremister til at tage et skridt i den ret-ning. Det lægger naturligvis en betydeligt ansvar på disse borgerlige politikere for si-tuationens videre udvikling.

I den forbindelse ønsker jeg dog at under-strege, at aktionerne i Bækkelund og på Frederiksberg har været fuldt lovlige faglige aktioner. Mon ikke alle kan være enige om, at vi fortsat står os bedst ved at have en stærk og en demokratisk fagbevægelse? Der-for skal dens muligheder for at styrke sig selv ikke beskæres. Til gengæld skal fagbe-vægelsen naturligvis fortsat leve op til sit ansvar, så dens frie aktionsmuligheder ikke misbruges.

Den tidligere radikale arbejdsminister Lauge Dahlgaard har sagt det på denne måde i en artikel i Politiken. Jeg tillader mig et kort citat:

„Højreekstremisterne angriber fagbevæ-gelsen udefra, venstreekstremisterne prø-ver at svække den indefra.

Skal fagbevægelsen i længden holde til det, så må den nødvendigvis manøvrere på en sådan måde, at betydningsfulde kredse også uden for fagbevægelsens egne ræk-ker bevarer tilliden til, at den er et sta-biliserende element i vort sociale demokrati.

Skal denne tillid bevares, må fagbevæ-gelsen både modsætte sig misbrug og mod-sætte sig at blive misbrugt.“

[Otto March.]

Det er socialdemokratiet enig i, og vi tror fortsat, fagbevægelsen kan leve op her-til. Men det kræver også, at den hetz, man fra visse sider har lagt op til mod fagbevægelsen, stoppes. Det håber jeg denne debat må give udtryk for.

Hjortnæs (S):

Der er mange interessante juridiske, men ikke mindst filosofiske aspekter i denne problemstilling, som her er sat til debat. Hvor går grænsen mellem den personlige frihed på den ene side og organisationsfriheden og demonstrationsfriheden på den anden side?

Man kan også med rimelighed spørge: har arbejdsgiveren, når han optræder i rollen som arbejdsgiver i en arbejdsconflikt, de samme rettigheder, som han har som privatperson? Er konfliktramte lønmodtagere privatpersoner i grundlovens forstand, når de vil ind på deres arbejdsplads? Og kan man sige, at det er en retsstridig handling at blokere dem vejen, eller ville det snarere være en direkte indblanding i selve arbejdsconflikten, hvis politiet ophævede demonstrationsblokaden?

Det er for mig særdeles komplicerede spørgsmål, og jeg tror ikke, der kan gives et entydigt svar på dem.

Det kunne udmærket illustreres med en række eksempler. Jeg vil gerne kort sige, at det er åbenbart for mig, at det vil være et brud på demonstrationsfriheden, hvis man opløser en fredelig og lovligt gennemført demonstration eller svækker den sådan, at den ikke kan realisere sit formål. Det er også åbenbart for mig, at organisationsfriheden er uden værdi, hvis man gennemfører regler, der svækker organisationernes muligheder for at varetage medlemmernes interesser på en effektiv måde.

Når man derfor taler om hensynet til den personlige frihed, så må man gøre sig klart, at en yderligere sikring heraf kan betyde en tilsvarende indskrænkning i de andre grundlovssikrede rettigheder.

Og hvad er det i øvrigt for et frihedsbegreb, man opererer med? Skal hensynet til jeget veje tungere end hensynet til fællesskabet? Skal friheden for den enkelte vurderes højere end den demokratiske frihed, hvor den enkelte via medbestemmelsesretten i organisationen, i foreningen, i partiet

udøver det frie samarbejde? Skal vi fra lovgivningsmagtens side tilgodese de kræfter, som vil splitte og skabe anarki på arbejdsmarkedet? Skal vi tjene den, som vil nyde, men ikke vil yde? Selvfølgelig skal vi ikke det.

Vi skal heller ikke, som centrum-demokraterne foreslår det, kriminalisere handlinger, som hidtil har været lovlige, og hvis karakter adskiller sig væsentligt fra de handlinger, som efter traditionel dansk retsopfattelse kan rammes med en straf. I stedet for at løse et problem vil centrum-demokraternes forslag skabe et læs af problemer, og alene derfor repræsenterer det uklogskaben og ikke besindigheden. Socialdemokratiet kan derfor ikke medvirke til forslagetets gennemførelse.

Ja men kan vi så ikke medvirke til en tydeliggørelse af straffelovens regler med hensyn til borgernes ret til frit at færdes, sådan som venstre foreslår det? Hvad er det i grunden, man vil? Hvad er det for en tydeliggørelse? Hvis det, man ønsker, er en skærpeelse af den bestående retstilstand, så er socialdemokratiet ikke med. Men hvis tydeliggørelsen vedrører en konkretisering af den gældende fortolkning af straffelovens § 260 med de forudsætninger, hvorunder den blev vedtaget, så vil socialdemokratiet gerne være med til at drøfte problemerne. Men det må i givet fald blive en grundig drøftelse, hvor alle tvivlsspørgsmålene og problemerne afdækkes, og hvor sagkyndige må høres.

Jeg skal ikke skjule, at jeg gerne havde undværet denne debat. Jeg tror, at samfundet, vi alle, er bedst tjent med at bevare den gældende retstilstand. Vi kan ikke i et frit samfund undgå arbejdsconflikter, men vi har regler for, hvordan de afvikles, og i langt de fleste tilfælde er der ingen problemer.

Der kan imidlertid opstå anspændte situationer, og det er, så vidt jeg forstår, begrundelsen for, at man fra forslagsstillernes side ønsker klare retningslinjer for, hvad politiet skal gøre i disse situationer. Selv om jeg godt forstår synspunktet, skal vi alligevel passe på. Politiet skal nok håndhæve retten, men politiet skal også løse konflikter i anspændte situationer, og bl.a. derfor tror jeg på værdien af smidige regler.

En direkte årsag til den debat, der skal føres her i dag, er bl.a. arbejdsconflikten i Bækkelund. Et interessant aspekt i Bække-

[Hjortnæs.]

lundstriden var, at arbejdsgiveren ikke benyttede sin ret til at indbringe lovligheden af den varslede blokade for arbejdsretten. Det kunne tyde på, at man ønskede at fremprovokere en politisk konfrontation med regeringen og socialdemokratiet. Jeg håber imidlertid ikke, at det har været forslagsstillernes hensigt, og jeg vil i hvert fald gerne sige, at socialdemokratiet vil nu som før løse problemerne. Vi tror, at de forslag, man har fremsat, er konfliktskabende, og derfor er vi ikke umiddelbart sympatisk indstillet over for dem.

Men vi er som tidligere sagt parate til at drøfte tingene; så vil det vise sig, om der er reelle problemer, som ikke kan løses på det bestående retsgrundlag.

Brøndsted (V):

På et tidspunkt, hvor det amerikanske folks vurdering af ret og frihed var farveforblændet, udtalte præsident Kennedy, at det i sådanne situationer var lovgivningsmagtens pligt at sikre at få tingene præciseret igennem lovgivning, så der ikke var tvivl, så det ikke blev gadernes uorden, der bestemte, hvad der var lovlighed, og han ville på den baggrund sige, at det var et spørgsmål, om man havde dristighed til at gribe ind i nogle udviklinger, der var blevet traditionelt betonet, og prøve på her at se virkeligheden i øjnene.

Venstres lovforslag nr. 31 har gang på gang været fremme igennem de sidste 10 år, og det har undertiden været begivenheder omkring enkeltpersoners følelse af, at deres rets- og frihedsstilling var truet, der var med til at gøre, at forslag kom frem. Truet ved, at de ikke følte sig frivilligt tilknyttet en organisation og følte, at deres bidrag blev brugt til andet end det, der var deres interesseområde.

Som hr. Otto Mørch allerede gjorde opmærksom på ved at citere, om ikke helt korrekt — og han føjede også lidt til, som ikke stod der, men som for så vidt godt kunne have stået der — fra venstres idéprogram om arbejdspladsens politik, så skal der da ikke være tvivl om, at venstres forslag ikke vender sig imod organisationerne eller retten til at organisere sig. Vi finder fra venstres side, at dygtigt arbejdende organisationer er med til at få hele samfundsdemokra-

tiet til at fungere. Ingen ønsker at vende sig imod den grundlovssikrede ret til foreningsdannelse, men foreningsretten er tosidig og må ikke drejes til noget i retning af foreningspligt. Derfor kan ingen tvinges til mod sin overbevisning og mod sin egen opfattelse at skulle tilslutte sig foreninger eller organisationer, som i deres virke også påtager sig eller medvirker til at betale og fremme og støtte synspunkter, som ikke er i overensstemmelse med den enkelte persons egen opfattelse.

Enhver forening eller organisation må vinde sin tilslutning i tillid og tiltro til, at dens arbejde er til gavn for og i overensstemmelse med den medlemskreds, den arbejder for. Der må ikke på nogen måde være tvivl om heller, at venstre mener da også, at organisationer, fagorganisationer og erhvervsorganisationer, kan støtte politisk arbejde, men ikke på grundlag af tvangsbidrag. Det må være på frivillige bidrag.

Venstre mener da også, at organisationerne kan have deres frie presse, men de kan ikke støtte politisk ejet og politisk drevet presse, og det er her, nuancerne er. Vi har brug for organisationerne, men det kan ikke være personers pligt at betale til politiske aktiviteter, hvis disse politiske aktiviteter ikke er i overensstemmelse med egen opfattelse.

Når denne opfattelse ikke respekteres eller klart fremgår af vor lovgivning, så må det være folketingets pligt at vedtage love, der rydder enhver form for tvivl af vejen. Man kunne måske sige, at vi med denne lovgivning først og fremmest står over for noget, der er moralsk bestemt, et moralsk spørgsmål for de fleste. Så længe den faglige organisation alene varetager de ting, den er sat til at varetage på det faglige og erhvervs-mæssige område, og ikke opfatter det som sin mulighed at fremkomme med kollektive politiske meningstilkendegivelser, så skal organisationen have lov at arbejde, men går det ud over det, der er den personlige meningsdannelse, så må lovgivningen give disse mennesker ret til at være fritaget for at støtte den.

Derfor må enhver form for interessebetonet organisations- og foreningsdannelse erkende sin begrænsning ved kun at varetage det, der er primæropgaven.

Venstres forslag er altså ikke noget an-

[Brøndsted.]

greb på den etablerede fagbevægelse, men et ønske om at præcisere, at det frivillige valg til støtte af politisk arbejde skal være til stede.

Jeg taler ud fra lovforslag nr. 31, vel vidende at vi også har til debat lovforslag nr. 4 fremsat af fremskridtspartiet. Det er jo et forslag, der er en afskrift af venstres forgænger for nr. 31. Der er dog af forslagsstillerne foretaget enkelte ændringer. En af disse ændringer er, at fremskridtspartiet taler om partipolitisk virksomhed, hvor venstre taler om politisk virksomhed. Der er en nuance. Nuancen er, at der jo også kan ydes støtte til f. eks. en folkeafstemningsbevægelse, hvor det ikke er sikkert, at alle medlemmer står med samme synspunkt. Der kan være støtte til u-landsarbejde, som måske ikke alle medlemmer føler sig ligefrem i meningsmæssig familie til. Derfor kan man sige, det er nok samme tankegang, men der er en forskellighed. Det kan der da forhandles om, og venstre vil foreslå, at lovforslag nr. 31 og lovforslag nr. 4 bliver behandlet som to alen af ét stykke.

Jeg tror, vi skal være opmærksomme på, at der i hele vort område her er tale om flertalsgrupper og mindretalsgrupper. Når nogle slutter sig sammen for at opnå fordele for sig selv, så kan det ikke undgås, at det også smitter af på andre, men det må ikke bevirke, at disse andre, der måske er passive, skal tvinges. Respekten for mindretallets holdning er en meget væsentlig del af det demokratiske samfund. Vi skal passe på, at hævdvundne rettigheder ikke udvikler sig til at blive til uret for nogen.

På den baggrund så vil jeg gerne citere Kennedy:

„Hvert menneskes rettigheder bliver formindsket, hvis ét menneskes rettigheder er truet.“

Vi må i dansk demokrati, i dansk folkestyre forstå, at frihed og frisind er vanskeligt, undertiden besværligt, at leve med, men respekten for enkeltindividets meninger og synspunkter er noget fundamentalt, der ikke kan laves kompromiser på.

Enggaard (V):

For alle de 5 forslag, som vi i dag behandler, gælder det, at de på forskellig måde søger at sætte ind mod i det væsentlige 3

sider af det moderne samfunds forhold til individet og dets ret.

Det er de allerede organiserede i erhvervsorganisationer eller faglige organisationer, som møder problemet, at medlemskab fører med sig, at medlemmet kan komme til at bidrage til formål, som strider mod hans overbevisning. Det behandles i de forslag, som hr. Brøndsted netop har omtalt.

Det er de i dag forholdsvis få erhvervsdrivende og lønmodtagere, som ikke ønsker at være organiserede, men hvor man gennem eksklusivaftaler organiseres imod sin vilje.

Og det er blokaderne forhold til straffeloven, retstilstanden og forholdet omkring den enkeltes ret til at færdes frit i lovligt ærinde til arbejde eller med varer.

Uanset at der utvivlsomt er en forbindelse imellem debatten i dag og begivenhederne på arbejdsmarkedet i den seneste tid, vil jeg gerne slå fast, at disse spørgsmål ikke er nye for venstre eller venstres politik. Vi har ført en debat om disse principper gennem årene, og venstre har tidligere fremsat forslag her i tinget.

Uanset at der en forskellig holdning fra de forslagsstillende partier til fremgangsmåde og enkeltheder, er det alligevel i dag mit indtryk, at der er en større forståelse end tidligere blandt en række af folketingets partier for nødvendigheden af, at man sætter visse grænser for organisationernes udfoldelse i forhold til individet. Der er således den samme principielle holdning bag det forslag, som vi i dag behandler fremsat af kristeligt folkeparti og det konservative folkeparti, og det forslag fra venstres side, hvis principper omkring eksklusivaftaler fru Nathalie Lind senere vil gå ind i. Der er forskel med hensyn til, at det ene forslag væsentlig er vedrørende arbejdsmarkedet, mens venstres forslag også omfatter erhvervslivet i bred almindelighed, og der er forskel med hensyn til den fremgangsmåde, hvorved man ønsker at fremme sin tankegang.

Jeg har fornemmet mulighed for, at en betydelig del af dette ting vil kunne samles på et eller flere af disse tre områder for at give besindige regler på disse svære og omtålige felter. Vi vil gerne fra venstres side give udtryk for, at vi har en vilje til at søge et samarbejde om det, som er muligt i det kommende udvalgsarbejde. Det vil være

[Enggaard.]

urimeligt efter vor opfattelse, om beslægtede opfattelser hos en række partier ikke skulle kunne udmøntes i resultater ved en fælles indsats.

Befolkningens store del har efter min opfattelse i den senere tid ikke fundet, at retstilstanden i dagens Danmark var ganske rimelig omkring blokaderne og de situationer, der er opstået, og jeg tror, det vil være rigtigt at bede regeringen og socialdemokratiet om at forstå, at det også bør være naturligt og forstandigt af dem at medvirke til, at disse ting kan formes gennem fornuftige regler.

Jeg vil også godt give udtryk for, at venstre forstår, at regeringen og socialdemokratiet har en vanskelig situation på disse områder. Der er historiske forhold og organisationsmæssige forhold, som givet i dette parti fører til en anden holdning til disse konfliktspørgsmål mellem organisation og individ end den holdning, som andre partier må anlægge. Men det vil ikke være rigtigt, om regeringen vil afvise disse problemers eksistens. Det kom vel ikke klart frem i de to ministres svartaler, men jeg forstod af hr. Otto Mørchs tale, at han afviste alle 5 forslag.

Venstres forslag til sikring af borgernes frie ret til arbejde og erhverv er bevidst formet sådan, at regeringen drages med ind i arbejdet med den faglige baggrund, som den besidder gennem sit apparat, og med dens mulighed for at forhandle disse spørgsmål med de berørte parter, hvad enten dette er på erhvervssiden eller på lønmodtagersiden, og med respekt for den omstændighed, at en række aftaler i dag er lovligt indgået og derfor først kan omforhandles ved den første overenskomst, der kommer, efter at en lovgivning er gennemført.

Jeg vil gerne understrege disse synspunkter, fordi jeg tror, der er brug for ikke alene en dialog, men også et samarbejde mellem folketingets partier og regeringen om at løse disse efter vor opfattelse alvorlige, men også besværlige og komplicerede problemer.

Lad mig endelig meddele, at venstre principielt har ønsket, at forslagene nr. 4 om bidrag til partipolitisk virksomhed, nr. 31 om bidrag til politisk virksomhed, nr.

XVIII om borgernes frie ret til arbejde og erhverv og nr. 30 om ændring af borgerlig straffelov bliver behandlet i retsudvalget, mens vi har kunnet tiltræde ønsket om, at forslag nr. 32 om begrænsning af organisationers rettigheder over for erhvervsudøvere behandles i arbejdsmarkedsudvalget, da dette forslag jo i det væsentlige netop angår arbejdsmarkedet. Men jeg vil gerne tilføje, at venstre begærer ikke afstemning om udvalgsplacering, uanset at jeg har en fornemmelse af, at vore principielle ønsker ikke kan opfyldes. Skulle der desuagtet alligevel komme afstemning om udvalgsplacering, vil venstre stemme i overensstemmelse med disse principielle ønsker.

Nathalie Lind (V):

For knap 100 år siden, i 1880, opstod begrebet boykot. En engelsk kaptajn, som bestyrede udstrakte godser i Irland, optrådte med en sådan stregthed og hårdhed over for fæstere, at han blev genstand for almindeligt had. Hele befolkningen stillede sig på fæsternes side, den irske landlige erklærede ham i almindeligt band, ingen ville tage arbejde hos ham, ingen vognmænd ville køre for ham, ingen ville sælge til ham, jernbanerne nægtede at transportere varer for godset. Til sidst så han sig nødsaget til at forlade Irland og udvandre til Amerika. Men samtidig gik han over i historien. For hans navn var Charles Cunningham Boycott.

I den betydning, hvori man inden for retsvidenskaben bruger begrebet boykot, omfatter begrebet alle former for arbejdskamp mellem arbejdere og arbejdsgivere, mellem erhvervsdrivende indbyrdes og mellem arbejdere indbyrdes. Boykot behøver således på ingen måde at have noget med eventuelle modsætninger mellem arbejdere og arbejdsgivere at gøre.

Jeg har nævnt dette for at understrege, at det, der er brug for at vi diskuterer, er de almene principper for indskrænkningen i retsordenen og i foreningsfriheden. Jeg vil gerne gengive nogle tanker, som professor Frederik Vinding Kruse har med i sin doktorafhandling. Det første er en friere gengivelse; jeg skal sige, når jeg begynder at citere. Det er en evig sandhed, at man bør aldrig generalisere en retsregel længere, end reglens grunde rækker. Selvfølgelig kan der være forskel i reelle forhold, der kan

[Nathalie Lind.]

føre til forskel i den retslige behandling, men man bør vogte sig for at indføre en retslig forskel efter en forskel i personer. Mens man vel kan tænke sig muligheden af en særlovgivning eller en særlig positiv ret i det hele på dette område, burde selv den mindste antydning af en klasselovgivning, hvad enten den er i arbejdernes eller i andres favør, på forhånd være bandlyst. Derefter vil jeg gerne bringe et direkte citat fra Vinding Kruses doktorafhandling: „Arbejdsret og kapitalens organisationer“, hvor han på side 177 skriver:

„Det er for retfærdighedens skyld heldigt, at boykotten er et våben, som ikke blot fagforeningerne, men også arbejdsgiverforeningerne, kartellerne og trusterne, kort sagt alle arbejdets og kapitalens organisationer, i udstrakt grad gør brug af. Dette giver os betingelserne for at nå til fuldt upartiske afgørelser, også på den snævre klassekamps område. Hvad der er retsstridigt eller retmæssigt for trustledere og arbejdsgivere, må også være retsstridigt og retmæssigt for arbejdere og fagforeningsledere, og omvendt. Hverken medlidenhed med social ringhed eller hensyntagen til social højhed bør bøje retsordenen, den retsorden, hvis inderste væsen og højeste værdi for menneskelivet netop består i den ubøjelige, ubetingede underkastelse af alle klassehensyn og alle individuelle hensyn og ønsker under samfundets højeste, altomfattende mål.“

Det er store ord, Frederik Vinding Kruse bruger her, og vi har ikke evnet eller ønsket at anvende tilsvarende ord, men de grundbetragtninger, der ligger bag venstres forslag til folketingsbeslutning, er de samme. Det fremgår af overskriften, det fremgår af bemærkningerne, og det fremgår af ordførertalen.

Vi har valgt formen med et forslag til en folketingsbeslutning, og hr. Enggaard, min gruppes formand, har kommenteret, hvorfor vi har gjort dette. Vi synes, det er vigtigt, at der — som vi har anført — både bliver en forhandling med regeringen og der bliver mulighed for en grundig drøftelse, inden man går til lovgivning. Men vores mål er en retstilstand, der gælder for alle borgere i Danmark, erhvervsdrivende som arbejdere. Vi siger direkte i bemærknin-

gerne, at forslaget ikke blot vedrører fagforeninger og arbejdsgiverforeninger, men også en række andre organisationer.

Efter højesteretsdommene fra midten af 1960'erne, fra 1966 og 1967, er det jo sådan, at der inden for det offentlige ikke er ret til at anvende eksklusivbestemmelser, det vil sige, man har ikke ret til at nægte nogen arbejde, fordi vedkommende ikke er medlem af en forening.

For erhvervslivets vedkommende har vi siden 1955 haft monopollovgivning, hvor man i § 11 — jeg citerer — siger:

„Finder monopoltilsynet efter foretagens undersøgelse, at konkurrencebegrænsning... medfører eller må antages at ville medføre urimelige priser eller forretningsbetingelser, urimelig indskrænkning i den fri erhvervsudøvelse eller urimelig ulighed over for erhvervsudøvelsen, påhviler det tilsynet at søge forholdet bragt til ophør...“

Jeg skal blot nævne enkelte eksempler. Danske Vognmænd og lodsejere i Lemvig havde aftalt, at de sidste kun solgte grus til medlemmer af Landsforeningen Danske Vognmænd. Monopoltilsynet krævede denne eksklusivaftale ophævet, fordi den betød en urimelig indskrænkning i disses frie erhvervsudøvelse.

Jeg kan nævne et andet eksempel. Tapetforhandlerforeningen og fabrikanterne var enedes om, at de sidste kun solgte til medlemmer af tapethandlerforeningen. Monopoltilsynet gav pålæg om at ophæve denne eksklusivaftale, der havde urimelige virkninger, og utallige andre eksempler kunne nævnes. Det er en lignende retstilstand, vi fra venstres side ønsker skal være gældende også på det private arbejdsmarked.

Jeg skal i få punkter gennemgå vore synspunkter. For det første ønsker vi den eksisterende retsikkerhed med hensyn til lovligheden af fysisk magtanvendelse, der ikke involverer personlig vold eller trussel om sådan, fjernet enten gennem en ændring af straffeloven eller en præcisering — justitsministeren brugte udtrykket tydeliggørelse — under en eller anden form, men målet er, at det skal være klart, at enhver har frihed til frit at færdes til og fra sit arbejde eller i andet lovligt øjemed.

Vi har noteret os det forslag, nr. 30 om ændring af borgerlig straffelov, som centrum-demokraterne har stillet, og håber,

[Nathalie Lind.]

der kan være bred forståelse herfor. Jeg noterede mig med glæde, at hr. Hjortnæs, socialdemokratiets ordfører, troede på værdien af smidige regler, men dog sagde, at han ikke var umiddelbart sympatisk indstillet over for det, men dog villig til at drøfte de tanker, der lå bagved.

For det andet tilsigter vores forslag ingen ændring af retstilstanden, for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt en blokade er lovlig eller ulovlig. Dette spørgsmål er reguleret ved aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, som vi fuldt ud respekterer. Vi forstår og værdsætter værdien af en stærk, demokratisk fagbevægelse. Vi ønsker ikke at gribe ind over for aktionsretten gennem blokade m.v., som den almindeligvis praktiseres. Men vi ønsker, at det skal ske med lovlige midler.

For det tredje. Vi ved, at der i dag anvendes eksklusivaftaler. Derfor har vi udtrykkelig sagt, at disse aftaler ikke skal kunne anfægtes i en løbende overenskomstperiode. Vi er også opmærksom på, at et forbud kan give vanskeligheder for arbejdsmarkedets parter; der har været en mangeårig praksis på dette område, derfor er det også rimeligt at give parterne mulighed for at forhandle eller bortforhandle disse aftaler inden for et nærmere fastsat tidspunkt.

Endvidere har vi i bemærkningerne til forslaget opfordret regeringen til at drøfte hele denne problemkreds, forhandle spørgsmålene med de berørte organisationer, således at man både kan få den fornødne klarlægning af problemerne og af deres talrige konsekvenser.

Arbejdsministeren ville rette en misforståelse i vores bemærkninger vedrørende norsk ret. Ifølge arbejdsministeren skulle eksklusivaftaler være tilladt på det uorganiserede arbejdsmarked, medens arbejdsministeren citerede, at man fra norsk LO og arbejdsgiverforeningen havde accepteret et forbud mod dem, og også det i sig selv er en politisk vigtig ting. Man havde accepteret et forbud mod dem i hovedaftalens § 1 — arbejdsministeren har været så elskværdig at give mig sin ordførertale, derfor kan jeg citere rigtigt — at denne retstilstand om, at eksklusivaftaler skulle være lovlige i Norge på det uorganiserede område, blev

fastslået af arbejdsretten i Norge allerede i 1936, og arbejdsministeren henviser også til en norsk voldgiftsretsdømme fra 1952.

Jeg beklager, at arbejdsministeren ikke er gået længere frem i tiden i sine retsstudier. Jeg vil have lov at nævne en artikel i Erhvervsbladet for den 27. oktober 1975, hvor direktør Allan Rise henviser til en artikel, som jeg skal citere om lidt, og siger, det er tydeligt, at ingen af debatdeltagerne har læst denne artikel, fordi den så nok ville være blevet flittigt citeret. Det er en artikel fra Ugeskrift for Retsvæsen ikke for 1952, men for 1974, af Per Jacobsen om eksklusiv- og fortrinsklausuler i kollektive arbejdsaftaler, vi er altså fremme i 1974. Dér skriver Per Jacobsen om norsk ret:

„ . . . , at eksklusivaftaler er retsstridige som medførende utilbørlige indgreb i den enkelte borgers frihed. Denne tilstand synes accepteret i praksis.“

Og han konkluderer:

„For norsk rets vedkommende bliver konklusionen derfor, at borgernes organisationsfrihed er beskyttet i såvel positiv som negativ henseende efter almindelige retsgrundsetninger.“

Jeg skal ikke spille tiden med at gå tilbage til fortiden, hvor man havde strafferegler osv., men den artikel, jeg citerede her, var fra Ugeskrift for Retsvæsen 1974, 2. november 1974, s. 295-296. Det, jeg vil føje til, er, at det altså er muligt selv i et gennemorganiseret samfund som det norske at undgå eksklusivaftaler, at sikre borgernes fri organisationsret.

Jeg skal slutte med at udtale et ønske om, at regeringen vil forstå den positive holdning, vi fra venstres side har over for arbejdsmarkedet, over for dets organisationer, over for dets hidtidige evne til på stort set tilfredsstillende måde at løse arbejdsspørgsmålene på egen hånd. Vi anfægter altså ikke denne organisationernes anerkendte ret. Men vi har samtidig det grundlæggende princip, at vi ønsker at sikre den enkelte borgers frie ret til arbejde og erhverv, ønsker at sikre borgerne retten til både at lade sig organisere og til at være uorganiseret. Derfor udtrykker jeg til sidst et ønske og en opfordring til regeringen om at gå ind i en positiv drøftelse af disse alvorlige problemer.

Bay (FP):

Som mit partis ordfører i lovforslagene nr. 4 og 31 (om regler for organisationers og foreningers bidrag til politisk virksomhed) skal jeg først bemærke, at vi jo tidligere har fremsat forslag nøjagtig som forslag nr. 4, og at vi i 1974 støttede retsforbundets dengang fremsatte forslag med samme målsigte. Vi har gjort det ud fra bevidstheden om, at et stadig stigende tal, de kan tælles i hundredtusindvis, af arbejdere, har ydet modstand imod, at de skal betale til partipolitisk virksomhed, til en virksomhed, de er imod, og som de dels føler på deres ryg, dels instinktmæssigt føler går imod deres egne interesser. Denne stadig stigende modstand har givet sig udtryk i uroligheder både her og dér. Jeg er af den formening, at hvis vi fjerner denne anstødssten, vil den berømte ro på arbejdsmarkedet i Danmark igen være til stede. Mere end en million mennesker er henvist til at være i fagforening for at sikre sig et anstændigt arbejde til en anstændig løn. Vi i fremskridtspartiet går helt og fuldt ind for disse menneskers ret til at organisere sig for at nå disse mål.

Vi skal koncentrere os om støtten til politisk virksomhed og politiske blade. Jeg ved, at LO ejer dagbladet Aktuelt, og man skulle jo tro, at en forenings medlemsflertal skulle have ret til at bestemme over mindretallet, men da flere og flere hævder, at netop dagbladet Aktuelt i stadig større grad fjerner sig fra netop disse lønmodtageres interesse, kan det siges med fuld styrke, at det ikke tjener formål, der vedkommer denne gruppe af mennesker. Jeg skal i den forbindelse henlede opmærksomheden på en for længst afdød filosof, den græske Solon, der sagde, at ideal-samfundet er det samfund, hvor uret selv mod landets ringeste borger betragtes og behandles som uret mod alle. Jeg skal villigt indrømme, at der er lang vej til dette store mål, men prøv at tage bare et skridt hen imod det, så vil man stemme for, at vi gennemfører disse lovforanstaltninger. Jeg skal ikke undlade at bemærke, at lovene selvfølgelig også gælder arbejdsgiverforeningers støtte til politiske mål og andre brancher uden for lønmodtagerorganisationerne. De må selvfølgelig heller ikke på tværs af flertal eller mindretal betale

støtte til dem uvedkommende politiske formål.

Jeg skal henlede opmærksomheden på en beretning fra arbejdsmarkedsudvalget afgivet den 30. september om lovforslag nr. 69 (om bidrag til partipolitisk virksomhed), der var til førstebehandling den 2. april 1975. Her oplyser man, at der blev stillet spørgsmål til ministeren, og herunder, om der findes oplysninger om, hvilke bidrag organisationerne yder til politiske partier og deres presse. Arbejdsministeren svarer, at ministeriet ikke er i besiddelse af sådanne oplysninger, og at de pågældende organisationer ikke har pligt til at oplyse ministeriet om disse forhold.

Jeg skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på hr. Aukens udtalelse omkring 2. april i Radiotinget, hvor hr. Auken påstod, at alle og enhver kunne gå ind i LO og få regnskaberne over disse forhold. Jeg må indrømme, at jeg siddende ved siden af hr. Auken ikke turde protestere, selv om jeg var meget, meget undrende over, at det skulle forholde sig sådan. Jeg undersøgte senere forholdene og fik konstateret, at hr. Auken var fremkommet med urigtige påstande. Jeg har to gange i arbejdsmarkedsudvalget bedt hr. Auken om at dementere denne påstand, men har hver gang fået den besked, at det ikke var det rette forum at forlange en sådan udtalelse i.

Jeg skal derfor anmode hr. Auken om en udtalelse fra landets fornemste talerstol og spørge, om hr. Auken offentligt vil dementere denne urigtige påstand, når nu arbejdsministeren har fremhævet, at vedkommende ikke har pligt til at udlevere det til alle og enhver, herunder altså heller ikke til en minister.

Jeg skal ikke undlade at nævne, hvorfor fremskridtspartiet har krævet afstemning om dette forslags og måske andre forslags henvisning til retsudvalget i stedet for til arbejdsmarkedsudvalget. Foruden det, jeg allerede har sagt, er der flere årsager til, at vi har krævet denne afstemning, bl. a. at forholdene har været behandlet ved to højesteretssager i Danmark og måske derfor kunne tænkes at få en bedre behandling i retsudvalget. Min personlige årsag til, at jeg stærkt støttede dette krav, var bevidst-

[Bay.]

heden om, at man i retsudvalget har en formand, hvorimod vi ikke har en formand i arbejdsmarkedsudvalget, men kun en socialdemokrat, der opfører sig som socialdemokrater, når de er værst.

Denne stærke påstand må jo kræve en begrundelse, og den skal jeg give ved følgende:

Forslag nr. 69 vedrørende bidrag til politisk virksomhed var til første behandling 2. april og blev henvist til arbejdsmarkedsudvalget. Gang på gang blev forslaget behandlet i udvalget syltet . . .

Formanden:

Jeg henstiller, at man holder sig til dagsordenen.

Bay (FP):

Ja men jeg mener, at tingene hænger sammen, all right, jeg skal prøve, men jeg er nødt til at underbygge min stærke kritik af hr. Auken. Trods talrige henvendelser om behandling af forslaget fik vi det først gennemtruffet ved en afstemning under „eventuelt“, hvor der var et flertal, der forlangte det sat på dagsordenen, og medens der ikke havde været den mindste interesse fra en vis gruppe for at stille spørgsmål, mødte nu en stor del af udvalgets medlemmer frem og krævede pludselig en mængde spørgsmål besvaret. Det kunne ministeren selvfølgelig ikke overkomme på den korte tid. Jeg har ikke brugt udtrykket syltet, men det ligger meget, meget tæt inden for min tankerække, og jeg kunne da tilføje: måske oven i købet bevidst.

Jeg skal opfordre til, når afstemningen finder sted, at man med det, jeg har nævnt som begrundelse, stemmer for, at forslagene går til retsudvalget, og senere, når forslagene kommer til afstemning, at stemme for selve forslagene.

(Kort bemærkning).

Auken (S):

Jeg skal i modsætning til hr. Bay ikke referere fra udvalgsarbejdet omkring disse spørgsmål, kun sige, at ikke alene er det, som hr. Bay sagde, forkert, men det er også ikke stemmende med god parlamentarisk sædvane, at man bringer dette ind her i salen.

Det, der kalder mig herop, er, at hr. Bay fra talerstolen har beskyldt mig for at fremkomme med urigtige oplysninger, og jeg skal af hensyn til medlemmerne kort referere, hvad det er for et synspunkt, jeg har gjort gældende omkring lønmodtagerorganisationernes politiske bidrag og udgivelse af en politisk presse.

Det, jeg har sagt, er, at disse tilskud vedtages på fuldt demokratisk vis i de kompetente organer og i fuld offentlighed, og det vil sige, at alle, der ønsker at vide, hvad disse organisationer yder af tilskud, og hvad de bruger på deres egen presse, kan ved at studere dagspressens og andres beskrivelse af, hvad der foregår i disse organisationer, danne sig et klart billede af, hvad organisationerne yder. I modsætning til, hvad borgerlige partier modtager af tilskud fra erhvervs-kredse og andre steder — for det har man ingen jordisk chance for at få indblik i — foregår lønmodtagerorganisationernes bidrag på fuldt demokratisk vis og i fuld offentlighed.

Glistrup (FP):

Folketingets hovedopgave i arbejdsanliggender er at sørge for, at der til enhver tid er et rigeligt udbud af arbejdspladser her i landet. Denne opgave er blevet svigtet groft af det folketingsflertal, som har styret dette land i de sidste 15 måneder. Derfor er arbejdsløshedstemperaturkurven røget så højt i vejret, som vi har set. Ganske aldeles unødvendigt. Men flertallet har altså nu engang disponeret på den måde, at vi har fået denne arbejdsløshedssygdom ud over landet.

En følgevirkning af, at man hidfører arbejdsløshed i en sådan ophedning på arbejdsmarkedet som den, der er sket i de sidste 15 måneder, er, at der kommer forskellige sygdomme, som vi har kunnet iagttage rundt omkring i landet inden for navnlig det sidste halve års tid. Hvis vi virkelig skal kurere på disse sygdomme — og det er jo dem, som er baggrunden for de forslag, vi behandler her, og altså særlig de sidste 3 forslag på dagens dagsorden, dem, jeg er ordfører for — så er måden at kurere dem på simpelt hen at fjerne arbejdsløsheden igen. Og vi kan fjerne arbejdsløsheden. Fremskridtspartiet har fremsat ganske klare konkrete lovforslag herom. De 8 forslag, vi fremsatte den 8. september 1975, ville i løbet af ganske kort tid fjerne

[Glistrup.]

enhver arbejdsløshed her i landet varigt og holdbart. I det øjeblik, man har vedtaget disse 8 forslag, er også de problemer, vi taler om her i dag, reduceret til en størrelsesorden, som absolut er overkommelig, til en størrelsesorden svarende til, hvad vi har kendt inden for de sidste 10-15 år. Men da der jo ikke er ret meget, der peger i retning af, at folketingsflertallet vil gøre noget effektivt imod arbejdsløsheden her inden for den kommende tid, må vi regne med, at vi i en vis tid fremover må leve med arbejdsløshed, og så må vi leve med, at samfundet aktuelt har de problemer at byde på, som er baggrunden for de tre forslag, vi her beskæftiger os med.

Når vi så skal se på, hvorfor der i en arbejdsmarkeds sygdomsperiode som den, vi gennemlever, udvikler sig sådanne problemer, som dem, vi her taler om, ude på arbejdsmarkedet, ja, så er en af hovedgrundene til, at disse bakterier kan trives særlig godt og etablere disse følgesygdomme, den, at der her i landet er en hel række højttalende mennesker, som endnu ikke er kommet videre frem i deres ideologiske udvikling, end at de tror, at det danske arbejdslivs forhold er domineret af, hvad teoretikere som Karl Marx og hr. Lenin sad og studerede på biblioteker nede i Mellemeuropa engang for 60 eller 100 år siden, og som derfor tror, at man skal hidse op med tale om klassekamp, og at arbejdsgiveren udnytter spekulativt og i profitinteresse disse stakkels arbejdende klasser inden for befolkningen. Det har altså i den grad vildledt dem, der er blevet trykket af den ydre situation, som vi er ude for.

Derfor er den vigtigste kur imod disse sygdomme oplysning, oplysning og atter oplysning. Vi må gøre os klart, at det danske arbejdsliv har en helt anden struktur end det af Karl Marx og hr. Lenin m. fl. omtalte. Det er for langt de fleste virksomheders vedkommende et arbejdsmarked, hvor mester, indehaveren, ikke er en fæl profitsøgende kapitalist, men en mand, der arbejder med i håndværksbedriften, i vognmandstransportvirksomheden, eller hvad der nu kan være tale om, fuldstændig på lige fod med de ansatte, og hvor der føles et gevaldigt fællesskab imellem de ansatte og arbejdsgiveren, og det virker således, at det ikke er

i tilknytning til en eller anden fjern organisation på den ene eller anden side, til Arne Lunds eller Thomas Nielsens eller nogen anden organisation, der sidder i København. Sådan er langt de fleste arbejdspladser, og dem skal man ikke bringe utryghed eller uro ind på, og det må folketinget forhindre, når disse vildfarende flokke kommer med deres klassekampsteorier. Derfor er det vigtigt, at folketinget får taget disse ting, som disse tre forslag er udtryk for, op til debat, vigtigt, at folketinget også får truffet sin afgørelse.

Så er der andre arbejdspladser, i antal meget færre, men arbejdspladser, der beskæftiger mange mennesker, som er opbygget på en anden måde, men dér er det jo heller ikke den fæle kapitalist i Bidstrups streg, der sidder og styrer det, der sker derinde. Dér er det således, at det reelt er lønmodtagere, direktører, værkførere og prokurister og hvem man nu ellers kan tale om, som har en glimrende fælles baggrund med de ansatte, med LO-medlemmerne, i afgørelsen af, hvordan der skal rådes og disponeres inden for de pågældende arbejdspladser, folk, der har den almenkulturelle danske baggrund, som fandt sit udtryk i navne som Stauning, Steincke, Bramsnæs, folk, som vi med stor stolthed nævner som fremskridtsbevægelsens forgængere. Derfor må vi simpelt hen se i øjnene, at det heller ikke på disse arbejdspladser er det konfliktgrundlag, som man fremhæver fra den side, der har skabt disse stridigheder, vi har set ude på B&W, på Hovedstadsområdet, Trafikselskab, i Nyborg, i Lundeborg, på Frederiksberg, i Bækkelund, og hvor de nu ellers har udfoldet sig sammen igennem.

Når man på denne baggrund skal tage stilling til, hvad man skal gøre for at regulere på disse unødvendige, men faktisk eksisterende sygdomsangreb, som vi er ude for, ja, så må vi tage tingene én for én. Vi har fra centrum-demokraternes side fået et forslag til, at den straffelov, der i forvejen er på godt og vel 100 sider, nu skal gøres $5\frac{1}{2}$ linje længere. Fra fremskridtspartiets side kan vi sige, at det sikkert er en god og rigtig foranstaltning, som centrum-demokraterne dér foreslår, en foranstaltning, som man hurtigst muligt skal se at få vedtaget.

Jeg lyttede derfor med stor interesse til justitsministerens indlæg for at høre, om der virkelig skulle være holdbare argumenter

[Glistrup.]

imod det, som centrum-demokraterne her har foreslået, og for at være nænsom over for justitsministeren vil jeg udtrykke mig på den måde, at jeg ikke tror, jeg fæstede mere tillid til indholdet i hans argumenter, end han selv gjorde. For det, som justitsministeren sagde vedrørende centrum-demokraternes forslag, var jo reelt kun to ting: for det første siger han: ja, det er jo yderst tvivlsomt, hvilken rækkevidde straffelovens § 260 i grunden har. Det kan man diskutere, om det er yderst tvivlsomt, hvilken rækkevidde den har eller ej; jeg læser loven ganske klart og tydeligt, sådan at den sikrer den fundamentale, menneskelige rettighed, at man kan færdes på offentlig gade og vej, at man, ligegyldigt hvilket formål man måtte have, har ret til at spadserere til og fra de ejendomme, man er adgangsberettiget til. Men når der nu — og det må jeg da give justitsministeren ret i — rent faktisk er rejst nogen tvivl både fra gustne retsvidenskabelige professorer — men skidt være med dem — meget mere interessant fra politimesteren i Viborg, der har indladt sig på at fortolke tingene på en noget besynderlig måde, og den i omegnen valgte folketingsmand hr. Otto Mørch, der her i dag kommer og siger, at det, der foregik oppe i Bækkelund, var fuldt lovligt, altså med andre ord fuldstændig overensstemmende med straffelovens § 260, ja, så er det jo da bare folketingets opgave, når det kan gøres så enkelt, som centrum-demokraterne her foreslår det, at gøre tingene klarere, således at de ikke kaster os ud i nogle store indviklede diskussioner om, hvad der har været gældende i Norge i 1936 eller i Persien år 2000 før Kristi, eller hvad man ellers kunne finde på efter det, som justitsministeren antydede han ville behandle spørgsmålet på. De ord, der er skrevet på klart og jævnt og direkte almindelig forståeligt dansk, som centrum-demokraterne har foreslået i deres forslag, burde vi kunne gennemføre, jeg vil næsten sige uden udvalgsbehandling, men det sker vel næppe, men i hvert tilfælde således at vi får den lovbestemmelse gennemført meget hurtigt.

Jeg forstod nok på hr. Hjortnæs, at han mente, man skulle anlægge indskrænkende fortolkninger af den ordlyd, der allerede findes i straffelovens § 260, men her er tale om et så fundamentalt menneskeligt gode,

at man ikke skal kunne afskrækkes fra at passere på gade og vej, at det må vi have slået fast, og når der fra så kompetent side som disse tre, jeg har nævnt, fra regeringspartiet er rejst tvivl om rækkevidden, så må folketinget hurtigst muligt sørge for at fjerne denne tvivl, og vi må hurtigst muligt se at vedtage centrum-demokraternes forslag.

Den anden indvending, som justitsministeren havde heroverfor, gik ud på: ja men der er skam også andre problemer i verden end problemerne omkring fysisk blokade, og dem skulle vi jo også gerne se at få afklaret på et eller andet tidspunkt. Ja, det har justitsministeren ret i, der er mange andre spørgsmål her i denne verden end problemerne om, hvordan straffelovens §§ 260 og 261 skal udfærdiges, men det er skam ikke nødvendigt at løse alverdens problemer allerede med det samme. Men det er da rigtigt, at der kan tænkes blokader, der i infamitet går endnu videre end de blokader, vi har været vidne til ved Bækkelund, og det kan da også godt være, at der her på et eller andet tidspunkt bliver brug for lovgivningsmagtens indgriben. Men selvfølgelig skal man da ikke kaste centrum-demokraternes forslag ud eller trække behandlingen af det i langdrag, fordi man måske på et eller andet tidspunkt også skal rejse spørgsmål vedrørende andre blokadeformer end den direkte fysiske blokadeform, fordi man på visse tidspunkter også skal i gang med at se på, hvordan man skal forholde sig over for det, at man måske ikke kan få leverandører til at levere til sig, fordi de har ansat fagligt organiserede arbejdere, eller hvad der nu kan være tale om. Jeg kan ikke se, at den problemgruppe om andre blokader end de fysiske skal holde folketingsflertallet tilbage fra at handle overensstemmende med det, som centrum-demokraterne har foreslået.

Den anden enkeltproblemkreds fra det sygdomsbillede, som vi her taler om, som er lagt frem til folketingets forhandling i dag, er den problemkreds, som det konservative folkeparti og kristeligt folkeparti har taget op i det forslag, de har fremsat. Det er problemerne om, hvorvidt vi skal tillade eksklusivitetsbestemmelser inden for dansk arbejdsret. Dér ved vi jo alle sammen, at så snart man berører det spørgsmål, er det som at trykke på en knap, så ved vi, hvad landets arbejdsminister vil stille sig op og sige, og

[Glistrup.]

det sagde han da også i dag: det vil være at nedbryde den hele organisatoriske opbygning, som det har taget den danske fagbevægelse 2 eller 3 eller 5 generationer at bygge op, hvis man virkelig begyndte at røre ved dette lille enkle emne — eller noget i den stil.

Nej, hr. arbejdsminister, det er at viderebygge på det grundlag, som er lagt af fagforeningsledere, af Borgbjerg og Lyngsie, og hvem vi ellers kan nævne, ned igennem de tidligere generationer, dette efterhånden at få tingene tilpasset på en sådan måde, at det kommer til at svare til tidens tarv på et hvilket som helst tidspunkt.

Vi ved jo også, at der bliver sagt — og det var jo navnlig hr. Hjortnæs inde på — ja men vi skal skam fra folketingets side respektere solidariteten. Vel, solidaritet er da en god ting, hvad enten det er solidaritet inden for familien, solidaritet med u-landene, solidaritet med et fodboldhold eller solidaritet med nogle arbejdskolleger osv., men det er jo ikke det, denne problemstilling drejer sig om. Den drejer sig om, hvorvidt man skal tvinges til solidaritet. Lige så vel som solidaritet er en god ting, er kærlighed en god ting, men voldtægt er ikke kærlighed, og det, som man gør sig til talsmand for her fra socialdemokratiets side, er, at man skal tvinge folk til at gå ind i en solidarisk følelse, hvor de pågældende ikke ønsker at gå ind i den pågældende solidaritetsgruppe, og det argument gør ikke indtryk på os.

Derimod er der, når vi diskuterer eksklusivetsproblemerne, andre ting, som må gøre indtryk på os. Det er for det første at få fastslået, hvor stort problemet i grunden er om de egentlige juridiske eksklusivetsaftaler. Vi har set det illustreret meget kraftigtovre i Nyborg — eller i Odense, må vi måske snarere sige — her inden for de sidste par uger, hvor vi havde et område, hvor det var så helt åbenbart at der ikke gjaldt nogen eksklusivetspligt. Det er fastslået ved et par højesteretsdomme, og det var vist fastslået i den pågældende sag af arbejdsretten: alle var helt klar over, at der for sygehjælpere på Nyborg sygehus ikke gjaldt nogen som helst eksklusivetspligt. Men hvordan handlede rent faktisk folk, der var sat ind til at lede en offentlig myndighed, som var under de regler, der gælder for of-

fentlig administration? Ja dér så vi, at rent faktisk var det altså de radikale og socialdemokraterne, der traf denne SF-løsning, at de var helt ligeglade med hvilke retsregler der i grunden kunne være tale om, idet man rent faktisk fra den radikal-socialdemokratiske side håndhævede denne eksklusivetspligt. På samme måde ser man skam også på mange arbejdspladser, der ikke er undergivet de strenge krav, som offentlige arbejdspladser er ude for, at man rent faktisk foretrækker at leve under eksklusivetsreglerne. Jeg gad nok se, hvordan det ville gå for den underdirektør i B&W, der inden for sin afdeling derude ville ansætte nogle klejnsmede fra kristeligt fællesforbund, selv om han havde sin juridiske ret til at ansætte 7-8 klejnsmede af den type til at være med til skibsbygning, hvordan det så rent faktisk ville forløbe.

Derfor nærer vi i fremskridtspartiet en betydelig ængstelse over for, at man ved det, som de konservative og kristeligt folkeparti her har fremlagt på folketingets bord, hvor man giver sig til at beskæftige sig med eksklusivetsaftalerne, at man i virkeligheden ikke har fat i problemets reelle kerne, men at man, med den misforståelse som utvivlsomt vil komme ud af en vedtagelse af det konservative-kristeligt folkepartis forslag ud over landet i retning af, hvad Danmarks radio og de dér installerede programsekretærer vil fortælle i de forskellige arbejdsmarkedsmagasiner osv. om et forslag, der i virkeligheden ingen virkning har, vil komme til at volde ulykker ved at skabe basis for misinformation og misforståelser rundt omkring ud over den danske befolkning. Det er denne sag ikke værd.

Derfor er vi ikke fra fremskridtspartiets side umiddelbart overbevist om, at der ligger den fornødne kulegravning og omtanke bag det forslag, som kristeligt folkeparti og det konservative folkeparti har fremsat i denne sag, men vi er selvfølgelig rede til i udvalgsarbejdet at foretage en nøje kulegravning, en nøje gennemgang af alle de problemer, der knytter sig til de juridiske eksklusivetspligter og -rettigheder.

Ved en sådan gennemgang må det for os at se i hvert tilfælde være givet, at folketinget først må feje for sin egen dør. Her har vi en situation, hvor man fra kristeligt folkepartis og de konservatives side kommer

[Glistrup.]

og fortæller os, at nu skal vi til at forbyde Dansk Arbejdsgiverforening, LO og hvad der ellers er af organisationer, retten til at indgå eksklusivtetsaftaler, men samtidig har dette folketing eller dets forgængere på andre områder vedtaget eksklusivtetspligter, hvor man ligefrem lovpåbudt siger: man skal være medlem af en bestemt organisation for at udøve et vist erhverv. Der er mellem forslagsstillerne endog medlemmer af organisationer, som har en sådan pligt — jeg tænker på den erhvervsorganisation, jeg også selv desværre er pligtig at tilhøre, hvor man har en eksklusivtetsforpligtelse. Under dette udvalgsarbejde må man i hvert fald sørge for, at sådanne misskud i lovgivningen ophæves, før man overvejer, hvorvidt man skal gå videre i retning af at lempe på organisationernes adgang til at indgå aftaler vedrørende eksklusivrettigheder.

Med andre ord: hvad angår de tre forslag, vi taler om her, henstiller vi, at centrumdemokraternes forslag får en hurtig og let gang igennem tinget, og hurtigt bliver vedtaget, at forslaget fra de konservative og kristeligt folkeparti bliver gjort til genstand for en indgående undersøgelse, hvor vi virkelig får set, hvad der er tale om i disse tilfælde her. Så er der det tredje. Det er jo bare venstre, som ikke har kunnet tåle, at andre har fremsat forslagene, og som derfor har lavet nogle skyggeforslag, som selvfølgelig må følge med hovedforslagene. Det gælder vedrørende disse grupper her, som hr. Bay fremhævede, at det selvfølgelig også må gælde vedrørende punkterne 1 og 2 på dagsordenen, at dér må venstres forslag følge efter som det tynde øl, som det jo i virkeligheden kun er udtryk for.

Hilmar Baunsgaard (RV):

Inden jeg går over til at holde den tale jeg har forberedt, vil jeg godt gøre et par bemærkninger i anledning af de to ministres indlæg her i dag.

Arbejdsministeren sagde gentagne gange, at man må respektere organisationernes ret til at løse deres egne problemer, og det ved vi jo, når det drejer sig om arbejdsmarkedsspørgsmål, er socialdemokratiets almindelige opfattelse. Men det, der altid har manglet hos socialdemokratiet, og som nok gør, at det er svært at diskutere med ministeren og

socialdemokratiet på det grundlag, er: hvor går grænsen for, hvad der er forbundenes egne sager? Det er, ligesom om man lever uanfægtet af alle begivenheder i den opfattelse, at i arbejdsmarkedsspørgsmål er der kun to parter. Ja men det er jo det, der er den fundamentale fejl. Der er mere end to parter; den vigtigste part er tredjeparten: forbrugerne, samfundet, om man vil.

Til justitsministeren vil jeg gerne sige, at når ministeren citerer professor Illum og rigtigt siger, at professoren har skrevet, at efter hans opfattelse giver de nye former ikke anledning til lovgivningsindgreb, ja, så er det ikke citatfusk, men det giver et ganske forkert indtryk af, hvad det var, professoren skrev i sin kronik i går i Politiken, fordi han netop forudgående kommer med en meget skarp kritik af politiets optræden i Bækkelundaffæren. Når ministeren så på én gang afviser, at der egentlig er noget, der skulle være forkert i optræden i Bækkelund, og samtidig citerer professor Illum, kommer det altså sådan til at gå op i en højere enhed, at professoren skulle være fuldstændig enig med ministeren, men det er han nok ikke. Derfor skal jeg tillade mig at citere det sidste afsnit i professor Illums kronik i går; dér skriver han:

„Privat magtudøvelse især på gader og veje har altid været den største fare for demokratiet. Det må derfor være et advarselssignal for alle tilhængere af demokratiet, at man i Bækkelund var på nippet til at se kollisioner mellem fagforeningsbevægelsens tilhængere og modstandere på den offentlige gade.“

Så bliver der ligesom lidt mere balance i citatet, og jeg tror netop det er det væsentlige, når vi skal diskutere den side af sagen.

Men så vil jeg gerne sige, at det er helt forståeligt, at den senere tids episoder på arbejdsmarkedet har rejst diskussionen om, hvorvidt det er muligt for Danmark at fortsætte den hidtidige tradition, som jo er en meget fri stilling for arbejdsmarkedets parter til selv at fastsætte sine leveregler. I Danmark har vi ingen speciel lovgivning om grænserne for organisationernes handlefrihed. Vi har hidtil klaret os med grundlovens § 78 om foreningsfrihed i ethvert lovligt øjemed. Og nu foreligger der så fra forskellig side ikke mindre end 5 forslag, der alle tilsigter at ændre den hidtidige tilstand.

[Hilmar Baunsgaard.]

Det radikale venstre er enig i, at de senere måneders episoder nødvendiggør en afklaring, og som det vil fremgå af min tale, på et par områder også nødvendiggør ny lovgivning. Inden vi i folketinget giver os i lag med dette arbejde, tror jeg imidlertid, det vil være klogt, om vi erindrer, at Danmark har et af de bedst organiserede og i sammenligning med andre vestlige lande også et roligt arbejdsmarked. Over for stemningsbetonede krav om øjeblikkelige ændringer bør vi tage os tid til at se dette, at vi ingen speciel lovgivning har, i sammenhæng med det forhold, at vi har et af de roligste arbejdsmarkeder. Denne placering skyldes altså i første række organisationernes egen indsats. Siden 1899 har der været aftaler mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer indeholdende regler om retten til at organisere sig og om retten til at indgå kollektive aftaler.

En væsentlig årsag til, at det er lykkedes organisationerne at skabe et relativt roligt arbejdsmarked, er formentlig, at der kun i ringe omfang har været konkurrerende organisationer inden for samme arbejdsområde. Danmark har derved undgået den form for arbejdskamp, som skyldes magtkampe mellem organisationer, der henvender sig til samme klientel. Andre lande har ikke været i samme situation og har derfor ofte lidt under netop den form for arbejdskampe.

De aktioner, der har forurolet og har fremkaldt øjeblikksstemningerne, har i stort omfang været overenskomststridige. Det gælder HTs busstrejke, det gjaldt mekanikerstrejken i Kastrup lufthavn, hvor man lammede lufttrafikken ved at sætte sig på startbanerne, og det gjaldt også B & W-strejken, hvor man satte sig foran indkørslen til virksomheden. Disse forhold ordnede arbejdsmarkedet selv, ikke i alle tilfælde tilfredsstillende hurtigt, men de klarede det selv.

En helt anden form for blokade har i de sidste måneder givet anledning til de store avisoverskrifter. Det var Dansk Bogbinder- og Kartonnagearbejder Forbunds blokade over for den meget omtalte papirvirksomhed Bækkelund med det formål at få overenskomst med firmaet. I en sådan situation er det principielt lovligt at benytte

blokadevåbenet, hvilket betyder, at forbundet forbyder sine medlemmer at tage ansættelse på virksomheden, og at man i næste fase beder andre forbund om at varsle sympatikonflikt, således at virksomhedens forbindelser til leverandører og kunder afbrydes. I dette tilfælde valgte forbundet imidlertid at blokere firmaet i fysisk forstand. Virksomheden blev omringet af blokadevagter, som forsøgte at hindre de ansatte i at komme til og fra arbejdet. Når denne metode blev valgt, skyldes det måske, at forbundet tilsyneladende ikke havde medlemmer ansat på virksomheden.

Det er episoderne ved Bækkelund Papirværk og Info på Frederiksberg, der har bragt straffeloven ind i den offentlige debat og har gjort det på en sådan måde, at vi er nødt til få gjort op med det problem. Når man trækker alle politiske og faglige fordomme fra den debat, der har været, bliver tilbage for den almindelige borger en klar opfattelse af, at det ikke må være tilladt at foretage afspærringer, hvor man også, selv om man ikke bruger vold, rent fysisk forhindrer folk i at komme til og fra deres arbejdsplads.

Om denne form for blokade må jeg sige, at hvis det er ulovligt, bør politiet gribe ind, og hvis det er lovligt, bør loven laves om. Det er dér, vi er nu. Politiet greb ikke ind, og vi har nu fået justitsministerens ord for og papir på, at der heller ikke var grundlag for at betragte blokaden af Bækkelund Papirværk som en overtrædelse af gældende lovgivning, og uden ulovlighed er der heller ingen ret til politibeskyttelse for den, det går ud over.

Centrum-demokraterne har valgt at fremsætte et konkret forslag til ændring af straffeloven. Det er muligt, at det er den rigtige fremgangsmåde, og at det er den rigtige tekst. Fra radikal side har vi imidlertid holdt os tilbage med hensyn til den konkrete udformning af en regel, fordi vi vil have justitsministeren til at sætte sit godkendelsesstempel på den formulering, man vælger. Det er muligt, at det ikke er straffeloven, men politivedtægten, vi skal have lavet om; jeg forstår, at justitsministeren under et samråd i retsudvalget har nævnt denne løsning som den, han var mest tilbøjelig til at vælge. Derfor mener jeg også, det må være rigtigt at give ministeren og

[Hilmar Baunsgaard.]

hans sagkyndige lejlighed og derfor også en rimelig tidsfrist til at udforme den lovregel, der på tilfredsstillende måde dækker hensigten.

Men hensigten bør der ikke være tvivl om: det må fremgå af en retsregel, som borgerne skal rette sig efter, og politiet overvåge at de retter sig efter, at man ikke fysisk må afspærre en arbejdsplads, så medarbejderne forhindres i at komme ind på den og ud igen, når de er kommet ind. Jeg tror også, at organisationerne ved nøjere eftertanke vil indse, at sådan må det være. Overgreb mod den enkelte borgers personlige frihed vil det danske samfund af 1975 ikke kendes ved.

Det spørgsmål melder sig også, hvorfor der er kræfter inden for fagbevægelsen, der ønsker at tage sådanne midler i brug. Det er jo ikke, fordi det var nødvendigt: der gives andre metoder, som jeg nævnte det før, som ikke ville kalde på politiets indblanding, og som ikke havde nødvendiggjort en straffelovsdiskussion. Når man ikke valgte disse lovlige metoder, vækker det mistanke om, at der er kræfter, som hverken ønsker retstilstande på arbejdsmarkedet eller inden for fagbevægelsen. Man spørger sig selv, om dette års række af enten overenskomststridige eller ulovlige episoder i virkeligheden ikke lige så meget er rettet imod fagbevægelsen som mod virksomhederne. Jeg går ud fra, at LOs ledelse har stillet sig selv det samme spørgsmål.

En anden af efterårets episoder mener jeg også har rejst principielle problemer under en form, der nødvendiggør en afklaring, og det er sygehuskonflikten på Fyn. Jeg skal ikke her tage stilling til, om amtsrådet var berettiget til at afskedige sygeplejeren i Nyborg. Den del af sagen vil, forstår jeg, blive bedømt af domstolene, og indtil det er sket, bør vi andre afholde os fra at tage stilling til den juridiske side af sagen, men det er vel, når alt kommer til alt, også den mindst væsentlige.

Afgørende derimod er det, at vi her i folketinget tager stilling til de forholdsregler, der nødvendigvis må tages over for fremtidige konflikter på de livsvigtige områder. For år tilbage brugte folketinget megen tid på at diskutere problemet om friholdelse fra arbejdskonflikter på de livs-

vigtige områder. Medvirkende til det daværende folketings afvisning af speciel lovgivning på de livsvigtige områder var de helt uforbeholdne udtalelser fra arbejdsmarkedets parter om, at de selv ville sikre disse områder. Nyborgaffæren afslørede, at det kunne de altså ikke. Det kan man ikke bebrejde hovedorganisationerne, for konflikten på de fynske sygehuse var klart overenskomststridig.

Det spørgsmål, folketinget nu står over for at skulle tage stilling til, er: hvad kan der gøres for at hindre gentagelser? Samfundet kan ikke acceptere, at sygehusområdet benyttes som middel i en arbejdskonflikt. Intet civiliseret samfund kan acceptere en tilstand, hvor syge og forulykkede skal lide på grund af andres uansvarlige optræden. Ganske uanset hvordan man i øvrigt bedømmer konflikten mellem Ragnhild Jensen i Nyborg og Kommunalarbejderforbundet, var det en utilgiveligt uansvarlig optræden, da medlemmer af forbundet udsatte sygehusene for en ulovlig konflikt. Samfundet må sikre sig mod overgreb på de livsvigtige områder. Jeg ved fra de tidligere diskussioner, at grænsen mellem livsvigtige og ikke livsvigtige områder er flydende, men ingen vil formentlig finde på at bestride, at sygehusområdet er livsvigtigt.

Problemet er altså for det første, hvilke repressalier der skal gælde, hvis arbejdsnedlæggelser finder sted. Her rækker almindelige arbejdsretlige bestemmelser åbenbart ikke.

Dernæst er spørgsmålet, hvilke hjælpemidler samfundet kan sætte ind, hvis en konflikt trods alle forholdsregler alligevel bryder ud. Vi kan ikke blot tage til efterretning, at et af landets største sygehuse stod over for en lukning, med alt, hvad det ville indebære. Jeg går ud fra, at regeringen er enig i disse synspunkter og derfor parat til at gå i forhandling om, hvad der kan og skal gøres.

En anden side af denne fynske sag er Ragnhild Jensens egen optræden. Ét er, at damen ikke ønskede at blive tvunget ind i et fagforbund, hvor hun tvangsmæssigt skulle yde bidrag til partier og presse, hun ikke sympatiserer med. Det er en holdning, som i hvert fald det radikale venstre både forstår og har sympati for.

[Hilmar Baunsgaard.]

Men det var jo ikke det, der blev konflikten endelige årsag. Ved det mæglingssmøde, der blev afholdt, blev kompromiset netop, at Ragnhild Jensen ikke skulle tvinges ind i forbundet, men kun acceptere medlemskab af arbejdsløshedskassen, hvortil der som bekendt ikke er knyttet betingelser af nogen art. Denne løsning nægtede Ragnhild Jensen at acceptere.

Ragnhild Jensens egne udtalelser efter sin afvisning af mæglingsforliget og den agitation, som nogle af de mest højtråbende blandt Ragnhild Jensens partifæller i fremskridtspartiet har udfoldet, mere end lader ane, at der er andre end venstreorienterede i fagbevægelsen, der ønsker konflikt fremfor løsninger.

Blandt de forslag, vi behandler, er også et forslag, der direkte tager sigte på at forbyde de såkaldte eksklusivaftaler, d.v.s. aftaler mellem arbejdsgiver og fagforbund om kun at beskæftige organiseret arbejdskraft. Vi bevæger os med et sådant forslag ind på et meget ømtåleligt område, og hvad enten man kan lide disse aftaler eller ikke, må det erkendes, at der er en meget lang tradition på det danske arbejdsmarked for, at sådanne aftaler kan indgås. De er ikke så almindelige, som mange synes at tro, men de findes og vil utvivlsomt give anledning til uroepisoder, så længe de findes. Over for dette står imidlertid, at et lovforbud let kan føre til den desorganisering af arbejdsmarkedet, som vi af mange grunde bør tilstræbe at undgå.

På ét punkt bør der imidlertid ikke være tvivl. Man kan ikke opretholde, at sådanne aftaler er tilladt, samtidig med at man igenem et faktisk tvungent medlemskab yder bidrag til bestemte partier og presse. Det har altid været en gåde for mig, at socialdemokratiet ikke vil indse, at en sådan tvang til politisk støtte af bestemte partier må støde mange mennesker. Hvorfor kan socialdemokratiet ikke indse, at det er en udemokratisk metode. På alle andre områder har socialdemokratiet en overordentlig fin forståelse for demokratiets væsen og har ofte udvist en holdning over for anslag mod demokratiet, som vi andre har måttet respektere. Men her kniber det altså.

Det er ingen undskyldning, at venstre og de konservative har benyttet samme meto-

de for tilskud fra arbejdsgiverne. Det er faktisk en ringe trøst f. eks. for radikale lønmodtagere, at samtidig med at de tvinges til socialdemokratiet eller måske nu også til SF og kommunisterne, er der radikale arbejdsgivere, der er tvunget til at betale til venstre. Det er og bliver en udemokratisk foreteelse, og jeg appellerer til socialdemokratiet om at medvirke til at fjerne denne skønhedsplet på det danske demokrati.

Der er altså konstateret forhold på arbejdsmarkedet, som det er nødvendigt at ændre. Det radikale venstre vil sagligt og jeg håber nøgternt medvirke hertil, men det skal samtidig understreges, at vi ikke på grundlag af øjeblikkelige stemninger vil medvirke til at slå de organisationsformer i stykker, som alt taget i betragtning har givet Danmark et af de mindst urolige arbejdsmarkeder blandt demokratiske lande.

Det afgørende for det radikale venstre er imidlertid, at man tager hensyn til, at der i ethvert arbejdsforhold er en tredje part, nemlig forbrugerne eller samfundet, om man vil. Det er den sikre taber i enhver konflikt, og det er ikke acceptabelt, hvis arbejdsmarkedets parter optræder, som om der kun var to parter, nemlig dem selv.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.00.

Mødet genoptaget kl. 13.30.

Forhandlingen genoptoges.

Ninn-Hansen (KF):

Det var jo to rolige og besindige ministre, der besvarede de forslag, der er fremsat, og tonen var fordragelig. Det synes jeg var en væsentlig fordel, og det synes jeg emnet fortjener. Der var vel nok hos i hvert fald én af ministrene en vis tendens til at afvise forslagene, men jeg tror dog, vi alle sammen havde fornemmelsen af, at man alligevel er indstillet på at tale sig til rette om den lov-

[Ninn-Hansen.]

givning, der er nødvendig, eller sagt på en anden måde, at regeringen er indstillet på at gøre det, som et folketingsflertal kommer til, og det er jo nok det væsentlige.

Efter denne fordragelighed fik vi hr. Otto Mørchs tale, som var egnet til at vække glæde vel selv hos den mest aggressive DSU'er, når han befinder sig i sit lønkammer, det er jo det mest velegnede samlingssted for venstreorienterede socialdemokrater.

Vi har oplevet noget tilsvarende tidligere, at ministrene erkender den parlamentariske situation, indstiller deres tone efter dette, men så henter en eller anden frem fra den socialdemokratiske gruppe, der kan tale mest til dem, hvis hovedarbejde består i at knytte næverne. Jeg ved egentlig ikke, hvor længe man vil blive ved med denne noget barnagtige forestilling. Det er, ligesom den ikke helt passer til et parti, der har hovedansvaret for, hvad der er sket i dette land politisk igennem de sidste 50 år.

Desværre synes jeg måske nok, at denne tone smittede lidt af på hr. Bay, som i forbindelse med spørgsmålet om, hvor vi skal behandle disse forslag, indtog det noget mærkelige standpunkt, at det skulle være afhængigt af, om hr. Bay synes godt om udvalgsformanden eller ej. Man kan vel ikke sige, at det er noget klart sagligt formål. Det kan måske være ligegyldigt. Jeg synes, det var lidt synd for hr. Gudme, og skal blot i øvrigt sige, at jeg mener ikke, det er rimeligt at rette angreb af personlig art af den karakter på en dygtig og energisk politisk modstander. Jeg har deltaget i vel næsten samtlige møder i arbejdsmarkedsudvalget i den tid, hr. Auken har været formand, og jeg synes, han har ledet udvalget på en fair og loyal måde. Med hensyn til placeringen vil mit parti, hvis der kommer en afstemning om det, følge den indstilling, der foreligger, således at arbejdsmarkedsudvalget kommer til at fortsætte behandlingen af de fleste forslag.

Når jeg har lagt nogen vægt på tonen i debatten, skyldes det emnets karakter, for her befinder vi os jo ved noget, der opfylder det, som et af tingets tidligere medlemmer, hr. K. Helveg Petersen, for et stykke tid siden i en kronik rejste kravet om, nemlig mere principielle debatter i folketinget. Her

er virkelig mulighed for at drøfte principerne i vort samfund, for det emne, vi drøfter, vedrører de allermost fundamentale principper i vort samfund.

Vor forfatning bygger på hensynet til den personlige frihed og pligten til at respektere de rettigheder, der hviler på denne. Det er vel i det hele taget den helt afgørende forskel på den styreform, vi har, og den styreform, de har i diktaturlandene, at vi ønsker at fastholde borgernes ret til frit at bestemme, mens befolkningen i et diktaturland er nødt til at bøje sig for styrets krav, selv om de derved må give afkald på personlige frihedsrettigheder.

Den personlige frihed kan dog heller ikke i et demokratisk land være ubegrænset. Samfundet må gennem lovgivning og gennem håndhævelse af lov og orden sikre, at samfundet kan fungere, selv om dette begrænser den enkeltes udfoldelsesmuligheder, men disse begrænsninger må til gengæld være bestemt af den lovgivende forsamling, som borgerne selv vælger. Det kan ikke overlades til andre, hverken enkeltpersoner eller organisationer, at overtage samfundsmyndighed, når det drejer sig om den personlige frihed.

Det er ikke første gang, som det allerede er nævnt, vi her i folketinget drøfter problemerne om den personlige frihed stillet over for organisationernes magtudøvelse. I 1950'erne og 1960'erne rejste det konservative folkeparti og venstre — i modsætning til en tidligere taler husker jeg at nævne begge partier — flere gange sager, der havde til formål at begrænse organisationernes magtstilling og hindre angreb på den enkelte frie ret til at bestemme. I den forbindelse blev også spørgsmålet om at hindre organisationstvang igennem ophævelse af eksklusivaftaler rejst flere gange, uden at det dog førte til et resultat på det private arbejdsmarked. Heller ikke forslag fra de to partier om ændring af funktionærlovens § 10 med det formål at ligestille de ansattes organisationer blev gennemført. Bedre gik det, da en finansminister gennem aftale med en faglig organisation ville give denne en monopolstilling, så man tvangsindlagde de offentligt ansatte som medlemmer af den pågældende organisation. Det radikale venstre hjalp her til med at få ophævet aftalen, og siden dengang har flere retsafgørelser

[Ninn-Mansen.]

vist, at de offentligt ansatte ikke behøver at bøje sig for organisationstvung.

Det radikale venstre har ligeledes allerede i midten af 1950'erne forsøgt at sætte en begrænsning for organisationernes muligheder for at yde økonomiske bidrag til politisk virksomhed. Men forslagene måtte opgives, fordi omgåelsesmulighederne ville være talrige og lovgivning derfor illusorisk. Det lykkedes ikke dengang Bertel Dahlgaard at skrive et forslag, som kunne stå for en nærmere saglig prøvelse, og jeg tror, noget tilsvarende må siges om de to næsten enslydende lovforslag, der foreligger, først fra fremskridtspartiet og dernæst fra venstre.

Er der nu nogen grund til at interessere sig for en lovgivning eller andre regler vedrørende de angreb på den personlige frihed, der opstår igennem organisationstvung og andre forsøg på at tvinge folk ind i et bestemt organisationsmæssigt mønster? Jeg synes det.

For det konservative folkeparti er det noget aldeles afgørende at hævde de personlige rettigheder og bistå dem, hvis rettigheder krænkes. Efter vor mening er det også farligt for hele vort samfundssystem, hvis man begynder at glide og affinde sig med visse krænkelser, for hvad kan det ikke føre med sig? Vil virkningerne ikke blive, at den frihed, som vi ønsker, går ganske tabt? Hvis man accepterer, at medlemmer af organisationer kan spærre for andres adgang til deres arbejdsplads, hvad bliver så det næste? Bliver det en afspærring af boligen, så bestemmelsen i grundloven om boligens ukrænkelighed bliver illusorisk? Eller bliver det en afspærring af valglokaler, så hele vort folkestyres idé forsvinder? Eller er det rimeligt at tvinge et menneske, der lægger vægt på et frit samfund, til at yde bidrag til Danmarks kommunistiske parti, som efter min opfattelse står for noget ganske andet end vort nuværende samfunds opbygning og levemåde? Ja men denne bidragspligt er jo i dag for mange mennesker en betingelse for at kunne få lov til at arbejde. Synes man i øvrigt, at det stemmer med hele den udbredte tankegang her i landet om vore medborgeres selvbestemmelsesret, at en organisationsledelse uden samfundsmyndighedernes indblanding kan påtvinge folk et med-

lemskort og et tvangskontingent til denne forening? Jeg synes ikke, det er rimeligt.

Heldigvis ser det ud til, at der på nogle af disse områder er et stort flertal her i tinget, der vil bidrage til, at den enkelte kan få opfyldt sine rettigheder, og jeg håber, at der vil kunne etableres et flertal for at sikre disse rettigheder andre steder, hvor regeringen og det parti, der står bag regeringen, har været mere afvisende.

Statsministerens udtalelser i folketinget til hr. Schlüter viste enighed om, at ingen har lov til at spærre vejen for den, der går i et lovligt ærinde. I tre samråd med justitsministeren har jeg fået samme opfattelse, nemlig at det er retsstridigt at hindre folks adgang til deres arbejdsplads. Det synspunkt har justitsministeren jo også i dag givet udtryk for, ligesom bl. a. professor Illum har givet udtryk for det.

Tilbage er kun en garanti for, at landets lovlige myndigheder vil håndhæve, hvad de to ministre her har sagt. Jeg kan ikke på forhånd se, om det er aldeles nødvendigt som foreslået at ændre straffeloven for at sikre en bistand til dem, som nogle vil forhindre i at gå ind på deres arbejdsplads; det drejer sig jo ikke altid om at kriminalisere mest muligt, hvis man kan klare det på anden måde. Jeg tror ikke, vi får et bedre samfund ved at gøre mest muligt til noget kriminelt.

Jeg venter nu en klar tilkendegivelse fra justitsministeren om, at de politimyndigheder, der er under ham, også i de tilfælde, hvor han selv og statsministeren har talt om retsstridigheden, vil kunne bistå borgerne.

Jeg havde egentlig ventet, at justitsministeren, som jo er et meget praktisk menneske, havde efterkommet invitationen til at komme i arbejdsmarkedsudvalget i går, sådan at vi kunne have drøftet det spørgsmål færdig i fortsættelse af to tidligere udmærkede samråd i arbejdsmarkedsudvalget. Men jeg er overbevist om, at den lejlighed kan justitsministeren så få næste onsdag, når arbejdsmarkedsudvalget har møde, eller vi kan måske klare det i dag. For det er jo aldeles nødvendigt, når regeringen ganske rigtigt siger, det er retsstridigt, når man gør det og det, at vi andre så kan være aldeles sikre på, at så vil de myndigheder, der er underlagt justitsministeren, bistå med at

[Ninn-Hansen.]

fjerne det retsstridige og sikre dem, der har en ret, at de kan få denne ret, og det synes jeg ikke er helt afklaret endnu, men jeg vil ikke forlange, at justitsministeren skal komme med alverdens erklæringer i dag. Hvis vi kan aftale at mødes på onsdag, så tror jeg, at vi i fred og ro kan drøfte, hvordan man bedst kan formulere dette.

Det forhindrer selvfølgelig ikke, at man i straffelovrådet og andre steder kan drøfte, om det så er nødvendigt at ændre straffeloven, men vi kan blot ikke have en tilstand som den nuværende, hvor regeringen siger, at noget er retsstridigt, og man så ikke kan være ganske sikker på, at der er nogen, der vil skride ind over for det retsstridige. Jeg venter altså et bidrag, et væsentligt bidrag, fra justitsministeren til at få klaret dette spørgsmål.

Fremskridtspartiets og venstres forslag om at opstille regler for bidrag til politisk virksomhed vil vi også gerne overveje i arbejdsmarkedsudvalget, men som allerede nævnt mener jeg ikke, det er lykkedes for de to partier at udforme regler, der er tilstrækkelige, hvis man vil sikre befolkningen imod organisationstvang.

Jeg tror også, at folketinget skal være tilbageholdent med at blande sig alt for stærkt i, hvordan foreninger anvender deres midler. Når retten til at danne foreninger er fastslået i grundloven, må der vel også bestå en ret til selv at afgøre, hvordan man vil forvalte de midler, der indgår i foreningens arbejde. Men det kan vi som sagt drøfte nærmere.

Langt mere afgørende er det selvfølgelig at få fjernet de tvangsmomenter, der i dag findes i hele spørgsmålet om medlemskab af organisationer. Der er heldigvis en ubetinget ret til her i landet at danne faglige organisationer, og ingen arbejdsgiver kan forhindre en medarbejder i at blive medlem af en organisation. Herom er der nu og fortsat enighed. Men organisationsretten er ikke fuldstændig, så længe den ansatte ikke selv kan bestemme, hvilken organisation han ønsker at melde sig ind i, hvis der er flere muligheder. Der er også her monopoler, som bør ophæves. Hertil kommer retten til at nægte medlemskab af en organisation, hvis den pågældende af den ene eller den anden

grund befinder sig bedre udenfor. Tre partier har fremsat forslag herom.

Da kristeligt folkeparti allerede for et år siden fremsatte forslag om at sikre organisationsfrihed, fandt mit parti det ikke nødvendigt at komme med et nyt forslag. Hvis man kan arbejde sammen om en sag, så er det vor opfattelse, at man skal gøre det, og det konservative folkeparti samarbejder særdeles gerne med andre borgerlige partier.

Venstre har foretrukket at sige det samme på en anden måde, men jeg kan da ikke tænke mig, at uvedkommende hensyn her skulle være til hinder for en fælles optræden fra de tre partiers side. Det er jo det samme, vi vil, og så kan hr. Glistrup vel få opfyldt sit ønske om, at det tynde øl bliver blandet med det øl, der nærmer sig skatteklasser I, til en ganske god drik. Jeg håber da også, og sådan forstår jeg det efter den tale, der blev holdt af hr. Glistrup, og den tale, der senere blev holdt af hr. Hilmar Baunsgaard, at de tre partier, der altså står for ønsket om en lovgivning, der kan hindre organisationstvang, har gode muligheder for at få hjælp af andre.

Det gjaldt jo både hr. Glistrup og hr. Hilmar Baunsgaard, at de erkender problemet, erkender dets betydning i forhold til retten til personlig frihed, og vel også, sådan forstod jeg dem, går så langt, at de mener, at en lovgivning kan være på sin plads, og så er vi nået meget langt.

I denne sag drejer det sig jo ikke om at have flest muligt forslag, flest muligt ordførere og flest muligt standpunkter. Det drejer sig om at samles om det væsentlige, og jeg synes, der var positive bidrag i såvel hr. Glistrups som hr. Hilmar Baunsgaards taler i retning af at bevæge sig hen til det samme som det, de tre partier, der har fremsat ønske om en lovgivning, står for. Og så kan den del af pressen, der har haft så travlt med at skrive om forslag, der på forhånd er afvist, jo begynde at tælle om igen, for vi, der er forslagsstillere, er selvfølgelig villige til at samarbejde om det.

Det forslag, vi har fremsat sammen med kristeligt folkeparti, omfatter både dem, der har deres arbejde inden for den offentlige tjeneste, og alle, der arbejder i en privat virksomhed. Når det drejer sig om offentligt ansatte, kan man henvise til den hidtidige

[Ninn-Hansen.]

domspraksis, men den giver jo kun en delvis garanti for, at organisationsfriheden bliver opretholdt her. Desværre kan man se tilfælde, hvor offentlige myndigheder foretrækker at handle imod den opfattelse, der er opstået efter den hidtidige domspraksis, for derved at undgå vanskeligheder af forskellig art. Denne mulighed for at fravige det rigtige standpunkt ville hverken i Nyborg eller andre steder eksistere, hvis vi havde en lovgivning, som såvel staten som kommunerne selvfølgelig måtte have pligt til at overholde under alle omstændigheder.

Endelig skal jeg til sidst tilføje: når et stort flertal i folketinget hidtil har ment, at de offentligt ansatte skulle sikres imod organisationstvang, hvorfor i alverden skal de, der har deres arbejde i en privat virksomhed, så stilles ringere? Lighed for loven er også her at foretrække.

Gert Petersen (SF):

Det var med interesse, jeg hørte, hvordan fremskridtspartiets ordfører, hr. Glistrup, her tidligere på dagen afskaffede klassekampen. Den er jo blevet afskaffet mange gange. Jeg husker engang i slutningen af 1950'erne, da havde Berlingske Tidende en lederartikel under overskriften „Klassekampen er slut“, og sådan kan man jo godt slå termometret i stykker og tro, at nu er patienten helbredt, men sygdommen fortsætter jo, sygdommen med de mange symptomer, som hr. Glistrup så i øvrigt var inde på, og symptomerne skyldes noget reelt, de skyldes den omstændighed, at vi lever i et classesamfund, og at dette classesamfund ikke er noget, som nogle onde marxister har opfundet, men ganske enkelt noget, der lader sig registrere. Selv de mest tungnemme må dog vel bl. a. kunne registrere det ved den omstændighed, at de modstående organisationer på arbejdsmarkedet med mellemrum tager et opgør — det kan være fredeligt, og det kan være i form af en konflikt — om fastsættelse af løn- og arbejdsforhold, hvis da ikke folketinget blander sig. Og sådan et opgør er i sig selv et helt klart udtryk for, at der er tale om modstående interesser i det nuværende samfund, fordi det er delt op i klasser.

Men classesamfundet afspejles også på anden måde i utroligt ulige forhold mellem

de såkaldte arbejdsmarkedets parter, helt og aldels i strid med, hvad børn lærer i skolen om demokrati, der skal bygge på lige ret for alle parter.

Den model, som det samfund, vi lever i, er bygget op efter, kan minde om den bibelske lignelse om herren, som siger til tjeneren: „gå“; så må han gå, „kom“, så kommer han, „gør det“, og så gør han det.

Selvfølgelig er det da rigtigt, at der er arbejdspladser, hvor tingene fungerer smidigt, og hvor man har det, om jeg så må sige, hyggeligere med hinanden, det vil jeg da slet ikke benægte. Men dette er det almindelige mønster, og det er dette almindelige mønster, som ligger bagved og er årsagen til de sygdomssymptomer, som flere her har beskæftiget sig med.

Vi kan da ikke få et tillidsfuldt samarbejde, når der ikke er tale om ligeberettigede parter, og der er ikke tale om ligeberettigede parter i den situation f. eks., at en arbejder finder, at han er uegnet til det job, han er blevet sat til, for siger han op, har han ikke ret til understøttelse som arbejdsløs i de første 5 uger. En sådan opsigelse uden fyldstgørende grund, som det hedder i arbejdsformidlingsloven, kan koste ham ca. 5.000 kr. Hvis arbejdsgiveren finder, at den pågældende ikke er egnet til arbejdet og siger arbejderen op, så koster det ikke arbejdsgiveren noget som helst. Er det ligestilling? Naturligvis er det ikke ligestilling. Hvis en arbejder får anvist et arbejde, så er han tvunget til at tage det, også selv om det måske er et akkordræs, som han aldeles ikke er egnet til, og som han aldeles ikke føler sig hjemme i. Han er nødt til at tage det uanset sin egen alder, helbredstilstand eller arbejdets karakter. Han er også nødt til at lade sig forflytte, til at tage arbejde andetsteds i landet, hvis det skønnes nødvendigt, og der kan nævnes mange, mange andre eksempler på denne ulige behandling, og det er denne ulige behandling, som er den umiddelbare årsag til mange af de kriser, vi gennemlever. Bag den ulige behandling ligger der så dybereliggende årsager, som jeg ikke skal komme ind på her.

I den samfundskonflikt, som vi altså oplever, og som man godt kan prøve på at besvære ved at slå termometret i stykker, men uden held, har arbejderen — og det gælder også de allerfleste andre lønmodtage-

[Gert Petersen.]

re, funktionærgrupper, tjenestemandsgupper osv. — ikke andet end deres organisation, deres enhed, at bygge på.

Inden fagforeningernes tid konkurrerede alle arbejdere individuelt på lønnen, og det anså de liberale demokrater dengang for det rigtige. Fagforeningerne i Danmark er faktisk født for 70, 80, 90 år siden i kamp mod et forvrænget frihedsbegreb, som kun havde til formål at stille lønmodtagersiden ringere i samfundskonflikten.

Det, vi oplever nu, er et forsøg på at genskabe denne situation, genoplive dette forvrængede frihedsbegreb, genskabe den situation, hvor organisering af arbejdere og lønmodtagere skal besværliggøres, og hvor lønmodtagerne skal tvinges til at strides individuelt om lønnen. Det er klart, at det er en ønskedrøm for visse kræfter i en situation med masser af arbejdsløshed, hvor man så gerne så de arbejdsløse falde over hinanden og underbyde hinanden for bare at få et job. Så kunne lønnen blive presset derned og merværdien derop, hvor kapitalismens krise kunne, om jeg så må sige, løse sig selv.

Derfor denne interesse, vi nu sporer, for at sætte ind mod lønmodtagernes ret til at kæmpe for solidaritet og organisation. Jo flere virksomheder med uorganiseret og underbetalt arbejdskraft her i landet, jo dårligere vil det gå for de virksomheder, der beskæftiger organiseret og overenskomstaf-lønnet arbejdskraft, og jo stærkere vil også disse, de sidstnævnte virksomheders ejere være fristet til at orientere sig henimod at anvende uorganiseret arbejdskraft.

Derfor bliver alle lønmodtagere i dette land ramt, hvis den kræftsvulst, som mangel på solidaritet er, får lov til at sende sine metastaser ud i samfundet. Og at denne svulst er i vækst i den nuværende arbejdsløshedssituation, er der ingen tvivl om, og at man vil fremme denne vækst ved at fjerne en række hindringer for den, er der åbenbart heller ikke tvivl om. Man vil have forbudt aftaler om, at arbejdsgivere kun må beskæftige organiseret arbejdskraft, og man vil straffe de lønmodtagere, der med hævdevundne og traditionelle midler kæmper for solidaritet og for at organisere de uorganiserede.

Socialistisk folkeparti betragter disse forslag som meget alvorlige og dystre led i en

større sammenhæng. Den indkomstpolitik, i virkeligheden lønpolitik, som de borgerlige partier længe har plæderet for, desværre akkompagneret af visse socialdemokratiske økonomiministre, skal styrkes igennem disse skridt, der her er foreslået. Nogle partier går længere end andre, men selv de, om jeg så må sige, beskedne partiers hensigt er klar. Man vil disciplinere arbejderklassen og de fleste andre lønmodtagere. Man vil disciplinere dem, der skal bære hovedbyrden ved løsningen af de økonomiske vanskeligheder, som kapitalismen har skabt.

Man vil styre arbejderlønningerne og lade investeringerne uden for enhver styring. De arbejdsfrie indtægter, inflationsgevinster, spekulationsindkomster og de sorte skattepenge osv., alt dette skal ikke styres. Det er kun de almindelige lønninger, der skal styres. Derfor har vi fået en række indkomstpolitiske oplæg og forlig gennem det sidste års tid og derfor det nye supplement her, et direkte angreb på de faglige organisationers rettigheder og aktionsmuligheder.

Vi må på det bestemteste advare de borgerlige partier mod at gå videre ad denne vej. Vil man dog ikke lære? Man tror, at man kan trække løsninger ned over hovedet på folk. Men den uro, som vi har oplevet på arbejdsmarkedet i de sidste måneder, er ikke — som visse folk har prøvet på at bilde os ind også i dag — fremkaldt af bestemte partier eller grupper. De mange aktioner af såkaldt overenskomststridig karakter, vi har været vidne til, har stort set alle oven i købet været præget af en almindelig uvilje mod samtlige partier, og samtlige partier har fået besked på af dem, der har været involveret i aktionerne, at de ikke vil have nogen omklamring, de vil ikke have nogen indblanding fra partiernes side. Det kan et og andet parti måske af partiegoistiske grunde være ked af, men det er noget, som vi må tage til efterretning, og jeg kunne også ønske mig, at de borgerlige partier her i tinget tog det til efterretning, for det viser, at den strejkebølge, vi har oplevet, er spontan. Den er udtryk for, at tryk avler modtryk. Det tryk, der nu har avlet modtryk, blev pålagt 1½ million lønmodtagere gennem den overenskomstforlængelse, der gennemførtes af dette ting i indeværende forår, og gennem den massearbejdsløshed, som dette ting har vist sig ude af stand til at

[Gert Petersen.]

bekæmpe trods alle de kønne ord i grundloven. I februar gik det jo sådan, at flertallet her i Folketinget dikterede 1½ million mennesker deres løn- og arbejdsforhold. Skal det klades frihed? Er det at respektere den enkeltes frihed til at være medbestemmende over sin egen arbejdsituation? Jeg vil kalde det det modsatte. Nu kommer nogle af de partier, der gennemtvang ufrihed for 1½ million lønmodtagere for nogle måneder siden, og bekymrer sig enormt for den enkelte lønmodtagers frihed. Det er jo lidt sent, og hvad værre er, så forekommer det mig at være hyklerisk og at være en frihedstale, som man ikke kan tage helt alvorligt, når man ikke er bange for at fjerne friheden for 1½ million, men er vældig optaget af at beskytte friheden for den enkelte.

De kampformer, der især er draget frem i lyset på det sidste — jeg tænker her på Bækkelund, Info og sygehusaffæren på Fyn — er fuldt lovlige og har for længst vundet hævd som faglige kampformer. Derfor ville blot den mindste indskrænkning heri være et uhyre tilbageskridt, og det vil også være at så vind og høste storm — ikke at opfatte som en trussel om, hvad nogle partier vil gøre i så tilfælde, men som en konstatering af kendsgerningerne.

Jeg vil godt, når det drejer sig om reaktionerne på de forslag, der er fremsat her, ikke fordi det indeholder nogen trussel, men fordi der kommer en meget klar kritik fra lønmodtagerside af forslagene, henvise til den reaktion, som sygeplejerskerne er kommet med; de plejer jo i almindelighed ikke at repræsentere det yderste venstre blandt danske faglige organisationer. Her har man gjort det helt klart, at man ikke vil, at der er uorganiserede, dem vil man have lov til at sige nej til at arbejde sammen med. Jeg går ud fra, at sygeplejerskernes reaktion er studeret med megen omhu, især af de konservative, som har mistet et hovedbestyrelsesmedlem af samme grund.

Det turde være åbenbart, at når de forslag, der her er fremsat, kommer til afstemning, hvis de gør det, så vil socialistisk folkeparti gå imod dem, og vi håber for landets skyld, at et flertal her vil stemme imod.

Men vi må også advare imod, at man gennem et eller andet cirkulære eller ved ændringer i politivedtægten eller på anden

måde gennemfører stramninger, der rokker ved de rettigheder, de faglige organisationer har tilkæmpet sig, Vi beklager statsministerens udtalelse om „tydeliggørelse“. Det fremgår helt klart af et notat fra justitsministeriets lovkontor, at de nuværende regler netop er udarbejdet med henblik på, at overenskomststridige strejker og lignende kampmidler ikke skal kunne gøres til genstand for straf, altså ikke betragtes som ulovlige i straffelovens forstand. Der ligger et ganske betydeligt afvejningsarbejde bag dette, som har ført frem til udformningen af den pågældende paragraf i straffeloven. Vi anser dette for rimeligt, for vi har med rette i dette land holdt fast ved, at faglige aktioner, blokader, strejker osv., ikke hører under straffelovens gebet. Hvis man piller det mindste ved disse grundsætninger, er jeg bange for, at man lukker op for en meget, meget farlig udvikling, som kan føre os lige luket ind i diktaturmetoder — jeg tror ikke under den nuværende regering, måske heller ikke under den næste, men så under en senere regering, som vil begynde at udnytte det pilleri, som man eventuelt kunne sætte i gang på nuværende tidspunkt. Derfor må justitsministeren fastholde den nuværende retstilstand og lade være med at pille ved den balance, den omhyggeligt afvejede balance, der er skabt, gennem et eller andet såkaldt tydeliggørende cirkulære eller andre administrative skridt. |

Jeg er i øvrigt sikker på, at eventuelle forsøg på at smugle ændringer ind ad bagdøren vil blive mødt med de samme reaktioner fra lønmodtagerne, som de åbenlyse angreb på deres rettigheder vil medføre.

Hvad endelig angår forslagene om at forbyde organisationstilskud til politiske partier og deres presse, så indeholder disse forslag naturligvis et groft indgreb i organisationernes frihed, og det er forslag, der er fremsat af nogle ellers efter eget sigende meget frihedselskende partier. De er også ganske klart i strid med grundloven, og igen er det interessant, at disse forslag er fremsat af partier, som uafsladeligt påberåber sig grundloven. Det betyder naturligvis ikke — og det ved enhver — at socialistisk folkeparti er tilfreds med den nuværende tingenes tilstand. Det er vi som bekendt ikke. Jeg tror heller ikke, at det er klogt af fagbevægelsen, at den i den udstrækning, tilfældet

[Gert Petersen.]

er i dag, yder tilskud til en presse, ja, holder en presse i live, sådan som man gør det. Jeg tror, det er med til at give næring til følelser også blandt arbejdere og lønmodtagere, der retter sig mod fagbevægelsen, og det er vi ærlig talt ikke interesseret i. Vi synes ikke, at fagbevægelsens struktur er demokratisk nok, og vi synes, at fagbevægelsen burde opgive den meget snævre og eksklusive binding til et bestemt arbejderparti, socialdemokratiet, men det slås socialistisk folkeparti for at få ændret gennem de medlemmer, vi har i fagbevægelsen. Det må være i fagbevægelsen, denne diskussion føres og denne kamp hører hjemme. Vi ville begå et forræderi mod fagbevægelsen, hvis vi accepterede, at folketinget skulle til at bestemme over fordelingen af fagbevægelsens midler. Uanset hvor dårligt vi selv kan synes som SF'ere at disse midler er fordelt, så skal det ikke være dette ting, der skal optræde som overdommer i den sag. Hvis vi først accepterer bare ét skridt i den retning og giver dette ting en sådan rolle som overdommer på dette punkt, hvad bliver så det næste? Hvor kommer så det næste punkt, hvor folketinget vil tiltage sig ret til at fortælle fagbevægelsen, hvordan den skal indrette sig organisatorisk?

I øvrigt er jeg helt sikker på, at forslaget gennemførelse — hvis det blev gennemført — blot ville resultere i en ny ulighed og forskelsbehandling, og det turde ikke være nogen hemmelighed, at hvert enkelt medlem af fagbevægelsen i almindelighed kun har en beskednen indkomst og, hvis det går højt, en beskednen formue. Derimod inden for Arbejdsgiverforeningen er de store indkomster og de store formuer samlet, og der er langt færre medlemmer. Det betyder, at de meget lettere kan finde sammen under mere eller mindre dulgte former og yde store såkaldt individuelle bidrag, som altså skulle være tilladt efter forslagene, men som i virkeligheden er organiserede bidrag til de arbejdsgivervenlige partier, mens lønmodtagerne, som er de mange, ikke ville have de samme muligheder for at omgå en sådan lovgivning. Det er også en grund til, at vi må afvise forslaget. Men der er altså også den principielle årsag, jeg var inde på i første omgang, og hertil vil jeg da godt knytte den bemærkning, at vi i socialistisk folke-

parti ikke kan acceptere, at der trækkes et skarpt skel mellem den faglige og den politiske arbejderbevægelse. Vi er imod fagbevægelsens særlige binding til et bestemt arbejderparti, men vi er sandelig for fagbevægelsens intime samarbejde med hele den politiske arbejderbevægelse. Jeg forstår meget vel, at de borgerlige partier gerne vil dette samarbejde til livs, for det vil være at fjerne en meget vigtig basis for hele den politiske arbejderbevægelse, men det vil vi altså ikke bidrage til.

Så synes jeg i øvrigt, at det havde været langt mere spændende, hvis man havde fremsat et forslag eller i hvert fald ledsaget disse forslag om, at man nu skal til at gå over til individuelle bidrag, med et forslag om åbne partiregnskaber, om forpligtelse til at offentliggøre, hvorfra man får midler, der indsamles til partierne. Det vil vi godt se fra venstre, fra de konservative og andre partier, ja, egentlig også gerne fra det radikale venstre. Jeg lyttede med stor interesse til hr. Hilmar Baunsgaard, og jeg husker, hvordan der var en lille strid, en lille familiestrid, inden for det radikale venstre for et par år siden, hvor man havde fået gennemført, at nu skulle regnskabet kunne studeres af kongressen eller en bredere kreds, og så var der en post på adskillige tusinde kroner, men den var altså givet af hr. N. N. Jeg tror, det var Radikal Ungdom, der gerne ville have at vide, hvem hr. N. N. var, men det var umuligt for dem at få det at vide.

Jeg synes, det ville være rimeligt, om vi indførte en forpligtelse til, at partierne meddelte helt klart og åbent, hvorfra de får deres penge, og af hvem de får dem. Og hvis man mener, at det er et indgreb i den hellige ejendomsret, så vil jeg blot henvise til, at den lovgivning har man i et land, hvor den hellige ejendomsret sættes endnu højere end her i Danmark, nemlig i Amerikas Forenede Stater. Der har man godt kunnet gøre det.

Jens Møller (KrF):

Der foreligger her 3 lovforslag, som angriber det samme problem, men gør det på principielt forskellig måde. Jeg tænker på lovforslagene fra fremskridtspartiet, fra centrum-demokraterne og så det, der er fremsat af det konservative folkeparti og kristeligt folkeparti i fællesskab. Problemet, der ligger bag disse forslag, er det samme, men

[Jens Møller.]

det er et spørgsmål om en grænsedragning, grænsedragningen mellem forskellige friheder, friheden til at organisere sig på den ene side og på den anden side den personlige frihed og erhvervsfriheden. Det er 3 friheder, der alle er grundlovssikrede, og som man derfor ikke kan sætte spørgsmålstejn ved, men dér, hvor de støder sammen, kan det være rimeligt at fastlægge grænserne noget nøjere.

Der er altså ingen, der vil sætte spørgsmålstejn ved retten til at organisere sig, men derimod måske nok ved de metoder, der anvendes, og derved også ved eventuel anvendelse af tvang i denne sammenhæng, for når tvang anvendes, ja, så vil den personlige frihed og erhvervsfriheden begrænses, begrænses mere end tilladeligt.

Om erhvervsfriheden står der jo i grundloven, at alle indskrænkninger i den frie og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundet i almenvellet, skal fjernes. Oprindeligt blev denne paragraf indført vendt imod lavsvæsenet, det mægtige lavsvæsen, der dengang hindrede den frie erhvervsudøvelse, hindrede en fri vækst i erhvervslivet. Disse hindringer blev fjernet med næringsloven af 1857. I dag er lavene som bekendt ikke noget problem, men til gengæld er der opstået nye magtfulde organisationer i de forskellige fagforeninger, fagbevægelsen som helhed og lignende organisationer også for arbejdsgivere.

Vi vil altså ikke på nogen måde, jeg vil gerne gentage, at vi vil ikke på nogen måde sætte spørgsmålstejn ved disse organisationers ret til at organisere lønmodtagerne, men vi vil gerne sætte et spørgsmålstejn ved deres ret til at anvende tvang.

Problemet skærpes jo yderligere derved, at fagbevægelsen mere eller mindre er partipolitisk præget, og vi må vel sige, da der er nogle fra fagbevægelsen — og vi hørte det også nu fra denne talerstol — der siger, at politikerne skal lade være med at blande sig i fagbevægelsens forhold, at da må det stå helt klart, at så længe fagbevægelsen blander sig i politik, så må de også affinde sig med, at politikerne blander sig i fagbevægelsens forhold. Der må være ligelige forhold her.

Men det er for os uantageligt, at mennesker tvinges til medlemskab af en politisk

præget fagforening for derigennem at blive tvunget til at støtte politiske partier, som de er modstandere af. Alternativet er jo for dem, at de intet arbejde har. I det første tilfælde, hvis man altså går ind i denne forening under tvang, så er det den personlige frihed, der trædes under fode, og man kommer ind under, hvad man kunne kalde et flertalsdiktatur. Hvis det er det andet alternativ, at man ikke kan få arbejde, så er det erhvervsfriheden, der trædes under fode.

Man har fra fagforeningernes side fremført det argument, at det kan sammenlignes med folk, der har fjernsyn, og som ikke vil betale deres licens. Men denne sammenligning halter i høj grad, eftersom det som bekendt ikke er nødvendigt at have fjernsyn, hvorimod det er særdeles nødvendigt at have arbejde.

Dette er altså ikke tænkt som et angreb på fagbevægelsen, det vil jeg gerne understrege én gang til. Den har haft stor betydning for Danmarks arbejdere ned igennem tiden og har det stadig væk, som hr. Gert Petersen så udmærket udmaledede det for lidt siden. Når han i øvrigt taler om, at klassekampen stadig er her, så er det rigtigt, men det kunne jo tænkes, at den var her, fordi der var nogle, der så deres fordel i at holde den kunstigt i live. Vi ønsker altså ikke et angreb på fagbevægelsen, men en grænsedragning mellem gruppeinteresser, de være sig nok så stærke, og den enkeltes frihed og ret.

Lovforslaget om ændring af borgerlig straffelov, som er fremsat af centrum-demokraterne, er jo af begrænset omfang. Det vil sikre friheden til at færdes frit, hvor man har lovlig ret til at gå, ved at foretage en ændring i § 261 i straffeloven. Man kan sige, at dette her var noget, der burde være en selvfølge, og som det altså så ikke var nødvendigt at lave om på. I et frit land burde det vel være selvfølgeligt, og det er da også muligt, at det kan klares uden ændringer i loven. Der er visse udtalelser fra statsministerens side og fra andre i regeringen, der kunne tyde på, at det er muligt, at vi her kan finde en løsning ved at få defineret nærmere, hvad der menes med disse ting, så en ændring ikke behøves. Men hvis det viser sig, at vi ikke kæn komme igennem ad den vej, så vil kristeligt folkeparti medvirke til dette lovforslags gennemførelse, måske med

[Jens Møller.]

mindre ændringer og præciseringer, men vi vil gerne medvirke til det.

Fremskridtspartiets lovforslag er en genfremsættelse af et forslag fra sidste år. Det drejer sig kort om forbud mod bidrag til partipolitisk arbejde og lignende fra fagorganisationerne. Vi mener i kristeligt folkeparti, at dette forslag i og for sig rammer et lidt forkert sted. Vi mener ikke, det er det rette sted at gribe ind, fordi man her går ind i selve fagbevægelsens organisation og griber ind i de indre forhold, griber ind i dens ret til gennem det repræsentative demokrati at bestemme over de fælles midler.

Desuden vil det nok være en bestemmelse, der vil være ret let at omgå. Der er jo mennesker i dette land, der har stor øvelse i at komme uden om den slags ting, dem kan man sikkert få til at hjælpe sig. Der behøves ikke megen fantasi til at tænke sig, hvordan man kan annoncere i partiblade o. lign. og på den måde alligevel kunne fremkomme med denne støtte. Vi må dog sige, at selv om dette lovforslag altså ikke er særlig godt, og vi mener, det rammer et lidt forkert sted, så er det dog bedre end ingenting, og vi vil derfor ikke uden videre afvise det, men vil gerne arbejde videre med problemerne i et udvalg og se, om vi kan finde frem til noget antageligt. Men vi mener, at det dog var bedre at angribe problemerne ved deres rod, og roden er jo ikke, hvad man beslutter at bruge penge til inden for fagbevægelsen, men derimod det, at mennesker kan blive tvunget til at organisere sig i ganske bestemte fagforeninger. Derved kommer tvangen ind, det er det, vi gerne vil modvirke, og det er det, der sker i det lovforslag, som konservative og kristeligt folkeparti har fremsat. Det er en genfremsættelse. Kristeligt folkeparti fremsatte det første gang for omtrent 1½ år siden, og vi har fremsat det en gang senere, så når man taler om, at det er et panikforslag i den øjeblikkelige situation, har det altså ikke noget på sig. I år sluttede de konservative sig så til, og i den forbindelse skete der visse ændringer i det. Meningen med det blev ikke ændret, men der var visse formuleringer, der blev ændret, og jeg skal da gerne sige, at det blev det ikke ringere af.

Forslaget er affattet meget kort og principielt. Det er det gjort ud fra den betragt-

ning, at vi her går ind i et meget kompliceret område, et meget vanskeligt område, som det kan være svært at lave et færdigt lovforslag til. Vi vil gerne arbejde med det i udvalget, vi vil gerne konsultere alle interesserede parter og alle, der kender noget til det, og derudfra føje de enkeltheder til, som måtte komme.

Man har måske også bemærket, at der ikke er noget ikrafttrædelsestidspunkt på. Det er af samme grund. Det kan ikke indføres, før vi har den endelige tekst til lovforslaget, idet det naturligvis ikke er vores mening, som man har kunnet få indtryk af fra nogle af talerne her i dag, at vi vil gribe ind i bestående aftaler. Det må stå helt klart, at man griber ikke ind i bestående aftaler; dette må laves på en sådan måde, at det sker, efterhånden som aftalerne udløber.

Vi vil altså ikke på denne måde gribe ind i fagforeningernes indre forhold, blande os i dem, men vi vil afgrænse de midler, man har mulighed for at bruge over for den enkelte lønmodtager.

Dette med, om eksklusivaftalerne, som det i virkeligheden drejer sig om, skal gøres ulovlige, har jo en længere historie bag sig. Som allerede nogle har nævnt, er det inden for det offentlige område sådan, at disse eksklusivaftaler ikke kan indgås og ikke kan være gældende. Vi har flere gange fået højesteretsdom for det, i 1932 i Esbjerg, og i 1966 i Thyborøn f. eks. Det er ganske klart her, at organisationstvang er ulovlig, også selv om man bøjer sig for en pression.

Inden for det private område står det noget anderledes til, men her må vi igen sige, at inden for de dele af det private område, hvor man har overenskomst med Dansk Arbejdsgiverforening, er eksklusivaftaler ikke indgået og kan ikke indgås ifølge vedtægterne i Dansk Arbejdsgiverforening. Så det område, det virkelig drejer sig om, er det forholdsvis lille område, som er uden for Arbejdsgiverforeningens område, hvor man fra LO og andre fagforeningers side ønsker at få overenskomst med disse virksomheder og derved indføre eksklusivaftalen, så de ikke kan have andre ansatte end dem, der er medlemmer af vedkommende fagforening.

Det må altså gøres klart, at det, vi ønsker her, er ikke at komme med en hjælp til arbejdsgiverne over for lønmodtagerne. Sådan er det blevet udlagt nogle steder. Det er

[Jens Møller.]

ikke at hjælpe de stærke over for de svage, tværtimod er det at hjælpe de svage, nemlig den enkelte arbejder, over for de stærke organisationer, enten der så er tale om lønmodtagerorganisationer eller arbejdsgiverorganisationer.

Den socialdemokratiske ordfører sagde her i formiddags noget om en tredelt fagforening. Jeg ved ikke, hvor han har det fra, det står der intet om i lovforslaget, han kan selv prøve at se efter, det er ikke nævnt nogen steder og kommer sådan set overhovedet ikke denne debat ved. Men da nu spørgsmålet er rejst, vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige for den historiske sandheds skyld, som en kendt politiker herindefra ofte siger, at hverken kristeligt folkeparti eller jeg nogen sinde har foreslået en tredelt fagforening, ej heller ønsket det. Det har stået i en enkelt avis, men der var dér sket en misforståelse. Der har været tale om, hvordan det kunne tænkes at udvikle sig, og det var så blevet til et forslag. Jeg skal ikke angribe nogen journalist i den anledning, det kan være mig, der ikke har udtalt mig tydeligt nok, men i hvert fald har det aldrig været hverken vores forslag eller vores ønske, at der skulle være 3 fagforeninger. Jeg gør mig ikke større forhåbninger om at kunne standse angrebene i den anledning i pressen, det er det en alt for god sag til, når man vil angribe os. Men sandheden er altså klar nu i hvert fald i denne sal.

Fagforeningerne må fortsætte deres arbejde med at organisere så mange som muligt, de må anvende overtalelse, argumenter, alle de demokratiske midler, der er at tage i brug i denne sammenhæng, men vi mener ikke, at det kan være rimeligt og rigtigt, at man her anvender tvang.

Foruden disse 3 forslag, der altså er principielt forskellige i den måde, de angriber sagen på, foreligger der yderligere 2 forslag, hvoraf det ene jo er todelt, så der i realiteten er 3 forslag fra venstre. Disse 3 forslag dækker stort set de samme områder og har stort set det samme indhold. Formerne er noget forskellige, der er enkeltheder, der er anderledes, men i virkeligheden er det de samme ting, de samme tanker, der bliver fremført på en lidt anden måde.

Over for dette kan man ikke lade være med at stille det spørgsmål, om ikke det

havde været bedre for sagen, hvis venstre havde villet samarbejde med os andre, eventuelt stillet ændringsforslag til de forslag, der ligger, i stedet for at fremsætte parallelle forslag. Vi ved jo alle i dette ting, hvor store vanskeligheder det kan forårsage senere hen i udvalget, og hvor let det kan forplumre hele sagen.

Det spørgsmål må melde sig: vil venstre principielt ikke tilslutte sig forslag fremsat af mindre partier, eller vil venstre hellere tabe en sag på gulvet end opgive at få æren for initiativet? Det kunne være rart at kende svarene på disse to spørgsmål.

Jeg skal i øvrigt anbefale det af det konservative folkeparti og kristeligt folkeparti fremsatte forslag til vedtagelse og de andre forslag til velvillig behandling i udvalget.

(Kort bemærkning).

Kaj Hansen (DKP):

Hr. Jens Møller fremkom her med en slags dementi af sin udtalelse om, hvor mange forskellige slags fagforeninger vi skulle have. Jeg vil gerne spørge hr. Jens Møller konkret: vil hr. Jens Møller benægte, at han over for en journalist på Fyens Stiftstidende har udtalt, at man kunne tænke sig tre forskellige slags fagforeninger, en socialistisk, en liberalistisk og en kristeligt?

(Kort bemærkning).

Jens Møller (KrF):

Det er beklageligt nok, at jeg nåede at få det dementeret, inden kommunisterne kom til, for det kunne de have tærsket meget langhalm på. Jeg har over for en journalist ved Morgenposten på dennes spørgsmål om, hvordan man kunne tænke sig at det hele ville udvikle sig, hvis der blev organisationsfrihed og der kom flere fagforeninger, sagt, at det kan jo udvikle sig på så mange måder, og det er ikke min sag at afgøre det. Det kunne ske som i Frankrig, det kunne jo også tænkes, at det skete i den og den form. Det er det, jeg har sagt til ham. Jeg vil ikke sige, det lige var med de ord, det kan jeg ikke huske, men det var det, der var min intention, min hensigt med det. Jeg har aldrig ment andet end det, og jeg sagde også før, at det kunne være mig, der måske havde udtalt mig uklart. Derfor vil jeg ikke anklage nogen for noget.

(Kort bemærkning).

Kaj Hansen (DKP):

Den forklaring, hr. Jens Møller her gav, stod ikke i Fyens Stiftstidende, det gjorde derimod den udlægning, jeg gav.

Jens Møller (KrF):

Nej, naturligvis stod den ikke i Fyens Stiftstidende, for det var i Morgenposten. Og for det andet stod den der ikke, fordi jeg jo ikke kendte den anden, før jeg selv læste den dér.

Jørgen Jensen (DKP):

Jeg kan forsikre hr. Jens Møller om, at vi ønsker ikke at tærskle langhalm hverken på de bemærkninger eller på forslagene her, for jeg må med det samme sige, at vi kan ikke medvirke til nogen af disse 5 forslags gennemførelse.

Vi kan derimod garantere for, at vi ved udvalgsbehandlingen, uanset hvor forslagene går hen, skal stille spørgsmål og kræve analyser, der kan afsløre forslagernes egentlige mening og formål. Det er efter vor opfattelse alene at sikre og udvide kapitalhavernes mulighed for udbytning ved at svække fagbevægelsen.

Så kan man godt fra ventres ordfører udtale sig om, at det her er almene principper, og fremholde, at det gælder såvel for arbejder- som for arbejdsgiverorganisationer. Men der er blot én ting, som man ligesom glemmer, både når man taler om, at klassekampen er væk, og at det skal gælde for alle organisationer, og det er, at arbejdsgiverne har en grundlovssikret ejendomsret, som giver dem mulighed for at boykotte på en helt anden måde over for arbejderne end ved at udelukke dem ved fysisk blokade. Det kan man gøre simpelt hen ved at afskedige dem. Derfor har disse forslag kun én eneste retning, og det er imod organisationerne, det er imod aktionsmulighederne.

Må jeg så godt sige til hr. Ninn-Hansen, der taler om, at den personlige frihed ikke kan være ubegrænset, at det ville være dejligt, hvis det også gjaldt for de kapitalhaverne, som fjerner kapitalen fra virksomhederne og dermed gør mennesker arbejdsløse, blot med det ene formål at sikre sig ny mulighed for spekulation.

Når det endvidere bliver sagt, at ingen

arbejdsgiver kan forhindre én i at være medlem af en fagforening, ja, så må jeg sige, at det jo er udtryk for ukendskab til, hvordan forholdene er på danske arbejdspladser. Jeg kan sige, at jeg den 5. november skal til forhandling om overenskomst med en meget stor virksomhed i København, som gennem mange år har holdt 150 ansatte uden for medlemskab af en fagforening ved at kræve, når de blev ansat, at hvis de ville være på funktionærbasis, så måtte de ikke være medlem af en organisation.

Ja men hvorfor har vi ikke indklaget dem tidligere for arbejdsretten og fået dem dømt? Simpelt hen fordi når vi havde bevist, så skulle vi forhindre et af disse mennesker i at blive ansat. Jeg har i ét tilfælde haft mulighed for at indklage firmaet, fordi en værkfører gav det skriftligt til en af dem, der skulle ansættes. Og hvad gjorde man så? Man fyrede omgående den pågældende værkfører, udstedte en erklæring om, at det var noget, han havde gjort på eget initiativ, som firmaet ikke havde noget kendskab til og derfor ikke noget ansvar for. På den måde har man altså siden 1952 hindret 150 mennesker i at blive organiseret. Det er de forhold, der er på arbejdsmarkedet i dag, og det er det, vi må tage hensyn til.

Så vil jeg godt sige om lovforslagene nr. 31 og 4, som taler om regler for organisations- og foreningers bidrag til politisk virksomhed, at jeg gerne vil understrege, at det må være enhver organisations ret at formulere love og retningslinjer for den beslutningsproces, der må være, og det må også være organisationens ret alene at bestemme, hvilke beslutninger man vil tage. Hvis dette ikke er tilfældet, har vi så ikke med al tydelighed set, hvorledes det er gået i fascistiske lande, som lavede statsdirigerede fagforeninger, og som søgte at lægge bånd på, hvad de måtte gøre? Her tvang man arbejderne til at oprette komiteer eller grupper, som kunne bekæmpe den retning, som var i disse fagforeninger. Vi har da også kunnet se det af en række af de aktioner, som nævnes i dagens debat, og som jo bl. a. også skyldes grupper af arbejdere, som ikke vil tage sig den opgave på at ændre det, de mente var galt i dansk fagbevægelse, men bryder ud og prøver på at gøre noget. Derfor må læren være den, at man ikke kan lovgive arbej-

[Jørgen Jensen.]

derne til at kapitulere. Det er nu engang ikke muligt, og det kan man heller ikke gøre i den nuværende situation.

Så vil jeg da godt stille spørgsmålet: hvad er det så for politisk arbejde, og hvad er det så for primære opgaver, som det er sagt heroppefra, man ikke må tage op?

Jeg vil da godt stille nogle spørgsmål til forslagsstillerne. Hvis en fagforening på et møde, indkaldt efter lovene på demokratisk vis, beslutter at gennemføre en kampagne mod kapitalhavernes forsøg på gennem fidsaktieselskaber at unddrage sig beskatning og dermed øge medlemskredsens andel af beskatningen, er det så utilstedeligt politisk formål, man yder penge til? Eller hvis man bevilger penge til at bekæmpe politikernes overgreb mod organisationen, f. eks. gennem indgreb i overenskomstsituationer, der fratager medlemmerne deres demokratiske ret til at stemme om prisen for deres eget arbejde, er det så utilstedeligt politisk formål? Eller hvis man bevilger penge til en kampagne for at overholde miljøbestemmelser, sikkerhedsforanstaltninger, er det så utilstedeligt politisk formål, man bevilger penge til? Eller hvis man bevilger penge til en kampagne for en opsparingsordning, der skal sikre penge til investering i danske virksomheder, ejet af kapitalhaverne og fortsat styret af dem, er det så utilstedeligt politisk formål? Eller hvis man bevilger penge til gennemførelse af en kampagne, som trods hensigtserklæringen, indgrebet i overenskomstsituationen, der søger at lægge rammer om overenskomstforhandlingerne, skal sikre medlemmernes realløn, er det så utilstedeligt politisk formål? Eller hvis det er bevillinger til politiske partier og det er det, man mener? Hvem betaler så venstre, konservative, fremskridtspartiet, og hvem har skabt de værdier, der er grundlaget for de penge, som man påstår at såkaldte private virksomheder yder til politiske formål?

I forslag nr. XVIII tales der om sikring af borgernes frie ret til arbejde og erhverv. Jeg tror, vi skal erindre os, at dette forslag lægges frem på et tidspunkt, hvor hundredtusinder af arbejdere er kastet ud i arbejdsløshed. Man taler i lovforslag nr. 30 om forbrydelser mod den personlige frihed, og man prøver også i debatten her at fremstille for-

holdene, som om vi i det demokratiske Danmark er sikret materiel velfærd og tryghed, der gør det unødvendigt at anvende kampmetoder som blokader som dem, man har nævnt fra en række arbejdspladser. Man påstår også, at det er unødvendigt med kravet om organisering af arbejdskraften på arbejdspladser, der er dækket med overenskomst. Men hvad er det egentlig for et demokrati, og hvad er det egentlig for demokratiske forhold, vore politikere kan beslutte af hensyn til enkelte profitinteresser og på grundlag af en af politikerne skabt skævhed i vor udenrigshandel, en skævhed i vores økonomiske balanceforhold? Hvad er det for et demokrati, der kan beslutte, at hundredtusinder af mennesker sættes uden for fællesskabet, ikke blot med en kort tidsbegrænsning, men uden sikkerhed for, hvornår de kommer ind på arbejdspladserne igen?

Når man taler om frihed til og retten til at arbejde, så kan jeg nævne fra min egen organisation, hvor vi havde generalforsamling i går aften, at her måtte vi konstatere, at mere end 30 pct. af medlemskredsen i det sidste halve år havde været ramt af arbejdsløshed. Daglig må vi notere, at arbejdspladser lukkes for arbejderne, ikke gennem en fysisk blokade af strejkende eller på anden måde, men simpelt hen med en fyreseddel, som i mange tilfælde ganske enkelt skal sikre kapitalejerne mulighed for at frigøre kapital til mere givende spekulationsområder.

Hvem har så egentlig retten til adgang til arbejdspladsen, og hvem er det, politiet skal hjælpe ind på en arbejdsplads? Hvis en arbejder i dagens Danmark kræver love om sikkerhed, brandregulativer og også lovbestemt feriebetaling her fra folketinget overholdt og af disse grunde afskediges, medens en anden arbejder under tryk af arbejdsløsheden og angst for ikke at komme ind og arbejde accepterer ikke at fastholde disse principper og dermed kommer ind på arbejdspladsen, hvem er det så egentlig, der har lovlig adgang til denne arbejdsplads, og hvem er det, politiet skal hjælpe? Er det ham, der kræver love og overenskomster overholdt og bliver fyret af den grund, eller er det ham, som føler sig trykket til at opgive disse ting? Hvem skal politiet hjælpe? Ser man på Bækkelund- og Infosagerne,

[Jørgen Jensen.]

som er nævnt — det er nu ikke, fordi jeg egentlig ønsker at gå ind i disse sager — så er der her ikke for mig tvivl om, hvad det var, der skete. Det var et forsøg på at forsvare de rettigheder, som arbejderklassen har, det var et forsøg på at sikre overenskomster oprettet og overholdt.

Når det er nævnt i diskussionen, også af statsministeren og justitsministeren, at politiet optrådte korrekt, og det også er sagt af den socialdemokratiske ordfører, at der ikke foregik noget ulovligt, ja, så kan man godt forstå, at der bliver forvirring hos de borgerlige partier. For hvad var så egentlig grundlaget for, at politiet greb ind, og det gjorde det jo? Derfor kunne man vel sige, at der måske nok var grund til at advare politiet mod ikke at gribe ind på et så usikkert grundlag, som man gjorde det i disse to forhold. Men det, man skal gøre sig klart, er, at det ikke kan benyttes til yderligere at lægge rammer om fagforeningernes virke.

I forslag nr. XVIII om sikring af borgernes frie ret til arbejde og erhverv og lovforslag nr. 32 om begrænsning af organisationers rettigheder over for erhvervsudøvere, som afviser det, man kalder for tvangsmedlemskab af en bestemt organisation, indeholdes der intet om, hvorledes man skal sikre uorganiserede arbejdere imod overgreb, imod forringede arbejdsforhold. Der må det siges helt klart, at kravet om organisering af arbejdskraften på overenskomstdækkede arbejdspladser ikke rejses for at skaffe økonomi eller støtte til bestemte politiske partier, men det rejses alene som et nødvendigt forsvarsmiddel i en nådeløs klassekamp, der påtvinges menneskene af det system, vi lever under. Og man kan ikke tale sig fra, at der eksisterer klassekamp. Det er jo egentlig ganske enkelt, hvordan forholdene er på arbejdspladserne: arbejdsgiverne ønsker at købe arbejdskraften så billigt som muligt, at presse så meget arbejde ud af arbejderne som overhovedet muligt, og arbejderne er nødt til at sælge deres arbejdskraft så dyrt som muligt, og på alle andre områder ønsker man jo denne frihed til, når man sælger en vare, at få den betalt rimeligt. Derfor er der et uovervindeligt modsætningsforhold. Så kan man kalde det klassekamp eller modsætninger, men det eksisterer på arbejdspladserne, og det

tvinger menneskene ind i den kamp, der føres.

Man taler i disse forslag om retten til såvel at lade sig organisere som til at være uorganiseret, og man siger, at man skal beholde den frie ret til arbejde og erhverv. Ja men skulle vi så ikke her i folketinget også gøre os klart, at vi har visse forpligtelser? Skulle vi ikke først og fremmest sikre mulighed for, at man frit kunne vælge, om man ville være i arbejde eller arbejdsløs? Den frihed eksisterer jo ikke i dag. Skulle vi ikke tage os på at forbyde udbytning af mennesker, sikre, at ingen udbyttede andre mennesker og benyttede sig af en situation som den krisetilstand, vi har i dag, til yderligere at presse udbytning igennem?

Vi burde her være mere villige til at bevilge penge til arbejdstilsynet, således at det kunne ansætte det nødvendige antal kontrollanter til at overvåge miljøkrav, sikkerhed og sundhed på arbejdspladserne. Vi burde være mere villige herinde til at bevilge penge og lovgive på en sådan måde, at der ikke kunne iværksættes produktion eller anvendes materialer, der nedbrød menneskenes helbred, ja, endog slog nogle ihjel. Det er jo i virkeligheden alt dette, der indeholdes i aktionsretten og også i kravet om eksklusivaftaler i overenskomsterne, for det rejses jo ikke blot, fordi man ønsker kamp, som nogle siger. Det rejses, fordi det er en bitter nødvendighed, ikke alene for at sikre rimelige løn- og arbejdsvilkår, men også for at sikre de mest elementære forordninger overholdt på arbejdspladserne. Det er udbytningen og modsætningen mellem arbejdere og kapitalhavere, der har påtvunget arbejderne at organisere sig, og det er også det, kan man godt sige, hensynsløse og umenneskelige krav om den maksimale profit, uanset følgerne for arbejdskraften, som er den direkte årsag til, at man tvinger arbejderne til at nægte at arbejde sammen med uorganiserede.

Det er de bitre kendsgerninger, selv om man prøver at pakke det ind herinde. Men ellers vil jeg godt sige, at man vel egentlig burde takke de borgerlige partier for deres ualmindelig klodsede optræden i denne sag. Det er rigtigt, at dansk fagbevægelse har blottet sig ved ikke i Bækkelund- og Infosagen at indsætte den maksimale styrke fra fagbevægelsen bag kravet om overenskomst-

[Jørgen Jensen.]

erne. Det kunne man have gjort, og det er nævnt bl. a. af de radikale, at sådan kunne man jo have optrådt, og det er jeg for så vidt enig med dem i. Det er også rigtigt, at vi ikke i arbejderbevægelsen mestrede at bruge fagbevægelsens fulde styrke f. eks. til aktionerne omkring Uniprint, hvor man prøvede på at aktionere omkring retten til at have en arbejdsplads.

Når de borgerlige partier hugger ind i disse blottelser fra fagbevægelsens side, viser det så ikke også, at den samarbejdslinje, som så mange har talt om vi skal bevare herhjemme, og som de borgerlige også hylder, ikke slår til, at den har været fejlagtig, at den er fejlagtig, og at den må ophøre? Den krig, der føres på arbejdspladserne, en krig, som man søger at tildække med talen om samarbejds muligheder, har de borgerlige partier med deres optræden i denne sag med al tydelighed vist, at den fortsætter på arbejdspladserne, at den skærpes, og at de reaktionære kræfter også i en sådan situation som den, vi befinder os i, ønsker yderligere at presse arbejderbevægelsen tilbage. Derfor er der ikke plads til de fantasidømme, som ligger bag samarbejdsudvalgsaftalen og arbejdsretsloven og alt det, som man hylder heroppe som forudsætning for et roligt arbejdsmarked.

Derfor må jeg egentlig sige, at det er min opfattelse, at den klodsede optræden, som man har udvist her fra de borgerlige partiers side, og som heldigvis vil føre til, at man intet får ud af de forslag, som ligger på bordet i dag, også må vise arbejderklassen og fagbevægelsen, at man må tage langt mere håndfast fat på de reaktionære kræfter, som forsøger at skrue udviklingen tilbage.

Brusvang (CD): —

Centrum-demokraternes stillingtagen til den helt aktuelle konflikt kan sammenfattes i ganske få ord: den kone, der sender sin mand af sted om morgenen som blokadevagt, skal kunne gøre dette med samme tryghed som den kone, der sender sin mand, der er politibetjent, af sted. Ingen af de to bør risikere næste morgen at se deres mand hængt ud i Ekstra Bladet, blokadevagten på et foto, hvor han på en menneskeligt nedværdigende måde bliver slået bort ved et førergreb, eller politimanden på et pressefoto-

med en tumultagtig situation, hvorunder han i teksten stemples som en betalt håndlanger for arbejdsgeberne. Derfor er det nødvendigt med en tydeliggørelse af den retstilstand, der i øvrigt er på dette område.

Når dette er sagt, skal der ikke være nogen tvivl om centrum-demokraternes vurdering af dansk fagbevægelse. Vi anser dansk fagbevægelse for et gode, vi anser det for en given ting, at dansk fagbevægelse har hovedansvaret for, at danske arbejdstagere i dag har rimelige arbejdsvilkår og gode lønvilkår. Men dette fører selvfølgelig også til, at vi i konsekvens heraf vil fastholde den hidtidige principielle aftalefrihed på arbejdsmarkedet.

Når det er sagt, at vi vil fastholde den principielle aftalefrihed, som vi føler har ført til gode resultater, så skal det også siges, at de forslag, der er kommet fra andre partier — jeg tænker på forslaget fra fremskridtspartiet, fra kristeligt folkeparti og fra de konservative og også til sidst forslaget fra venstre — på enkelte punkter indeholder ting, som vi finder er rigtige, og som bør dyrkes nærmere. Vor betænkelighed har imidlertid været, at disse spørgsmål om organisationsvang, organisationsfrihed, spørgsmålet om, hvad fagbevægelsens penge kan anvendes til, blev taget op til debat og afgørelse i en hidsig atmosfære, hvorved man i hvert fald fra fagbevægelsens side totalt ville misforstå formålet med de stillede forslag.

Må jeg dernæst vende mig til det, der altså efter mit partis, centrum-demokraternes, opfattelse er kernen i den helt aktuelle problematik. Folk skal — for nu at bruge statsministerens formulering forleden dag — kunne færdes frit, hvor de har lovligt ærinde. Det er lige netop de ting og dette, at det ikke har kunnet ske, der har skabt den store irritation og sågar ængstelse i befolkningen. Det er derfor, vi fra centrum-demokraternes side er kommet med et forslag ikke til at udvide det område, der er strafbart, men til at tydeliggøre det og præcisere det, og vi har med vilje valgt sådanne enkle ord, som burde kunne forstås af enhver. Der står i det forslag, vi har fremsat, at det er forbudt at hindre nogen i at færdes frit til og fra en ejendom eller andet område, hvortil han i øvrigt er adgangsberettiget.

Jeg er fuldt opmærksom på, at hvert ene-

[Brusvang.]

ste ord i straffeloven har været vejret på guldvægt og også fremover skal vejes på guldvægt. Jeg har derfor også i bemærkningerne til det fremsatte lovforslag peget på, at der kan være tale om alternative formuleringer. Måske er den formulering, statsministeren brugte, bedre egnet til at sætte ind i straffeloven det pågældende sted, og jeg har i motiverne peget på andre muligheder. Jeg har også for at vise den fleksibilitet, som jeg mener er påkrævet i denne sag, peget på dette, at det ikke er givet, at man skal føje bestemmelsen ind i § 261. Det er den alvorlige paragraf, der handler om frihedsberøvelse. Jeg har peget på, at den sandsynligvis bør stå efter § 260 eller i selve § 260 som et nyt stykke, nemlig den paragraf, der bare handler om ulovlig tvang. Jeg har i forslaget skrevet, at sanktionen skulle være bøde, hæfte, og så er der endvidere nævnt fængsel som mulighed under særlig skærpende omstændigheder.

Jeg iler med at tilføje her, at det måske ville være en klog ting, hvis man går videre med dette forslag, hvad jeg da håber man gør, at man måske dæmpede netop dette med sanktionen ned, så der kun var tale om bøde eller hæfte. Formålet er jo netop ikke at kriminalisere de mennesker, der har foretaget nogle handlinger, som efter min mening er urigtige, er ulovlige, men det er konstateret med al den tydelighed, som vi kan skaffe for dagen, at disse mennesker „har parkeret sig forkert“. Når jeg nu netop har brugt udtrykket „parkeret sig forkert“, så kunne man jo tro, at jeg derefter ville sige, at så var løsningen blot at rette i politivedtægten eller i færdselsloven. Men se, det ville i denne sag efter mit skøn være en forkert udgang. Sagen er jo den, at det ikke er indholdet af politivedtægten eller færdselsloven, vi har drøftet. Det, vi har drøftet, var den tvivl, der var knyttet til fortolkningen af straffelovens § 260 om ulovlig tvang, og så ville det sandelig være at vende sagen helt på hovedet, om man nu for at tydeliggøre en straffelovsbestemmelse begyndte at rette i politivedtægten eller færdselsloven, for at man derigennem skulle fortolke tilbage og finde ud af, hvad der egentlig stod i straffeloven. Det kan ikke være rigtigt.

Der er også andre grunde til, at man skal være forsigtig med at bruge politivedtægten

og færdselsloven alene i denne sag. Hvis straffeloven bliver tydeliggjort, så skal politivedtægten selvfølgelig også tydeliggøres, men hvis man kun tydeliggjorde politivedtægten og færdselsloven, ville man let komme ind i andre tvivlssituationer. Det er nemlig nu engang sådan, at færdselsloven og politivedtægten har visse indbyggede problemer med hensyn til gyldighedsområdet, og det vil altså sige, at man bare rendte ind i større problemstillinger. Nej, det, vi skal have, er en straffelovsændring, hvorved den pågældende bestemmelses forståelse bliver aldeles klar for enhver, og med „for enhver“ mener jeg selvfølgelig også for en almindelig borger.

Jeg ved godt, at det har været hævdet fra regeringens side ved justitsministeren, at straffeloven er nu alligevel ikke en lov, som folk læser, og der er mange paragraffer i den, der er så indviklede, at dem kan de ikke forstå. Ja, det er rigtigt nok. Det gælder nogle paragraffer om bedrageri og returkommission osv., men det er jo ikke de bestemmelser, der har betydning for almindelige mennesker. De bestemmelser, der har betydning for almindelige mennesker, er netop en bestemmelse som den foreliggende, og derfor har de altså krav på, at netop den bestemmelse bliver udtrykt så klart som muligt.

Der har også i den debat, der har været ført, været peget på, om man ikke bare skulle klare det hele — det var fra hr. Ninn-Hansens side, de konservatives side — ved i stedet at lave et justitsministerielt cirkulære og så dér forklare, hvad der egentlig var regeringens holdning i denne sag og regeringens forståelse. Men jeg tror, man umiddelbart vil kunne indse, at når det er uacceptabelt at fortolke straffeloven igennem politivedtægt og færdselslov, så vil det altså være helt uacceptabelt, i hvert fald efter min juridiske vurdering, at man fortolker den gennem justitsministeriets cirkulærer. Det er ikke for at drille de konservative, som jo hører til mine gode venner, men jeg vil godt sige, at det jo var en praksis, som man brugte under enevælden, og som man havde denne smukke betegnelse for: „autoritativ fortolkning“, og det må jeg tage afstand fra.

Dernæst har det fra justitsministerens side været fremført, at der vel egentlig ikke

[Erusvang.]

var nogen uklarhed, og var man egentlig i tvivl? Politiet var vel ikke i tvivl. Jeg hører ikke til dem, der har været ude direkte og blande mig i blokaden på stedet, men de beskrivelser, som vi alle har fået mere eller mindre direkte, synes klart at vise, at folkene ved Bækkelund, folkene ved Info, politiet, var i tvivl, og at begge parter i forskellige situationer tog fejl. Derfor må straffeloven gøres krystalklar.

Det har også været hævdet, at politiet slet ikke har været i tvivl, men at det bare har handlet i de situationer, hvor det mente at dette var nødvendigt, og undladt at handle i situationer, hvor det ikke var nødvendigt. Til den ende må jeg sige, at jeg lige fra starten har været helt sikker på, at der har været en væsentlig tvivl hos politiet, og jeg støtter mig her på en lang række samtaler med politikolleger, men jeg har her på det allersidste fået et meget stærkt argument at fremføre for at kunne dokumentere, i hvor høj grad politiet har været i tvivl. Der blev mandag den 27. oktober, altså for få dage siden, i Frederiksborg Amts Avis offentliggjort en kronik af politimester Bengt Flagstad, som ikke bare er politimester og jurist, men også lærer ved politiskolen. I denne kronik står bl. a. følgende, som jeg gerne vil have lov at citere:

„Det er dog noget omtvistet, i hvilket omfang straffeloven kan anvendes over for blokadevagter, som ikke anvender vold, men blot stiller sig mandstærkt hindrende i vejen for arbejdsvillige, der vil ind på den konfliktramte virksomhed.“

Så kommer en omtale af, hvad der egentlig står i straffelovens § 260, for at man har den fornødne viden om den tvivl, som politimesteren derefter vil gå over til at skildre:

„Bestemmelsen forlanger således ikke, at der skal have været anvendt vold, før der foreligger noget strafbart. Allerede truslen om vold er tilstrækkelig til at bringe bestemmelsen i anvendelse.“

Op længere nede i sin artikel siger politimesteren, at der foreligger jo en trussel om vold, selv om man står med hænderne i lommen, når blot atmosfæren, når luften det pågældende sted er ladet med en voldsstemning, også selv om de pågældende ledere af denne blokadeaktion ikke har til hensigt, at

der skal udøves vold. Derfor er altså også den klare konklusion, som politimester Flagstad kommer til, denne:

„Fra politiets side kunne man ønske mere præcise retningslinjer for dets optræden i blokadesituationer.“

Se, dette er jo altså ikke skrevet af en tilfældig politimester, men det er skrevet af den politimester, som har ansvaret for undervisning af de unge politifolk, som senere skal sættes ind netop på disse opgaver her. Det vil altså sige, at der er dokumenteret en ganske alvorlig tvivl hos politiet, og denne tvivl må rettes op i borgernes og politiets velforståede interesse.

Det har også været fremført, at vi nu engang ikke kan løse alle tvivlssituationer for politiet. Der vil altid være tvivlstillfælde, hvor en politimester må træffe en afgørelse og tage ansvaret herfor. Det er korrekt. Men der er bare pokker til forskel på de forskellige afgørelser, en politimester skal træffe, og hvor han er i tvivl. Når en politimester i mange andre tilfælde er i tvivl, og det er han da, så er det et spørgsmål mellem ham, politimesteren, og den pågældende statsadvokat. Det er noget, om jeg så må sige, der bliver inden døre. Men se, her er det, for nu at sige det sat lidt på spidsen, ikke et spørgsmål mellem den pågældende politimester og statsadvokaten, men det er en tvivl, som angår politimesteren og Ekstra Bladet, radio og tv, og det vil altså sige, at denne tvivl og dens konsekvenser er meget alvorligere og en langt større belastning for politimesteren.

Vi har jo for nylig fået statsministerens svar til hr. Schlüter, og jeg synes egentlig, at statsministerens svar var meget tilfredsstillende. Dermed mener jeg også, at der i hvert fald midlertidigt er skabt nogen afklaring og nogen ro på dette felt. Dette giver os altså også mulighed for, når vi skal gå videre med denne sag, ikke at gøre det i allerstørste hastværk, men vi kan godt give os tid til at tænke os om og også lade de ord, som vi har foreslået, som andre har foreslået, blive vejet på guldvægt, men det behøver ikke at tage meget lang tid, når det drejer sig om formuleringer, der er så enkle og til at forstå næsten for enhver. Når justitsministeren altså har fremsat ønske om, at det blev grundigt overvejet, så er det selvfølgelig et ønske, som mit parti har sympati

[Brusvang.]

for, og jeg vil ikke på nogen måde opfatte justitsministerens ønske om behandling i et bestemt organ som et forsøg på at trænere den pågældende sag.

Dernæst tilbage til de almindelige blokaderegler. Centrum-demokraterne har her den opfattelse, at det er helt i sin orden med de aftaler, der gælder på arbejdsmarkedet, om, at man kan lave blokade. Vi har bare vendt os mod den måde, blokadeaktionen i ganske enkelte tilfælde bliver anvendt på. Der er mange andre midler og efter mit partis opfattelse langt stærkere og absolut ikke-voldelige midler, som kan bringes i anvendelse. Lad mig blot lige erindre om dette, at står man pænt og stille foran en blokaderamt virksomhed og der til denne virksomhed kommer en lastbil med varer og blokadevagten går hen og siger: godaw, kammerat, er du organiseret i Chaufførernes Forbund eller i Specialarbejderforbundet?, og han svarer: ja, så får han at vide: den virksomhed er blokaderamt. Vil du ikke være god at køre igen! Så siger han: det er i orden, og så kører han igen.

På lang sigt er det dog et langt, langt stærkere våben, et langt, langt stærkere pressionsmiddel, og efter min mening langt mere tiltalende. Hvis jeg som jurist søger en stilling, der er blokaderamt af mit forbund, så bliver jeg smidt ud af forbundet, og det er der vel ikke nogen der vil finde urimeligt. Den samme mulighed har man jo over for den chauffør, der er organiseret, og som ikke vil holde sig en henstilling fra en blokadevagt efterrettelig.

Dernæst vil jeg gerne vende mig til de forslag, der er fremsat af andre partier, om organisationsforhold, fremsat af kristeligt folkeparti, de konservative og senere af venstre, og forslag om organisationers bidrag til politisk virksomhed, fremsat af fremskridtspartiet og senere af venstre. Vort generelle synspunkt er, hvis jeg må have lov til at tage forslagene om organisationsforholdene først, at i den udformning, de er fremsat, kan vi ikke støtte dem. De er for vidtgående, og de vil, hvis de blev vedtaget i denne form, på lidt for kraftig vis ligesom rykke gulvtæppet bort under den fagbevægelse, som jeg i hvert fald har megen sympati for. Altså ikke i den generelle form, de er fremsat, men der er for mig ingen tvivl om, at

der inden for det område, der hedder eksklusivaftaler, er enkelte tilfælde, hvor vi nok skal til at grunde lidt nærmere over, om det er berettiget. Jeg tænker på spørgsmålet, om der kan være kollision med bestemmelserne i funktionærlovens § 10 om de særlige rettigheder og de særlige organisationsmuligheder, som er fastsat dér for funktionærerne. Der kan være en kollision, det må vi se på, og det skal dyrkes grundigt. Der kan også være situationer, hvor organisationsforholdene er sådan, at man står med 50 pct. af folkene i én organisation og 50 pct. i en anden. Også dér kan det måske være noget urimeligt, om det er arbejdsgiveren, der siger: så foretrækker jeg netop den organisation.

Når det er sagt, så vil jeg altså stadig væk fastholde, at i princippet må vi være positive, i hvert fald for mit partis vedkommende, over for dette, at der er adgang til at slutte en eksklusivaftale. Det kan være rimeligt også fra en arbejdsgivers synspunkt, at han får adgang til at få ro på sin virksomhed. Jeg er også opmærksom på, at der inden for det offentliges område kan være tale om særlige forpligtelser.

Dernæst er der forslaget om organisationers bidrag til politisk virksomhed, det er fremskridtspartiets og venstres forslag. Her mener jeg, at man skal sondre lidt. Jeg mener, der er en væsensforskel på, om der er tale om støtte til blade — herunder, vi ved jo alle sammen, hvad vi tænker på: støtte til Aktuelt — eller om der er tale om støtte direkte til politiske partikasser.

Om bladstøtte vil jeg godt sige dette: jeg mener, at de kompetente organer må have lov til at gå temmelig vidt, når de træffer beslutning om, hvad de vil bruge medlemmernes penge til for at varetage medlemmernes interesser, om de vil bruge dem til annoncer, om de vil have deres eget blad, som hedder LO-bladet, eller hvad det nu skal hedde, eller om de altså vil købe sig ind på et dagblad. Jeg mener, det vil være meget betænkeligt at røre ved dette, og jeg vil i hvert fald stille mig tvivlende over for, at CD skulle kunne gå med til det.

Når det derimod drejer sig om direkte bidrag til partikasser, så er jeg absolut ikke forarget herover. Jeg ved jo også, hvordan man fra anden side betaler sådanne bidrag til andre partier, men jeg tror, at det føles

[Brusvang.]

noget anderledes af folk, og dér er det mit partis opfattelse, at man burde finde en ganske enkel ordning, hvor det enkelte medlem på et brevkort tilkendegav, hvilke partier han ville støtte. Når man kom i den situation, at de kompetente organer gerne ville støtte et parti, så traf de beslutningen herom, og så vedtog de altså, at der fra dette forbund blev ydet 5 kr. pr. medlem af de medlemmer, som havde erklæret sig villige til at støtte politiske partier. Så synes jeg, det vil være helt i orden. Jeg tror, at om man gik frivillighedens vej — all right, det er en vurdering, og regeringen kan have en anden vurdering — så ville det i den grad tiltale mange medlemmer, at de ville være villige til at give endog et større bidrag end det, de ellers bliver tvunget til at betale.

Endelig til slut det proceduremæssige, hvor skal vi behandle de pågældende sager. Centrum-demokraterne, der jo kun bliver repræsenteret i retsudvalget, hvor CD får adgang, fordi vi har et forslag, der bliver henvist dertil, havde gerne set, at det hele blev behandlet sammen. Det har dog alligevel en vis indre sammenhæng. Der ligger ikke i mine bemærkninger noget som helst angreb på nogen udvalgsformand, men jeg havde altså gerne set, at det var blevet ordnet på en sådan måde, at også centrumdemokraterne havde været med, ikke mindst da vi netop har fremsat et forslag, som i hvert fald en række partier har udtalt deres sympati for. Da dette ikke ser ud til at blive tilfældet, vil jeg stille forslag om, at det samlede kompleks i stedet henvises til et ad hoc-udvalg.

Og så til sidst: jeg siger tak til de partier, som har støttet det forslag, der er fremsat af CD; hr. Glistrup har jo gjort det endog meget detaljeret, andre har gjort det kortere. Hr. Hilmar Baunsgaard har tilføjet, at han gerne vil have justitsministeriets stempel på selve formuleringen, det er jeg enig i, selvfølgelig skal den nærmere overvejes. Hr. Jens Møller vil gerne have overvejet andre muligheder, men har ellers sympati for det. Jeg takker for den gode medfart, forslaget har fået.

Kurt Hansen (VS):

De forslag, som vi skal behandle i dag, er jo af noget forskellig karakter. Nogle af dem

tager sigte på at skærpe straffeloven, andre vil dele fagforeningerne op, lave kristelige fagforeninger, lave andre former for gule fagforeninger. Andre igen vil lave reglerne om for, hvordan og hvorledes organisationer og foreninger må støtte partipolitisk virksomhed. Efter min opfattelse kunne der nok være lidt ræson i, at LO-toppen og de store fagforbund ikke kunne sidde og bevilge kæmpemæssige summer til Aktuelt og til socialdemokratiet. Det sidste er jo noget, der er meget anvendt i forbindelse med valg situationer, men på trods af det er det vores principielle opfattelse, at sådan nogle ting ikke vedkommer folketinget. Ligesom vi i øvrigt er imod, at folketinget blander sig i forhold på arbejdspladserne, skal det heller ikke blande sig i dette forhold. Derfor kan vi ikke støtte eller være med til at stemme for nogen af de forslag, som ligger i dag. Vi går imod dem alle sammen. Fællesnævneren for forslagene er for mig at se meget tydelig. Samtlige forslag har på den ene eller på den anden måde til hensigt at undergrave, lægge restriktioner eller slå faglig aktivitet ned.

Som jeg sagde før, er vi ikke tilhængere af, at LO-toppen og de store fagforbund har mulighed for at bevilge kæmpemæssige summer til Aktuelt og socialdemokratiet, men det skal laves om ude på arbejdspladserne. Det skal laves om ude på generalforsamlingerne i de enkelte afdelinger gennem en aktivitet, der gør, at man har mulighed for at finde frem til et lidt anderledes og et noget mere fornuftigt fordelingsprincip, et princip, der i hvert fald går ud på, at skal der bevilges økonomisk støtte, så må det være medlemmerne ude på arbejdspladserne, ude på generalforsamlingerne, som er med til at kunne ytre ønske om, hvad de skal støtte, og hvad de ikke skal støtte. Det er helt oplagt, at der er andre former end lige netop snæver partipolitisk virksomhed, der kunne være rimelighed i at støtte, og som i øvrigt er blevet støttet igennem mange år. Jeg tænker ikke mindst på, at vi har set, mange gange i hvert fald, at fagforeninger har bevilget penge til antiimperialistisk arbejde. Rundt omkring i mange fagforeninger er der i hvert fald blevet bevilget mange penge til Vietnamarbejdet og sådan nogle ting. Det synes jeg er rimeligt. Det synes jeg stadig væk er noget, der må være mulighed for.

[Kurt Hansen.]

Forslaget fra de kristelige og de konservative er efter min opfattelse en klar støtte til småborgerskabet. Det er rent og skært et udtryk for en gammelliberalistisk holdning, som den moderne industrikapital og dens allierede jo faktisk har taget afstand fra. Industrikapitalens talerør Børsen var blandt de allerførste til at tage afstand fra dette forslag. Venstre og socialdemokratiet i fællesskab forsøger godt nok at lægge op til, at der må komme noget samarbejde inden for de faglige organisationer og Arbejdsgiverforeningen om, hvordan vi kan klare de her ting, men de er trods alt for snu til at hoppe på sådan en klam fidus som den, der er lagt frem fra de kristeliges og de konservatives side. Det classesamarbejde, der er lagt op til igennem LO-toppen og igennem socialdemokratiet, samarbejde med Arbejdsgiverforeningen om at få en eller anden form for præcisering eller en eller anden form for såkaldt stramning, mener jeg vi må være med til at kæmpe imod på alle mulige måder. Classesamarbejdet i organisationerne er simpelt hen en meget vigtig ting at få bekæmpet. Derfor skal de naturligvis ikke splittes op. Hvis arbejderne rundt omkring på arbejdspladserne i forskellige situationer står splittet, hvis de ikke kan optræde kollektivt og solidarisk, så er det da oplagt, at de enkelte virksomhedsejere og de enkelte kapitalejere har langt større mulighed for at skabe splid og forsøge på at spille arbejdere ud imod hinanden, end tilfældet var, hvis parolen i stedet for hed sammenhold og kollektiv handling.

Classesamarbejdet, som jeg omtalte før, vil vi af al kraft være med til at bekæmpe, når og hvor som helst det fremtræder. Fagforeningens rolle i det kapitalistiske samfund er at være med til at sælge varen arbejdskraft så dyrt som muligt. Derfor skal de ikke splittes, men classesamarbejdet bekæmpes og fagforeningerne styrkes, så de langt bedre end i dag er i stand til at varetage deres reelle opgave: at være arbejderklassens organisationer i kampen for bedre løn- og arbejdsforhold.

Efter hvad der er blevet sagt fra flere ordføreres side, synes jeg, det står klart, at flere eller faktisk alle sammen af de mere vidtgående og de mest reaktionære forslag vil blive afvist, men som socialdemokratiet har ud-

talt det vidt og bredt på det seneste, ser det altså ud, som om der er lagt op til en eller anden form for såkaldt tydeliggørelse af straffeloven. Denne tydeliggørelse er i lige så stor udstrækning som de øvrige forslag et anslag mod lønarbejdernes aktionsmuligheder og et yderligere led i forsøgene på at disciplinere arbejdskraften. Inden for de seneste år er arbejderklassen blevet mødt med det ene statslige overgreb efter det andet. Det ene forlig efter det andet har undergrævet og udhulet reallønnen, for at staten i så stor udstrækning som muligt kan komme den „betrængte“ privatkapital til undsætning, når den kræver det. Når der skal laves indkomstpolitik, når der skal laves overenskomstovergreb og andre former for overgreb mod lønarbejderne, så viser staten sig at være yderst behjælpelig. Når arbejderne så stritter imod og kæmper for at gendrive de statslige indgreb, så svares der igen med forringelser af kampmulighederne, som det også er blevet gjort i den her situation, hvor straffeloven nu skal tydeliggøres, som man så smukt kalder det.

Dette passer naturligvis som hånd i handske. Først forringer man forholdene for arbejderne, når de kæmper, og når de kæmper, skal der også laves love, som kan forhindre aktionerne. Jo, talen om den uvildige stat, der deler sol og vind lige, bliver det for flere og flere klart er et stort fupnummer, der snart er lige så gennemhullet som en si, der har været ubrugt de sidste 20 år.

Overgrebene hænger naturligvis meget nøje sammen med den store arbejdsløshed, som igen er et produkt af den kapitalistiske verdenskrise. Det er klare forsøg på at få arbejderklassen og de øvrige lønarbejdere til at betale omkostningerne ved kapitalismens selvskabte krise.

Hvis dette skal afvises, kan det kun ske igennem en aktiv modoffensiv ude på arbejdspladserne og øvrige steder i samfundet. De seneste aktioner, den på papirfabrikken i Bækkelund og den på fotolaboratoriet Info, er selvfølgelig den direkte årsag til, at vi har en debat her i dag af denne karakter. Her kæmpede arbejdere og fagforeningen for, at uorganisere og underbetalt arbejdskraft ikke skulle undergrave de overenskomster, som ikke er for gode i forvejen. Disse blokader kunne godt have været endnu mere effektive, end de faktisk var det. Der er andre

[Kurt Hansen.]

måder at støtte dem på, som det også er blevet nævnt herfra i dag. Jeg tror sågar, at centrum-demokraternes hr. Brusvang nævnte nogle af dem, så det kan jo få én til at blive lidt betænkelig, men de kan faktisk anvendes, og de kan faktisk også være en støtte til den fysiske blokade, de midler, hr. Brusvang nævnte.

Jeg mener, det er vigtigt, når vi ser på de erfaringer, der er blevet gjort omkring den fysiske blokade, at vi så prøver på i kommende situationer og i større udstrækning at få inddraget så mange arbejdspladser, som det er muligt, der i situationer, hvor politiet griber ind, klart kan svare igen med solidariske modaktioner, således at det ikke er muligt at splitte det så nemt op, som det lykkedes for politimestrene i Bækkelund og på Frederiksberg.

For lige specifikt at knytte an til politiaktionen på Info, så er der efter min opfattelse tale om en klar provokation fra politiets side. Derfor vil jeg faktisk gerne spørge justitsministeren, om han regner med, og hvornår det er muligt, at få en besvarelse på den fælles henvendelse, som SF, DKP og VS har rettet til justitsministeren omkring politiets adfærd i forbindelse med Infoaktionen. Det kunne være meget rart at vide, om vi overhovedet får noget, der kommer til at ligne et svar, af undersøgelsen.

Der har i den seneste tid svirret en masse forklaringer rundt i luften fra socialdemokratiets side om, at det under ingen omstændigheder vil være med til at undergrave kampmulighederne for arbejderklassen. Det gør, at jeg godt kunne tænke mig at få klare belyst i hvert fald og måske korrigeret, hvis mit eget svar på spørgsmålet ikke vil være rigtigt: hvad skal vi overhovedet med en tydeliggørelse af noget som helst i straffeloven? Hvad skal vi overhovedet med nogen form for cirkulære? Svaret er vel forholdsvis enkelt: den socialdemokratiske regering vil naturligvis have meget svært ved at lægge ryg til endnu et lovindgreb. Derfor skal det her luskes igennem ad bagdøren på den ene eller på den anden måde og helst på en sådan måde, at det kommer til at se ud, som om det er lykkedes for socialdemokratiet igennem et massivt arbejde at tilbagevise anslågene imod lønarbejderne.

Vi mener, at uanset om det sker igennem

direkte lovændringer, om det sker administrativt gennem cirkulærer eller ændringer i politivedtægterne, eller hvordan det sker, så skal dette gendrives, så skal det simpelt hen føres tilbage til situationen, så man ikke på nogen måde skal prøve på at undergrave de muligheder, der hidtil har været til stede, for den fysiske blokade har jo faktisk været et kampmiddel, som lønarbejderne har kunnet anvende. Selvfølgelig har det det. Med udgangspunkt i arbejdsløshedssituationen og krisen kan man sige, at kapitalen, godt hjulpet på vej af statsmagten, nu prøver på at knægte retten til at anvende dette kampmiddel. Det betyder samtidig, at aktionerende arbejdere, der søger at sætte socialdemokratiets og LO-toppens indkomstpøolitik og lønstop ud af kraft, bliver stillet over for forøgede trusler om fristilling af arbejdet osv. Og lige netop i denne problemstilling omkring fristillingen af arbejdet er den fysiske blokade et meget vigtigt våben, man kan anvende. Derfor må der kæmpes for, at vi stadig væk har mulighed for at benytte det.

I denne debat har der været talt meget om frihedsbegreber. Ja tak, man har kørt frem med den ene fortolkning af de liberalistiske frihedsbegreber efter den anden. Hvis man skal tale om frihedsbegreber, så tror jeg nok, at hvis der nogen steder i samfundslagene, hvis der nogen steder i samfundet er et ønske om en reel frihed, så findes det hos arbejderne. Arbejderne har ikke ment, at det skulle være nødvendigt med en så stærkt disciplineret kamp. Der er ingen — det har jeg sagt mange gange heroppefra — der ønsker en kamp eller en aktion for aktionens skyld, men de ved, at de må kæmpe, hvis de engang skal have magten over deres eget arbejde og i samfundet i øvrigt, hvis det en dag skal lykkes at blive fri for udbytningen, for arbejdsløsheden, for repressalierne fra statsmagten og fra kapitalejerne. Og de ved, at der må være en vis disciplin i enhver kamp, naturligvis må der det, man kan ikke gå rundt med sørgebind og snakke om liberalistiske frihedsideal, om den enkeltes adgang til ditten og datten. De ved samtidig, at de, der taler om frihed, som om frihed var en modsætning til en solidarisk kamp, udelukkende er ude på at hindre arbejderklassen i at nå sine mål, som er en fælles frihed. Friheden til at udtrykke sig,

[Kurt Hansen.]

friheden til at organisere sig, friheden til at færdes, hvor man vil, er friheder, der kun er mulige, hvis undertrykkelsen og udbytningen er ophørt. Arbejderklassens frihed kan kun erobres i fællesskab, og den kan kun erobres gennem socialisme.

Derfor må alle disse angrebsforsøg diskuteres på arbejdspladserne, og de må tages op på de efterårsgeneralforsamlinger, som endnu ikke er løbet af stablen. Lad derfra alle, der søger at foretage indgreb, ændringer, opstramminger, cirkulærer, eller hvad ved jeg, under en eller anden form, blive mødt med en overvældende proteststrøm i den ene eller den anden form for resolutioner og aktioner! Det, der må kæmpes for, må være en reel frihed til aktionsret, et reelt arbejderdemokrati imod fagbureaukratiet og LO-toppens klassesamarbejde og imod statslige indgreb mod lønarbejdernes aktions-, løn- og arbejdsforhold.

Formanden:

Jeg går ud fra, at hvor der er flere talere for samme parti, deler de, som det hidtil er sket, selv taletiden.

Wilhelm (VS):

Jeg skal udbyde nogle ting i forbindelse med de stramminger, der har relation til straffeloven.

Jeg vil først lige sige om de andre forslag, at forslagene om opsplitning af fagbevægelsen, som de ligger, anser vi ikke fra VS' side for en reel fare af den simple grund, at det ikke er i den moderne kapitalismes interesse at komplicere forholdene på arbejdsmarkedet på en sådan måde. Det vil vanskeliggøre Arbejdsgiverforeningens såvel som statens bestræbelser på at få systemet til at køre. Man har her en klar interesse i at have én samlet aftalepart på arbejderside, i hvert fald så længe topledelsen på denne side spiller sin rolle så tilfredsstillende, set fra systemets synspunkt, som Thomas Nielsen og Paulus Andersen gør.

Jeg er for så vidt enig med hr. Glistrup, når han sagde, at samfundet har ændret sig i de sidste hundrede år, at erhvervsstrukturen har ændret sig, at vilkårene på arbejdsmarkedet har ændret sig. Hvem kan bestride det? Men jeg er bestemt ikke enig i den fortolkning af disse ændringer, hr. Gli-

strup gav, og hvor han beskrev det, som om det nu i modsætning til tidligere var de små virksomheder med de medarbejdende mestre med denne fantastiske solidaritet mellem ejeren og de ansatte om deres fælles virksomheds trivsel. Det er jo i lodret modstrid med, hvad man kan læse ud af den faktiske udvikling de sidste 50-60-80 år, hvor antallet af de små selvstændige inden for alt, inden for fiskeri, inden for landbrug, inden for detailhandelen, inden for småhandel og industri i det hele taget, er gået drastisk ned. På den baggrund, hvis hr. Glistrup vil håndhæve en sådan historiebeskrivelse, som han her gav udtryk for i formiddags, så kan jeg bedre forstå, at han vil have nedlagt Danmarks Statistik.

Men den virkelige trussel ligger ikke i disse forslag; de er ikke reelle, de fremføres kun af nogle partier, der i forståelsen af, hvordan det kapitalistiske samfund fungerer, ligger 50-60-80 år tilbage i udviklingen. Den virkelige trussel ligger et andet sted, den ligger i angrebet på aktionsmulighederne og specielt i svækkelsen af blokadevåbenet. Vi tror ikke så meget på lovindgreb på det område her. Vi mener, sandsynligheden snarere taler for et administrativt indgreb, som det blev nævnt, gennem cirkulærer, gennem politivedtægt eller på anden vis, og vi anser det for i virkeligheden nok så farligt for lønarbejderne, som hvis det blev et lovindgreb.

I den debat, der har fundet sted om det, er realiteterne snart ved at forsvinde i det juridiske pindehuggeri og spidsfindigheder. Det, det i virkeligheden drejer sig om, er, at det, som af lønarbejderne opleves som deres mulighed for at bekæmpe skruibrækkeriet, deres mulighed for at bekæmpe denne udnyttelse af arbejdskraften, dette løntryk, som er muliggjort under krisen og den store arbejdsløshed, deres mulighed for at forsvare deres eget eksistensgrundlag, forsvare deres egne overenskomstforhold, endda i den nuværende situation påtvungne overenskomstforhold, bliver undergravet, og at de ligefrem risikerer at blive smidt ud i arbejdsløshed på grund af denne virksomhed med uorganiseret og ikke-overenskomstmæssige forhold på visse arbejdspladser.

Det er ikke den situation, som lønarbejderne oplever den, der diskuteres her. Man argumenterer snarere ud fra nogle skriftkloges fortolkninger af nogle døde paragraf-

[Wilhelm.]

fer. Vi kan ikke fra VS' side opvise den store interesse for sådan en paragrafdiskussion, bl. a. af den selvfølgelige grund, at det aldrig har været juridiske spidsfindigheder og paragraffer, der bestemte samfundsudviklingen eller klassekampen, men at det er omvendt, at det er samfundsudviklingen, at det er klassekampen, der bestemmer, hvordan paragrafferne bliver, med den vekselvirkning, der naturligvis må være. Men alligevel er det ikke ligegyldigt, om de aktionsmuligheder, lønarbejderne hidtil har kunnet anvende, nu bliver kriminaliseret. Jeg skal derfor prøve at knytte nogle få bemærkninger til paragrafsnakken.

For det første er det værd at fastholde, at én ting er blevet klar i denne debat, ikke så meget i den i dag som i den, der er foregået i dagspressen, i tv, i udvalgene osv., og det er, at § 260 i straffeloven, som den eksisterer i dag, ikke kan bruges mod de blokader, som har været på det sidste, og som har været i øvrigt i årtiernes løb, medens denne § 260 har eksisteret. Den kan ikke bruges, og der er en helt åbenbar enighed mellem de juridiske eksperter, hvor ligegyldigt det så end kunne være, men det er der rent faktisk, også inklusive professor Illum. Hvis man læser og ser bort fra personlige betragtninger, er det reelle indhold både i citatet fra tv og i kronikken i Politiken i går, at § 260 ikke kan bruges mod disse blokader, de er altså ikke ulovlige i straffelovens forstand. Det er for så vidt også bekræftet af hr. Brusvangs selvmodsige udtalelser og handlinger, hvor man på den ene side taler om disse ulovligheder og på den anden side kommer med forslag til en lovændring, som netop er udtryk for, at loven må laves om, hvis man vil kriminalisere de her forhold, man ikke kan lide, men som altså efter gældende lov er lovmedholdige, i hvert fald ikke i strid med den lovgivning. Jeg synes, det er pudsigt også at høre, at centrum-demokraterne ligefrem vil lovgive mod luften, hvis den er tilpas ladet, som det blev sagt. Jeg kan ikke se andet, end at så er man virkelig ude i den helt blå luft.

Det var på grund af, at disse paragraffer ikke holder stik, at man nu kommer med tilsløringsmanøvrerne. I stedet for bare at tale om, at det er lovstridigt, så er de lidt mere kvikke partier begyndt at skelne mel-

lem, hvad der er lovstridigt, hvad der er straffbart, og hvad der er retsstridigt. Jeg tror ikke, de får held til at bilde nogen ind, at der er et reelt skel dér, som man skal have lønarbejdere til at følge i deres måde ataktionere på.

Derfra kommer så ønsket om tydeliggørelse. Dér mener jeg, at vi må fastholde, hvis vi holder os til det her jurasnak, at det er helt uacceptabelt med nogen som helst form for tydeliggørelse, der ikke fuldt ud respekterer den hidtidige fortolkning af straffeloven, som den er — og den har ikke kunnet bruges mod blokaderne — og de forudsætninger, der lå, da den pågældende paragraf blev vedtaget for mange, mange, mange år siden. Der lå jo tre betænkninger, hvor den første klart ville have kriminaliseret de forhold, vi her taler om, men hvor den anden lige så klart tog afstand fra dette. Det er ikke tilfældigt, at § 260 — eller, som den dengang hed, § 255 — blev ændret netop med den motivering, at den første udgave ville bryde ind i hævdvundne rettig- heder for arbejdskonflikter. Det er ikke noget tilfælde. Det indgår i beslutningsgrundlaget for den straffelov, vi har i dag. Det blev bekræftet i den tredje betænkning, som erklærede sig fuldstændig enig. Det er lige præcis den formulering, vi har haft lige siden begyndelsen af 1920'erne.

Der er altså klart givet udtryk for, at man ikke med denne paragraf skulle kriminalisere de forhold, vi her taler om, og hvis vi ser på den praktiske virkelighed, så har der i disse mange, mange år jo været hundredvis af konflikter, inklusive blokader. Alle arbejdskampene op igennem den kritiske periode i 1930'erne foregik jo under den eksisterende nuværende borgerlige straffelov med § 260, præcis som den ser ud i dag. Jeg må bede om undskyldning for, at jeg ikke har det helt up to date, men i hvert fald i mange, mange år — inklusive arbejdskampene i 1930'erne — i de første 30 år, hvor disse paragraffer eksisterede, med de hundredvis af blokader, der fandt sted, findes der ikke ét eneste tilfælde, hvor man har kunnet bruge straffeloven til at erklære disse blokader for strafbare i straffelovens forstand.

Så meget er klart, og så meget mere burde det også være klart, at man ikke skal komme her med nogen administrative stramninger — under dække af, at det bare

[Wilhelm.]

er en tydeliggørelse — som vil ændre på dette forhold.

Jeg plejer ikke og kan ikke lide at tage store ord som „politistat“ i min mund; jeg mener, det er for let at devaluere den slags begreber, hvis man bruger dem i tide og utide, men efter min definition er det politistatsmetoder, hvis man ændrer de retlige forhold på et område som dette her uden at gøre det ad lovgivningens vej, men undgår at få debatten om det, undgår at få lovgivningsmagten inddraget i det og benytter sig af det dér fikumdik med ændrede politivedtægter, med et cirkulære fra politidirektøren eller et cirkulære fra justitsministeren. Det er efter mine begreber politistatsmetoder.

Jeg sagde før, at vi ikke tror på, resultatet vil blive et lovindgreb, men det skal man altså ikke lade sig narre af, for det kan blive så meget værre. Det kan altså blive det administrative indgreb. Baggrunden er ganske enkelt, at socialdemokratiet ikke ret godt kan bære at stemme for et lovindgreb og heller ikke ret godt kan bære at lade sig et lovindgreb påtvinge af et borgerligt flertal og sidde og administrere dette lovindgreb på lige præcis dette område. Men det betyder jo ikke, at socialdemokratiet principielt er imod en begrænsning af lønarbejdernes hævdvundne aktionsmuligheder, snarest — og desværre — tværtimod, til trods for hr. Otto Mørchs lidt skarpe tale her i dag.

Det moderne kapitalistiske samfund opfatter socialdemokratiet jo som noget, der først og fremmest er deres samfund. Den moderne kapitalistiske stat med alle dens funktioner er frem for nogens socialdemokratiets stat. Socialdemokratiet står for statslig styring i højere grad end noget borgerligt parti. Socialdemokratiet står for en såkaldt indkomstpøolitik; der er ingen borgerlig minister, der nogen sinde har vovet så tydeligt og så arrogant at forlange ro og tilbageholdenhed fra lønarbejdernes side, som den socialdemokratiske økonomiminister gjorde det for få dage siden.

Lønarbejderne må altså være forberedt på indgreb, sandsynligvis ikke et lovindgreb, men et administrativt indgreb, foretaget af den socialdemokratiske regering og camoufleret som det, man kalder en tydeliggørelse. Så tydeligt mener jeg det skal siges, hvad

der er i vente. Jeg vil tilføje, at det skulle ikke være mig uvelkomment, om socialdemokratiet i praksis vil demterere disse profetier. De skal være meget velkomne til at gøre disse udtalelser til skamme.

Jeg vil sige til sidst, at vi må stadig væk efterlyse en redegørelse. Det blev lovet for over 3 uger siden i et svar på et spørgsmål fra mig her i spørgetiden, at man ville kigge på og komme med en redegørelse for, hvad der rent faktisk var det juridiske grundlag for politiets indgreb i Info-konflikten. Det er blevet gentaget i retsudvalget. Der er spørgsmålet stillet igen skriftligt, og redegørelsen er blevet lovet. Det er over en uge siden. Det er blevet gentaget i henvendelsen fra de tre partier SF, DKP og VS til justitsministeren. Det kan ikke være så forfærdelig vanskeligt at forklare, hvad der egentlig var den juridiske baggrund for det politiindgreb, der fandt sted over for, enten man nu vil kalde det demonstrationen eller blokaden. Det er ikke noget uvæsentligt, der sker i vores samfund, når man foretager indgreb over for den slags ting, og det er helt utilfredsstillende, at den sag skal kunne trækkes i ørerne, at man ikke efter gentagne og gentagne spørgsmål inden denne debat kan få et klart svar på spørgsmålet: hvad var egentlig grundlaget for det indgreb?

Glensgård (FP):

Et folketing med 10 partier må nu og nødvendigvis også i fremtiden forsøge at komme ind i et eller andet samarbejde. Det synes just ikke at være tilfældet med de forslag, der er til behandling i dag. Venstre har tilsidesat enhver form for samarbejdslyst. Vi har gang på gang både på møder ude over landet, i arbejdsmarkedsudvalget og også ved direkte henvendelse forsøgt at få de ikke-socialistiske partier til at samarbejde om disse forslag. Men hver gang er det blevet tilsidesat og i særdeleshed fra venstres side.

Nu har vi fået forslagene på bordet fra de forskellige partier, men vi må konstatere, at samarbejdslysten er der ikke alligevel. Det er blevet et spørgsmål, om man ønsker samarbejdet med os, eller man kun ønsker at køre disse ting frem til en forelæggelse her i folketinget. Det er beklageligt, om partierne, der bygger på en ikke-socialistisk hold-

[Glensgård.]

ning, ikke kan finde sammen. Men det skal selvfølgelig ikke afholde os fra at arbejde effektivt med disse forslag.

De forslag, vi har til behandling i dag, er rent faktisk kun 2 forslag, bortset fra det med den partipolitiske bidragsvirksomhed. Venstre mener blot med sin folketingsbeslutning, at de vil pålægge regeringen et vist medansvar, altså rent partitaktisk fusk. Jeg har ikke været til stede på de møder, der har været afholdt mellem venstre, kristeligt folkeparti og konservative — vi var ikke indbudt — men det lyser helt klart ud af de resultater, der har været af de møder, at venstre ikke har ønsket at samarbejde om de forhold på arbejdsmarkedet, som vi har til behandling.

Jeg vil gerne høre venstres forslagsstillere, om de ikke i et kommende udvalgsarbejde vil forsøge at tilnærme deres stykke 1 i forslaget til folketingsbeslutning til det forslag, der er fremsat fra centrum-demokraterne. Forslaget om en stramning af straffeloven ville i hvert tilfælde få vores fulde sympati, som der allerede er tilkendegivet fra hr. Glistrups side.

Gennem dagspressen og radioen har fremskridtspartiet meddelt, at man ønskede at ændre i straffeloven eller rettere sagt at tilføje i straffeloven. Vi mente, at straffeloven var overtrådt i Bækkelundkonflikten. Vi markerede allerede på det tidspunkt, at vi mente, der forelå en overtrædelse med den fysiske blokade. De forskellige politimestre rundt om i landet turde ikke fuldføre deres job på grund af de politiske konsekvenser, det kunne medføre. Vi kunne altså have nøjedes med en cirkulæreskrivelse fra justitsministeren til de pågældende politimestre, således at vi undgik denne lange debat, som vi har på nuværende tidspunkt.

Fremskridtspartiet udtalte umiddelbart efter Bækkelundkonflikten, at vi ønskede en tilføjelse til § 260 i straffeloven, der skulle lyde noget i retning af:

„Den, der ved fysisk blokade eller på lignende måde hindrer andre i at udføre deres erhverv, straffes med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel op til 2 år. Det betragtes som en skærpene omstændighed, såfremt forseelsen begås af offentligt ansatte eller mod offentlig trafikvirksomhed eller andre offentlige værker.“

En sådan stramning af § 260 ville samtidig hindre den fysiske blokade, men det vil ske igennem denne tydeliggørelse. Det vil altså ikke længere være muligt for et antal kinesere eller andre mærkværdige samfundselementer at hindre et samfund i at fungere.

Med den udformning, som centrum-demokraterne nu har afleveret her i deres forslag, vil der desværre også i fremtiden opstå fortolkningsproblemer. Hvem skal fastslå, om en person er adgangsberettiget? Skal det igen være forskellige politimestre med forskellig politisk observans og med større eller mindre lyst til at tage populære — eller måske rettere upopulære — beslutninger?

Politimesteren i Viborg mente f. eks., at han ikke turde fjerne de ulovlige blokade-papirarbejdere, fordi det f. eks. kunne medføre, at kineserne på B & W ville lave sympatiaktioner. Altså en helt klar politisk holdning fra politimesterens side. Han var ikke på noget tidspunkt i tvivl om, at han ville fjerne demonstranter, såfremt demonstranterne efter en anmeldt lovlig demonstration ville hindre hans adgang til hans private ejendom, men det var også noget andet, sagde politimesteren, ud fra betragtningen om, at der ikke var tale om en arbejdskamp. Altså også her tager de forskellige politimestre et politisk standpunkt.

Alligevel glæder det fremskridtspartiet, at vi måske kan finde et flertal for at få tydeliggjort denne straffelovsbestemmelse, således at vi i fremtiden undgår de vattede partitro holdninger, der er udvist fra diverse politimestres side.

Fremskridtspartiet håber selvfølgelig, at venstre vil indse det fornuftige i at vedtage en tilføjelse til straffeloven og ikke blot, som venstre på nuværende tidspunkt har foreslået, vedtage en folketingsbeslutning med nogenlunde samme indhold. En sådan folketingsbeslutnings vedtagelse ville jo medføre, at LO kunne få en længere frist til at tilrettelægge flere ulovlige fysiske blokader, inden loven er tydeliggjort.

Disse mange usmagelige fysiske blokader skal hurtigst muligt hindres, og vi håber da, at vi kan nå et særdeles hurtigt udvalgsarbejde med § 260. Det skulle også være muligt, efter at statsminister Anker Jørgensen her i folketinget under en spørgetid for et par uger siden sagde, at regeringen — og dermed regner jeg også socialdemokratiet —

[Glensgård.]

ville være klar til at tydeliggøre nogle af disse bestemmelser. Dette tilsagn fra statsministeren opfatter jeg som tilsagn om at være med til at tydeliggøre straffelovens § 260.

Jeg skal ikke undlade at nævne, at hele denne debat som sagt kunne have været undgået, såfremt statsministeren havde talt med sin regeringskollega udi juraen, som havde haft mulighed for at udsende et cirkulære. Det har justitsministeren imidlertid ikke ønsket, og så må vi altså tage fat på debatten. Om det lykkes for regeringen at få dette forslag syltet i et udvalg, står indtil videre hen i det uvisse, men ét skal helt tydeligt fremgå for offentligheden, og det er, at det vil kun lykkes at sylte dette forslag i et udvalg, såfremt venstre ønsker denne syltning.

Jeg kunne godt tænke mig med hensyn til fremskridtspartiets forslag om de partipolitiske bidrag at høre en bemærkning fra hr. Røtzler Møller om, hvorledes man kan se så forskelligt på et forslag fra den ene gang til den anden. Jeg vil gerne citere hr. Røtzler Møller fra den 2. april 1975, sp. 2688, hvor vores forslag om partipolitisk virksomhed var til første behandling. Hr. Røtzler Møller sagde — jeg citerer fra folketingets forhandlinger 1974-75, 2. samling, sp. 2688:

„Jeg tror tilmed, at en enkelt rettelse, som de senere forslagsstillere har gjort, er fornuftig. Udtrykket „politisk virksomhed“ er blevet erstattet med udtrykket „partipolitisk virksomhed“ såvel i overskriften som i lovtæksten. Og det udtryk forekommer umiddelbart mere håndterbart i relation til selve lovforslagets hovedsigte.“

Jeg vil godt høre hr. Røtzler Møller, hvordan man nu i dag pludselig kan se helt anderledes på nøjagtig de samme bemærkninger.

Til sidst vil jeg blot høre, hvordan fru Inge Krogh vil forklare sin stilling i debatten, der har været på Fyn, hvor fru Inge Krogh helt og holdent har sagt, at man ønsker at fjerne den partipolitiske tvang til at yde bidrag, og det kunne være klaret, såfremt fremskridtspartiets forslag var blevet vedtaget. Fru Inge Krogh har i debatten på Fyn flere gange sagt, at sagen med sygehjælper Ragnhild Jensen kunne have været

undgået, såfremt vi havde haft denne mulighed. Nu forstår jeg på fru Inge Kroghs partikollega hr. Jens Møller, at man ikke ligefrem er stemt for at støtte det af fremskridtspartiet og dermed også af venstre fremsatte forslag. Det må dog trods alt være en lidt divergerende opfattelse. Det har man selvfølgelig lov til at have i kristeligt folkeparti, men jeg kunne godt tænke mig at høre, om fru Inge Krogh ikke vil stå fast ved sine bemærkninger, som er fremkommet både i radio og dagspressen, om partipolitiske bidrag. Det må dog være rart for os at vide, om der er en enkelt i kristeligt folkeparti, som vil acceptere, at det var nu et lille problem.

(Kort bemærkning).

Røtzler Møller (V):

Hr. Glensgård spurgte om min holdning i sidste samling, da vi behandlede samme lovforslag, og så nu. Det er rigtigt citeret, at jeg sagde, at dette udtryk forekom mig umiddelbart mere håndterbart i relation til lovforslagets hovedsigte. Deri ligger for mig, at man nok i udvalgsarbejdet skulle prøve på at trænge dybere ind i, hvad der er bedst at anvende: begrebet „politisk virksomhed“ eller „partipolitisk virksomhed“. Andet og mere lå der ikke i det end en afklaring af det.

(Kort bemærkning).

Glensgård (FP):

Jeg må forstå hr. Røtzler Møller således, at hr. Røtzler Møller beklager, at venstre har fremsat sit forslag, idet man lige så godt kunne have klaret denne diskussion om „politisk virksomhed“ eller „partipolitisk virksomhed“ under udvalgsarbejdet.

(Kort bemærkning).

Inge Krogh (KrF):

Jeg vil gerne udtale, at der er fuldstændig enighed i kristeligt folkeparti. Vi mener, at så længe det er tvungent at være medlem, så var det måske en udvej at forhindre disse bidrag, men vi mener absolut, at det bør være frit, om man vil være medlem af en fagforening.

(Kort bemærkning).

Glensgård (FP):

Så må jeg forstå fru Inge Krogh således, at fru Inge Krogh støtter fremskridtspar-

[Glensgård.]

tiets forslag, såfremt de konservatives og kristeligt folkepartis forslag ikke bliver vedtaget.

(Kort bemærkning).

Inge Krogh (Kr.F):

Jeg mener absolut, at vores eget forslag er det bedste.

Arbejdsministeren (*Erling Dinesen*):

Det er jo lidt vanskeligt efter denne debat at finde ud af, på hvilken måde de forskellige synspunkter kan forenes, og det er der ikke noget nyt i. Vi har haft de debatter før. Der er heller ikke noget nyt i det, fordi vi jo lever i et repræsentativt demokrati, og når talen er om organisationerne, som vi har diskuteret så indgående her i dag, er der også tale om et repræsentativt demokrati, som altså må og vil indebære, at flertallet må gennemføre nødvendige beslutninger, som ikke alle er enige i.

Jeg tror, det er afgørende vigtigt, at sådanne demokratiske regler bevares både i det parlamentariske liv og i organisationerne. Det har jeg jo tidligere givet udtryk for. Jeg skal ikke gentage det.

Jeg har nogle bemærkninger til enkelte af ordførerne. Hr. Brøndsted sagde, at venstres forslag var ikke vendt imod de faglige organisationer eller vendt mod organisationerne, men det var ikke rimeligt at betale til politisk arbejde og politisk presse, i alle tilfælde kun frivilligt. Jeg må nu sige, jeg er ikke enig med hr. Brøndsted. Jeg mener, det først og fremmest er vendt imod fagbevægelsen. Der ville jo ikke være noget i vejen for, selv om man gennemførte en lov af den karakter, man her har vedtaget, at andelselskaber, store koncerner, aktieselskaber — i øvrigt måske uden at tage særlige hensyn til aktionærerne — kunne bevilge beløb til de partier, som de nu ønsker at støtte. Derfor ville et forslag af den karakter, som her er præsenteret, i særlig grad være vendt imod fagbevægelsen.

Hr. Enggaard ønskede, at retstilstanden omkring blokader kunne blive afklaret noget mere. Nu vil jeg gerne sige allerførst, at vi har jo i arbejdsmarkedsudvalget indgående drøftet lovligheden af de kollektive kampskridt for at få overenskomst på de ikke overenskomstdækkede områder, og jeg

har ikke mødt nogen indsigelse imod det, jeg har redegjort for, nemlig at de blokader, som har været varslet og iværksat, var fuldt ud lovlige, og at det efter gennemførelsen af den nye arbejdsretslov er sådan, at man kan indbringe sager om lovligheden af de metoder, man anvender for at få kollektiv overenskomst, også på det uorganiserede område, for arbejdsretten. I begge de to tilfælde, som har været nævnt, altså Bækkelund og Info, har man ikke benyttet sig af denne ret.

Må jeg gøre en bemærkning til fru Nathalie Lind. Det meste af det er formentlig noget, justitsministeren kommenterer. Jeg forstod fru Nathalie Linds udtalelse sådan, at man mellem norsk LO og norsk arbejdsgiverforening var enige om, at eksklusivaftaler var ulovlige eller i alle tilfælde ikke tilladt. Det betyder vel som i Danmark, som jeg redegjorde for det, at eksklusivaftaler vil være i strid med hovedaftalen, på samme måde som de er her. Fru Nathalie Lind nævnedes fra en artikel skrevet af Per Jacobsen om eksklusivaftaler, at de var retsstridige i Norge, og hun fandt, sådan opfattede jeg det, at jeg burde være gået noget længere frem i mine studier af disse problemer. Heroverfor vil jeg gerne sige, at vi er skam gået så langt frem i vore studier i arbejdsministeriet, som vi havde mulighed for. Den 28. oktober, altså for to dage siden, havde en af mine medarbejdere i ministeriet en samtale med formanden for arbejdsretten i Norge, professor Kristen Andersen, som over for min medarbejder bekræftede det, som jeg har oplyst i mit indlæg her i dag. Det er altså sket så sent som for to dage siden.

Hr. Bay nævnte noget om, at Aktuelt fjerner sig fra varetagelsen af lønmodtagernes interesser, derfor bør der ikke ydes tilskud til den socialdemokratiske presse gennem de faglige organisationer.

Må jeg lige for en ordens skyld understrege, at det er ikke socialdemokratiets presse, det er Aktieselskabet A-pressen, fagbevægelsens presse, som LO udgiver, som LO har den altovervejende interesse i, og som man altså udgiver for at få varetaget medlemmernes interesser.

Hr. Hilmar Baunsgaard rejste et spørgsmål, der er svært at besvare. Han sagde noget i retning af: hvor går grænsen for organisationernes arbejdsområde og opgaver? Han sagde også, det var svært at diskutere

[Arbejdsministeren.]

disse ting med socialdemokratiet. Jeg vil da ikke være så helt uenig i, at det kan være svært, for forholdet er jo det, at alle faglige organisationer her i landet, det gælder LO som de enkelte forbund, i den grad er involveret i samfundsopgaver i et omfang, som man ikke har kendt tidligere. Man er interesseret i beskæftigelsespolitikken, arbejdsmarkedspolitik i bredeste forstand, socialpolitik, skattepolitik, uddannelse, arbejdsmiljø, erhvervs politik, og derfor er fagbevægelsens opgaver altså i videste forstand samfundsopgaver og politiske opgaver. Det er ikke bare spørgsmålet om hvert andet år at forhandle om, hvor meget man skal have i løn, hvordan arbejdstiden skal være, hvordan ferieprocenten skal være. Fagbevægelsens opgaver er vidtforbundne og går altså dybt ind i samfundslivet, hvor man har vital og afgørende politisk interesse i de løsninger, som man også her på Christiansborg finder frem til.

Hr. Hilmar Baunsgaard nævnte spørgsmålet om ulovligheden, han nævnte blandt andet Bækkelund og Info og sagde, at derfor er straffeloven kommet i søgelyset. Jeg skal ikke gå nærmere ind på det — jeg går ud fra, justitsministeren vil svare på det — men jeg vil gerne understrege, at LO klart har tilkendegivet, ligesom socialdemokratiet har gjort det, som statsministeren tidligere har givet udtryk for det, at vi vil ikke acceptere ulovligheder, vi vil ikke acceptere ulovlig tvang. Men som jeg sagde før, skete der i intet af de tilfælde her det, som man var berettiget til, at man indbragte sagen for arbejdsretten.

Jeg er ikke uenig i, at det var en meget uheldig udvikling, der skete omkring Nyborgsagen, og kunne man finde en metode til at sikre livsvigtige områder, så ville det være særdeles godt. Jeg har svært ved at se, hvordan det kan lade sig gøre. Når hr. Hilmar Baunsgaard spørger, hvilke repræsalier der skal finde sted i anledning af det, der er sket, så vil jeg gerne sige, at forholdet er det, at sagen jo dels af Ragnhild Jensens organisation er indbragt for domstolene, og hvad angår de strejkende er sagen indklaget for arbejdsretten, og det må vel være de instanser, som skal tage stilling hertil. Lad mig i øvrigt i den sammenhæng understrege, at der jo ikke er tale om eksklusivt aftaler i for-

bindelse med den sag, der var tale om derovre.

Hr. Gert Petersen nævnte spørgsmålet om åbne offentliggjorte partiregnskaber. Det tror jeg ingen i socialdemokratiet vil have noget imod. Man kender i øvrigt til det i forvejen.

Hr. Jens Møller sagde: når fagbevægelsen blander sig i politik, må politikerne også blande sig i fagbevægelsen. Det lyder jo meget tilforladeligt, men forholdet er det, som jeg allerede har antydnet, at regering og folketing ønsker og kræver fagbevægelsens, arbejdsgiverorganisationernes, erhvervslivets organisationers medvirken ved lovgivning på de mange områder, hvoraf jeg har omtalt nogle enkelte. Men det er da ikke ensbetydende med, at folketinget så skal bestemme, hvad fagbevægelsen må forhandle med arbejdsgiverne om, og hvad man må træffe aftale med arbejdsgiverne om. Det mener jeg fortsat, som jeg sagde det i mit første indlæg, vil være et urimeligt indgreb i organisationernes handlefrihed, og jeg mener, at det er i strid med principper, som vi her i landet har godkendt, principper nedlagt af den internationale arbejdsorganisation, som dette folketing har godkendt.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard (RV):

Det fremgik af ministerens svar, at der er en misforståelse os imellem vedrørende Nyborgsagen. Det, jeg talte om, var ikke repræsalier over for det, der var begået, for derom sagde jeg netop: det må domstolene nu se på. Men jeg sagde: hvilke repræsalier skal man kunne tage i anvendelse over for fremtidige sager af lignende art?

Justitsministeren (Orla Møller):

Hr. Ninn-Hansen begyndte sit indlæg med at konstatere, at der havde været en god tone i debatten, og jeg må måske have lov til at sige, at denne gode tone gælder i særlig grad den del af debatten i dag, som har drejet sig om mit administrationsområde i forbindelse med tydeliggørelsen af de ting, som kan være nødvendige i forbindelse med konfliktsituationer.

Næsten alle synspunkter har været trukket frem i debatten her, men der mangler dog nogle enkelte, og jeg finder det rimeligt, at også de kommer med ind, selv om de ikke

[Justitsministeren.]

kan blive genstand for en omfattende debat. Vi bliver nødt til også at have dem med, når vi skal til at overveje tingene nærmere i retsudvalget.

Jeg har tidligere i dette udvalg og også i arbejdsmarkedsudvalget været inde på, at det kan forekomme, at en handlemåde ikke er strafbar, men alligevel retsstridig efter de civile retlige regler. I sådanne tilfælde vil der kunne blive tale om erstatningsansvar eller om direkte indgriben ved fogden under en forbudsforretning eller en umiddelbar fogedforretning.

Selv om man går ud fra, at de handlinger, der er forekommet i den seneste tids arbejdskonflikter, ikke er strafbare, udelukker det altså ikke, at den pågældende adfærd har været retsstridig i civilretlig forstand, og det er formentlig denne form for ulovlighed eller retsstridighed, professor Illum har hentydet til i sine udtalelser i tv-avisen om Bækkelundsagen.

Jeg skal dog tilføje, at der hverken i den juridiske teori eller i retspraksis er taget stilling til, om der vil kunne blive tale om fogedforbud eller om umiddelbar fogedforretning i de tilfælde, der er forekommet i den senere tids arbejdskonflikter.

Når jeg har villet nævne dette, så er det ikke for at forplumre vandene yderligere, men så er det for at gøre opmærksom på, at det er en mangesidet affære, vi går i gang med, i det øjeblik vi skal ind i processen, der er blevet kaldt for tydeliggørelse.

Jeg vil gerne komme med nogle få kommentarer til nogle af ordførerne. Jeg takker fru Nathalie Lind for bemærkningerne om, at der ikke skal ske en ændring af retstilstandene, men at der er tale om en understregning af ordet „tydeliggørelse“. Det er et godt grundlag at gå videre på i de overvejelser, vi skal have i retsudvalget.

Jeg vil også gerne takke hr. Glistrup for den nænsomhed, som han mente han behandlede mig med. Jeg tør måske antyde, at den kom mig slet ikke overraskende. Jeg har nu ikke helt den samme opfattelse som hr. Glistrup af gustne retsprofessorer. Jeg tror, vi har et gennearbejdet retsgrundlag her i landet, som man skal være forsigtig med at omkalfatre i løbet af både 14 dages og 3 eller 5 ugers diskussion på politisk plan. Vi er nødt til for alvor at tænke os om.

Det var alt, hvad jeg sagde i forbindelse med centrum-demokraternes forslag. Jeg var slet ikke inde på, som hr. Glistrup mente, at alle andre problemer i hele verden skulle løses samtidig med dette forslag. Jeg gjorde bare opmærksom på, at sammen med den lille kerne, som centrum-demokraternes forslag er, hænger der en lang række andre problemer, som man skal tage sig i agt for ikke at komme til at brænde sig på.

Til hr. Hilmar Baunsgaard vil jeg gerne sige, at jeg forsøgte at være regulær i citatet fra kronikken i Politiken. Jeg sagde nemlig ikke blot det, som hr. Hilmar Baunsgaard citerede mig for, at professor Illum ikke mente, der var anledning til lovgivningsindgreb; jeg tog med vilje en sætning mere med, hvor det hedder: „Det betyder dog ikke, at man ikke må se på den med betænkelighed“, nemlig den udvikling, som der var tale om. Jeg bestræbte mig på at få sagt, at dette ikke bare kan tages til indtægt for en hvilken som helst holdning. Der er problemer i sagen, men det kan klares ad anden vej end lovgivningsindgreb. Så meget står der vistnok trods alt.

Jeg er også denne ordfører taknemlig for udtalelsen om, at man ønskede — jeg tror, jeg citerer korrekt — justitsministerens godkendelsesstempel på den ordning, der skulle være. Det er næsten videre, end jeg havde kunnet forvente i denne situation. Men jeg forstår det sådan, at der dermed er givet principiel tilslutning til, at denne sag skal have den juridiske vurdering, inden vi politisk laver en løsning på den, og hvis det er tilfældet, så er vi i hvert fald nået så vidt, at jeg også kan give fuld tilslutning til den sidste afgørende sætning. Hensigten bør der ikke være tvivl om. Jeg tror, vi kan nå langt frem ad den vej.

Til hr. Ninn-Hansen vil jeg gerne sige, at jeg tror egentlig godt, jeg allerede i dag kan sige, at der er garanti for, at landets lovlige øvrigheder vil håndhæve den lovgivning, vi har. Jeg mener i øvrigt også, at det, der er sket ved politiets indsats i de to tilfælde, der i særlig grad har været behandlet her, har været i overensstemmelse med det retlige grundlag, politiet har haft at handle på. Normalt skal man jo ikke stå og rose nogen, man har med at gøre i det daglige arbejde, men jeg synes, der har været handlet med besindighed i disse sager. Derfor tror jeg

[Justitsministeren.]

godt, jeg kan sige, at jeg føler mig overbevist om, at der opstår ikke de store problemer, for det har vist sig, at man kan håndtere dem. Dette skal ikke tages som udtryk for, at der slet ikke er grundlag for at overveje tingene, for det mener jeg stadig væk der er.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det er i hvert fald ikke kommet til min kundskab, at jeg skulle have været inviteret til et samråd i arbejdsmarkedsudvalget i går. Jeg møder altid og gerne, når der er tale om samråd.

Til hr. Gert Petersen vil jeg sige, at påstanden om, at det gælder om at fastholde den nuværende retstilstand, kan han og jeg glæde os over at der er udbredt tilslutning til i de taler, der har været holdt i tinget i dag omkring disse problemer. Det gælder også den tale, som hr. Jens Møller holdt om, at det måske ikke var en nødvendighed med en ændring af § 260 eller, som foreslået af centrum-demokraterne, § 261.

Til hr. Brusvang vil jeg gerne sige, at han er i besiddelse af en optimisme, som trodser selv de vildeste illusioner hos mig, hvis han tror, at man kan lave en lovgivning, der er så enkel og klar, at man ikke kan løbe en risiko for at blive hængt ud i Ekstra Bladet. Jeg så gerne dette lavet på en lang række andre områder i øvrigt.

Jeg var en smule ked af den energi, hvormed hr. Brusvang argumenterede for en fastholdelse af tydeliggørelsen i straffeloven. Jeg har forsøgt i det første indlæg og gør det nu også i det andet, at sige: det er én af de muligheder, der må tages med i betragtning. Det er altså ikke så enkelt, at man blot kan sige: det skal kunne læses af enhver, for en sådan bestemmelse kan laves så forenklet, at den faktisk kommer til at volde skade. Det kan også laves så enkelt, at det overhovedet ikke kan forstås. Jeg kunne godt have harceleret lidt over de udtryk, der er nævnt i centrum-demokraternes forslag, hvor det er adgangen til bestemte ting, der er nævnt. Jeg har ikke spor imod, at der står, det er adgangen til kirken, men jeg kunne da også godt have tænkt mig, at det var adgangen til en boksekamp, hvis vi endelig skal ind i den form for debat. Det viser bare noget om, hvor vanskeligt det vil være at lave tingene alt for forenklet. Jeg er parat til, at vi kan finde frem til en drøftelse,

som i løbet af den tid, der nu engang skal til, kan klare nogle af disse ting, så vi på et bedre grundlag, end vi har i dag, kan komme igennem.

Jeg skal sige til hr. Kurt Hansen for det første, at jeg beklager, at jeg desværre måtte være uden for salen, i det øjeblik hans spørgsmål blev stillet til mig. Men de spørgsmål, der er stillet angående Info-aktionen, skal selvfølgelig hurtigst muligt blive behandlet i justitsministeriet og blive tilsendt retsudvalget, hvorfra spørgsmålene også er kommet til mig. Det gælder her som i de øvrige sager, at der er ikke tale om, at vi vil forsøge at sinke sagen på nogen som helst måde, men der skal være en rimelig tid til at arbejde med så indviklede problemer, og jeg får vel også føje til: så ømtålige problemer, som der kan blive tale om.

Jeg skal bare slutte med at konstatere, at det for mig mest glædelige ved debatten omkring disse ting har været de stærke understregninger af, at man ikke ønskede at kriminalisere på dette område, men at man ønskede en tydeliggørelse, der gik på andre linjer. Det anser jeg for at være det mest positive ved debatten her i dag.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen (KF):

Justitsministeren gav mig en garanti for, at landets lovlige øvrighed vil overholde den lovgivning, vi har. Det har jeg nu aldrig været i tvivl om. Det var heller ikke det, jeg spurgte om. Det, jeg spurgte om, er: når vi befinder os på det område, som justitsministeren så rigtigt forelåste om, nemlig det retsstridige — hvor det måske ikke er strafbart, måske er det — hvor der foretages en retsstridig handling, ved at nogle spærres vejen for andre til de lovlige ærinder, de har, er landets myndigheder så parate til at gribe ind med det samme og fjerne dem, der spærres vejen, og altså støtte dem, der skal have den lovlige adgang? Her var det, jeg sagde til justitsministeren: hvis justitsministeren vil tænke over sagen til på onsdag, så gør dog endelig det. Jeg mener ikke, man skal forhaste sig med disse sager. Jeg har et tydeligt indtryk af, at nu er den del af debatten her i dag sat på de rigtige skinner, og dér vil jeg gerne holde den. Derfor har jeg ikke noget imod, at svaret venter, hvis justitsministeren foretrækker det.

Justitsministeren (Orla Møller):

Jeg prøvede med to ting i mine bemærkninger at få afklaret den situation, som hr. Ninn-Hansen spillede op til. For det første ved at gøre opmærksom på nogle af tingene, der hænger sammen med problematikken retsstridighed/strafbarhed. For det andet sagde jeg, at jeg føler mig overbevist om, at den måde, hvorpå politiet har handlet, også i fremtiden vil gøre, at det problem, som er rejst og gjort til et meget stort problem, vil være af begrænset omfang. Yderligere kommentarer og svar angående det specielle spørgsmål fra hr. Ninn-Hansens side vil jeg selvfølgelig gerne fortsat tænke videre over til på onsdag. Jeg er ikke sikker på, at jeg kan love, at svaret til den tid bliver så forfærdelig meget anderledes. Det kan det måske først blive, når andre hjerner end min også har været sat ind i tankeprocessen.

Otto Mørch (S):

Jeg har her ved afrundingen af debatten nogle bemærkninger til enkelte af ordførerne. Jeg lyttede med stor overraskelse til nogle bemærkninger fra hr. Glistrup, hvor han sagde noget om folk, der har den almene kulturelle danske baggrund, som fandt sit udtryk i navne som Stauning, Steincke, Bramsnæs — folk, som vi med stor stolthed nævner som fremskridtsbevægelsens forgængere. Det kom lidt overraskende for os.

Jeg havde lyst til at bruge i den forbindelse betegnelsen politisk blasfemi, selv om jeg godt ved, at ordet blasfemi, hvis vi skal have oversat det, betyder gudedyrkelse, og det var noget af en fornærmelse mod den socialdemokratiske arbejderbevægelse, særlig når vi erindrer forskellen på hr. Glistrup og de personer, han nævner, for hvordan lå det i realiteten? Ja, hr. Glistrup skubber småkårsfolk foran sig for at få et pænere politisk ydre, hvorimod Stauning og Bramsnæs og Steincke havde småkårsfolk bag ved sig. Det er kendsgerningen.

Jeg har også et par bemærkninger til den konservative ordfører, hr. Ninn-Hansen. Han siger noget om, at efter denne fordragelighed fik vi jo hr. Otto Mørchs tale, som var egnet til at vække glæde, vel selv hos den mest aggressive DSU'er, når han befinder sig i sit lønkammer — det er jo det mest velegnede samlingssted for venstreorienterede socialdemokrater. Jeg har bestemt ikke noget mod

denne betegnelse, og jeg har også meget DSU'er i mig endnu. Jeg tror også, hr. Ninn-Hansen har en hel del KU'er i sig endnu både på godt og ondt. Så ved hr. Ninn-Hansen, hvad jeg mener. Det er vi vel ikke kedede af, nogen af os. Men hr. Ninn-Hansen siger videre, at vi har jo oplevet noget tilsvarende tidligere, at ministre erkender den parlamentariske situation og indstiller deres tone efter dette, men så henter man en eller anden frem fra den socialdemokratiske gruppe, der kan tale mest til dem, hvis hovedarbejde består i at knytte næverne. Ja, hr. Ninn-Hansen, nu har vi jo fulgtes ad et stykke tid her i folketinget, jeg tror snart, jeg har tolv år på bagen, og jeg har i høj grad også fulgt den ikke altid særlig blødsødne hr. Ninn-Hansen i de politiske debatter, og det har jeg da accepteret, men ligefrem at betegne mig som en knytnevpolitiker og også det andet, der er sagt, det er vist lidt af en overdrivelse. Jeg vil da gerne sige til hr. Ninn-Hansen, at det er ikke bare sådan en tilfældig, der er hentet frem. Jeg arbejder jo i arbejdsmarkedsudvalget, også sammen med hr. Ninn-Hansen — og jeg synes såmænd, vi arbejder meget godt, i al fald på visse områder — og det ligger dog sådan, at jeg før har været ordfører i disse sager. Så vidt til hr. Ninn-Hansen.

Til den radikale ordfører, hr. Hilmar Baunsgaard, vil jeg gerne sige, at vi da i socialdemokratiet — det tror jeg også jeg gav udtryk for i mit første indlæg — er helt klar over, at der er mere end to parter i en arbejdssituation. Der er tre, og der kan være flere parter. Men jeg tror også, hr. Hilmar Baunsgaard vil indrømme, at den demokratiske del af dansk fagbevægelse også har levet op til dette samfundsansvar gang på gang. Det vil jeg gerne lige have sagt, så det står så tydeligt som muligt.

Må jeg afrunde med at prøve at vurdere grundlovens § 78. Jeg synes, den er klar. Det synes vi i socialdemokratiet, for hvad siger den? Ja, den siger, der er frihed til at organisere sig og til at lade være. Men så må der altså også være frihed til ikke at ville samarbejde med personer, der er uorganiserede, men som vil have samme løn, samme sociale goder, samme tryghed i ansættelsen som de, der har betalt gennem deres medlemskab af en fagforening. Da det som rigtigt sagt af hr. Ninn-Hansen er noget af en

[Otto Mørch.]

principdebat, vi har her, vil jeg gerne tillade mig at bringe en vurdering frem af organisationernes betydning for, skal vi sige en bedre frihedsfordeling i dette land, ikke mindst til dem, der engang ikke havde nogen videre frihed, men som har måttet tilkæmpe sig den. Det er en artikel, der er skrevet i Jyllands-Posten under rubrikken „En mening“ af den nye chef for radioavisen, hr. Jørgen Schleimann. Han siger:

„Organiseret blev den enkelte en borger, man måtte regne med.

En borger, hvis stemme på valgdagen talte lige så meget som den privilegeredes.

En borger på vej på mod ligestilling.“

Han siger videre:

„Frihedens forudsætning er solidaritet. Uden den er friheden blot den enkeltes ret til at gøre, hvad han eller hun vil. Friheden er ikke bare et individuelt anliggende. Din frihed er min begrænsning.“ Videre hedder det:

„Og solidariteten har ingen vægt, medmindre den er organiseret.“

Det vil jeg meget gerne have med i denne debat. Det står klart som en vurdering, vi også kan godkende i socialdemokratiet, og som vi mener netop har haft afgørende betydning for, at vi har fået frihedsbegrebet og fået folkestyret bedre baseret og cementeret i vores samfund.

Hjortnæs (S):

Hr. Ninn-Hansen udtrykte glæde over, at vi en gang imellem kan få lejlighed til her fra folketingets talerstol at tage nogle principielle debatter, og heri er jeg ganske enig med hr. Ninn-Hansen. Derfor vil jeg også gerne have lov til at sige, at mellem dem, der lægger mest vægt på hensynet til den enkeltes evne til at føle ansvar over for helheden, og dem, der betragter den uindskrænkede personlige frihed som det vigtigste, har der lige fra de gamle grækeres tid været en stadig strid. I en sådan århundredgammel kontrovers kan man være sikker på at der er sandhed på begge sider, og at den rigtige løsning må baseres på en tillem্পning og på et kompromis.

Det er en kendsgerning, at i de lande, hvor den demokratiske socialisme har præget udviklingen på en afgørende måde, er der fundet en fornuftig balance mellem de to

hensyn. Det viser sig dels i en indre stabilitet, baseret på en velorganiseret beslutningsstruktur, men også deri, at denne stabilitet er kombineret med en meget høj grad af hensyntagen til den personlige frihed.

Det, der specielt adskiller det danske demokrati fra andre demokratiske styreformer, er, at vi i højere grad tager hensyn til det, Hal Koch kalder demokratiets væsen, nemlig forhandling. Men forhandling forudsætter organer, som kan og har kompetence til at forhandle, og derfor skal man tage sig i agt for at gribe ind over for de regler, som har stået deres prøve, også selv om de begrænser den enkeltes frihed.

Man kan meget let slå en fornuftig og god, men alligevel hårfin balance i stykker, og jeg kan næppe tro, at det er det, man vil. Og dog kommer jeg i lidt i tvivl. Når fru Nathalie Lind påkalder sig Vinding Kruse, løber det mig koldt ned ad ryggen. Bortset fra Vinding Kruses særegne politiske placering under besættelsen, så gjorde han sig jo til talsmand for et enevældigt styre, hvor han om organisationernes rolle skriver i sin bog „Det kommende samfund“ fra 1944 — jeg citerer fra side 865:

„Da fagforeninger og arbejdsgiverforeninger fremtidig kun behøver et ringe kontorapparat, idet kampene og tovtrækningerne om løn og arbejdstid ophører og arbejdsløshedskasserne udskilles af fagforeningerne og organiseres sammen med statens arbejdsanvisningskontorer, behøver arbejderne og arbejdsgiverne kun at betale et minimalt kontingent til deres forening til udgifter ved afholdelse af møder og lignende.“

På side 867 skriver Vinding Kruse:

„Da arbejdslønninger og varepriser fremtidigt definitivt fastsættes af erhvervsretten, bliver alle strejker, lockouter og boykotninger overflødige, og da disse kampe i samfundet kun skaber uro, spild af tid, kraft og penge, forbitrer og ophidser menneskene mod hinanden og i det hele er til skade for erhvervslivet, må i fremtiden alle strejker, lockouter og alle boykotter forbydes. Deltagelse i disse kamphandlinger bliver retsstridigt og strafbart.“

Jeg er nødt til at spørge fru Nathalie Lind, om det er den filosofi, fru Nathalie Lind tilslutter sig, for så er det fremskridtspartiet og ikke socialdemokratiet, fru Nathalie

[Hjortnæs.]

Lind skal drøfte problemerne med. Jeg har indtil dette tidspunkt troet, at fremskridtspartiet var det eneste parti i dette folketing, som sympatiserede med de synspunkter, Vinding Kruse gjorde sig til talsmand for, og som har deres oprindelse i 1930ernes og 1940ernes verden. Jeg håber meget, at jeg har misforstået fru Nathalie Linds intentioner med at citere Vinding Kruse, og at Vinding Kruses filosofi ikke er venstres filosofi.

Vi kan vurdere de her rejste problemer principielt. Men vi er også nødt til at se på de faktiske kendsgerninger. Vi skal erkende, at det er overordentlig følsomt at røre ved den balance, der er skabt, og vi skal være overordentlig forsigtige med at tydeliggøre på en sådan måde, at smidige regler gøres usmidige.

Det, der har været opløftende ved debatten i dag, således som jeg opfatter den, er, at langt de fleste ordførere er opmærksomme på de mange komplicerede problemer, som de fremlagte forslag rejser. Jeg skal derfor også gentage, at socialdemokratiet er parat til at drøfte problemerne, men vi må på forhånd advare mod at søge konfliktskabende løsninger.

Nathalie Lind (V):

Jeg må først have lov til at kommentere de sidste meget bemærkelsesværdige udtalelser fra den socialdemokratiske ordfører, hr. Hjortnæs. Jeg havde indtryk af, at der var to ting, han bebrejdede mig: for det første at jeg anvendte et citat fra 1913, for det andet at dette citat var fra en juridisk doktorafhandling skrevet af afdøde professor Frederik Vinding Kruse. Jeg håber ikke, socialdemokratiet nu lægger op til en ny Vanggaardssag, hvor man vil omdisputere folks ideologiske holdning, tilmed 27 år efter at de har skrevet det pågældende. Jeg gør opmærksom på, at Vinding Kruses synspunkter er antaget af det juridiske fakultet, og at han derfor har fået den juridiske doktorgrad, og så ønsker jeg ikke at diskutere mere på dette grundlag, for jeg finder det uværdigt.

Må jeg sige med hensyn til, at det er i 1913, det er skrevet, at der findes sandelig også yngre og nyere retslærde. Jeg kan citere

professor Kockvedgaard, som i 1960 får universitetets prisbelønning for en bog, der hedder „Kontraheringspligt“. Hr. Kockvedgaard er noget yngre end Vinding Kruse, han er nemlig 27 år, da han skriver denne bog, og professor Kockvedgaard, som han er i dag, er ikke for fin til at støtte sig til de retskilder, som bl. a. også Vinding Kruse udgør. Jeg vil gerne have lov at bruge et enkelt citat fra denne afhandling. Det er det eneste citat, jeg vil bringe herfra. Jeg kunne have bragt andre. Det er en afhandling, der som sagt bliver antaget af universitetet i 1960. Det hedder på side 228:

„Nutidens arbejdsret er organisationernes ret. Organisationernes magtstilling bliver stadig større, og de fleste menneskers erhvervsudøvelse er i vore dage ganske afhængig af organisationernes bestemmelser. En af domstolenes vigtigste opgaver inden for arbejdsretten er derfor nu og i fremtiden at sikre det enkelte individ en passende retsposition inden for erhvervsorganisationerne, bl. a. således at opgivelsen af den personlige frihed ikke bliver den pris, der skal betales for ret til medlemskab, ensbestydende med ret til erhverv.“

Når jeg citerede Vinding Kruse, var det, fordi han ud over disse synspunkter på så fortrinlig måde stadig i sin doktorafhandling gjorde opmærksom på, at det, vi her taler om, er et universelt problem, der gælder alle områder, gælder både erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter.

Jeg må derefter have lov at sige et par ord til arbejdsministeren. Jeg kan ikke sige, man blev meget klogere af den forklaring, arbejdsministeren vævede sammen her. Men jeg forstod da så meget, at det var meget interessant, at en medarbejder fra arbejdsministeriet havde haft en samtale med den norske retslærde Kristen Andersen, som også er formand for den norske arbejdsret, netop for et par dage siden. Det stod der for det første ikke noget om i det, som arbejdsministeren sagde her i formiddags. Arbejdsministeren sagde: „Forholdet er tværtimod det, at retstilstanden i Norge på dette område er ganske den samme som her i landet.“ Og arbejdsministeren sagde: „Derimod er indgåelse af eksklusivt aftaler med private arbejdsgivere uden for disse organisationer“ — uden for arbejdsgiverforening

[Nathalie Lind.]

og uden for LO — „fuldt lovlige.“ Dette vil jeg stadig hævde er forkert, og det, der er det alvorlige, er, at man ikke er mere grundig i sin sagsforberedelse i arbejdsministeriet, at det ender med, at der gives os her i folketinget oplysninger, som ikke er fuldstændige. Her er jo ikke tale om tvivl, her er ikke tale om vurderinger, at en jurist kan have en anden opfattelse end den anden, det er ganske klare og utvetydige ord; retstilstanden i Norge er på dette område ganske den samme som i Danmark. Det er den ikke. Det får vi lejlighed til under en udvalgsbehandling at dyrke. Men jeg vil gerne her have påtalt dette.

Videre vil jeg sige, at det er noget forbavsende, at arbejdsministeren er henvist til en personlig samtale, som er foretaget af en medarbejder, jeg ikke kender. Jeg ved heller ikke, hvad samtalen er gået ud på. Jeg ved ikke, hvilken gruppe det drejer sig om. Var det arbejdsledere, man talte om? Var det almindelige lønarbejdere, man talte om? Jeg kender heller ikke forståelsesniveauet hos den medarbejder og heller ikke evnen til at videregive det oplyste.

Men derimod kender jeg den litteratur, der foreligger om emnet, den fandtes tilmed i arbejds- og socialministeriets bibliotek, dér måtte jeg fremskaffe den i eftermiddag. Derfra har jeg lov til at citere, hvad professor Kristen Andersen, som man altså nu påberåber sig her, selv siger, hvilket er citeret i det, jeg nævnte i formiddags fra Per Jacobsens artikel, der er fra oktober 1974. Det fulde citat er fra en bog „Fra arbejdslivets rett“, som Kristen Andersen udgav i 1967. Nu er jeg glad for, at ministeren noterer det; den findes altså i arbejds- og socialministeriets bibliotek og ikke engang i folketingets. Der har været, som ministeren måske ved, en ganske lang udvikling på dette område, hvor vi begynder med straffebestemmelser, hvor vi går videre med bestemmelser i særlovgivningen, hvor vi bevæger os over boykotlovgivningen, og hvor vi til sidst ophæver dette. Jeg citerede Per Jacobsen, for det er kortest, og det er altså dette citat, denne videnskabelige fortolkning, ministeren ikke vil anerkende eller lukker øjnene for. Per Jacobsen skriver: „Herefter skulle tilstanden i norsk ret være

den, at eksklusivklausuler er retsstridige som medførende utilbørlige indgreb i den enkelte borgers frihed. Denne tilstand synes accepteret i praksis.“

Der findes en lang redegørelse, som jeg må bede ministeren om at læse eller embedsmændene om at sætte sig ind i, siden man ikke vil referere til dette, fra side 348 og frem i Kristen Andersens „Fra arbejdslivets rett“. Der refereres, at man havde en Askimsag — måske siger det ministeren et eller andet — om nogle arbejdslederers ret til at organisere sig. Der blev på daværende tidspunkt nedsat et udvalg, hvor den daværende norske socialdemokratiske justitsminister, Oskar Gundersen — jeg citerer fra side 356 i denne bog — siger, da han skal prøve at løse denne konflikt:

„Formannen kan her ikke tillegge partenes oppfatninger afgjørende vekt. Meningen med den lovordning som formannen foreslår er å skape frihet for enhver til å velge den organisasjon han selv finner seg best tjent med. Selvsagt må det være full agitasjonsfrihet“ — jeg kunne tænke mig, at det på norsk betød det samme som aktionsfrihed her — „på alle hold — forutsatt at ikke agitasjonen tar slike former at den virker som utilbørlig pres — og de vanlige demokratiske muligheter for å overbevise og overtale må det ikke røkkes ved. Men det skal ikke være annet enn det frie ord, sammen med de erfaringer hver enkelt kan høste med hensyn til hvilke organisasjoner som best tjener hans interesser, som skal afgjøre hans valg.“

Kristen Andersen gennemgår derefter retstilstanden i Norge og skriver på side 359:

„Når det dernest er spørsmål om arbejdslivets øvrige arbejdsgiver- og arbejdstakerorganisasjoner, er det så vidt vites ingen av disse som inntar en avvisende holdning til organisasjonsretten, i den mening at de underkjenner enhvers rett til å la seg organisere“.

Og han slutter med, efter at det norske arbejdsråd har behandlet spørgsmålet i 1963, at sige — og det er det samme, jeg henviste til i artiklen fra 1974 — at det er arbejdsretsrådets opfattelse, at arbejdsgiverorganisationernes og arbejdstagerorganisationernes forhold til organisationsretten

[Nathalie Lind.]

og organisationstvangen og organisationsmonopolet ikke fremkalder nogen væsentlige retlige problemer.

Min taletid er ved at udløbe, men jeg må have lov at beklage yderligere — det er en mindre ting, men det viser måske et og andet om, at venstres tanker om, at disse ting skulle i retsudvalget, ikke var helt forkerte. — at ministeren i sin tale i formiddags citerer vores lovforslag forkert, siger, at vi har anført, at eksklusivaftaler er forbudt. Det er ikke rigtigt, der står i bemærkningerne til vores lovforslag, at vi finder, de er retsstridige og utilbørlige, og dette er noget ganske andet.

(Kort bemærkning).

Hjortnæs (S):

Jeg vil grumme nødig misforstås af fru Nathalie Lind, og derfor må jeg sige, at det jo ikke var Vinding Kruses retlige betragtninger, fru Nathalie Lind citerede her fra denne talerstol. Det var hans de lege ferenda-betragtninger, altså hans politiske målsætning, og det kan godt begrunde, at man spørger, om fru Nathalie Lind så også tillutter sig de de lege ferenda-betragtninger, altså målsætningsbetragtninger, som Vinding Kruse på et senere tidspunkt har givet udtryk for.

(Kort bemærkning).

Nathalie Lind (V):

Jeg forstår stadig ikke den problemstilling, hr. Hjortnæs kommer med. Der er ikke tale om, at det er hr. Vinding Kruses politiske betragtninger. Det, jeg (*Afbrydelse*), jeg ønsker at få lov at fremføre mine synspunkter, fordi jeg mener, at dette er meget alvorligt. Jeg tror ikke, der er et menneske, der skriver en afhandling, som ikke inderst inde har politiske betragtninger, men jeg mener, at der her er tale om en afhandling, der er godkendt af det juridiske fakultet, altså er blevet bedømt på sin objektive værdi, og i denne bedømmelse er indgået de synspunkter, jeg citerede her i dag.

Glistrup (FP):

I denne debat, der jo stort set er forløbet efter de forventede retningslinjer, lykkedes det da omsider her i anden omgang de to

socialdemokratiske ordførere at sige noget, der var aldeles overraskende. Hr. Hjortnæs, der nu i mere end 9 måneder har siddet i folketinget sammen med fremskridtspartiet, er åbenbart ikke nået til fuldbyrdelsen inden for de 9 måneder, men tror at kunne sige, at fremskridtspartiet skulle være et VK-parti, et Vinding Kruse-parti. Det er en så eventyrlig misforståelse af fremskridtspartiet, at man ikke skulle have troet, at hr. Hjortnæs havde haft sanser at sanse med i den tid, han har været herinde, når han kan sige det. Vinding Kruses opfattelser ligger fremskridtspartiets ideologi særdeles fjernt på så at sige alle områder.

Hr. Otto Mørch var jo ikke mere i nærheden af sagens realiteter i sine bemærkninger om fremskridtspartiets ideologi. Han skildrede — og med rette — hvordan Stauning, Bramsnæs og Steincke byggede på småkårsfolk, men så lod han skinne igennem, at det stadig skulle være gældende om det parti, der bærer socialdemokratiets navn, det parti, der har brandskattet småkårsfolk, det parti, der har indrettet et samfund, hvor det er de akademiske embedsmænd, der sættes i højsædet, og som der skal diskes op for på alle leder og kanter, det parti, som kalder sig et socialdemokrati, men intet har at gøre med Staunings bevægelse, og som mener, at det skal være paragraffryttere og lignende jonglører, der skal klare sig, og ikke småkårsfolk. Hr. Otto Mørch ville mene, at der skulle være en forbindelse imellem det parti, der bærer socialdemokratiets navn i dag, og det parti, som Stauning stod i spidsen for. Det var virkelig noget, der ikke bare var overraskende, men forargeligt.

Første omgang forløb jo, som jeg sagde, mere efter de forventede retningslinjer, og her synes jeg nok, der er grund til at hæfte sig ved, som det er fremgået af indlæggene, at der er forskellige opfattelser med hensyn til, hvordan disse sager videre skal udvalgsbehandles her i folketinget. Det ville da være rart, hvis vi kunne benytte en del af taletiden i anden omgang til at tale os til rette om en fornuftig fremgangsmåde, hvad det angår. Når man skal løse det spørgsmål under den nuværende forretningsorden, som jo er meget ufuldkommen og slet ikke har taget sigte på og højde for, at man får et folketing med 10 partier, så synes jeg, vi så afgjort skal give prioritet til det, der

[Glistrup.]

kommer fra de mindre partier, der har sværest ved at klare udvalgsposterne. Det er derfor de 3 partier, som så ganske tydeligt har vist stor interesse for den emnekreds, der er tale om her, som vi i meget vidt omfang skal tænke på, når vi skal tilrettelægge tingene.

Hr. Brusvang fremhævede — og det tager jeg i og for sig som et udtryk for, hvad der måtte være problemerne inden for alle 3 partigrupper — at man helst så, at disse sager blev behandlet samlet, således at man — nu var det for centrum-demokraternes vedkommende — kunne have én mand fast til at følge dem, i stedet for at de bliver spredt til flere udvalg, at det ville være mest hensigtsmæssigt med et ad hoc-udvalg. Hr. Brusvang har senere over for mig suppleret det med, at han mener, at et ad hoc-udvalg med 17 medlemmer og 17 stedfortrædere ville være det rigtige forum, og det ville jo også rent faktisk give basis for, at alle 10 partier kunne blive repræsenteret, og at der ville blive tålelige arbejdsvilkår for denne vigtige sag for de 3 partier, hvis velfærd man først og fremmest må tage hensyn til ved afgørelsen af dette spørgsmål.

Hvis der derfor fra de andre partiers side er genklang for dette forslag, tror jeg, jeg kan tilsiige, at fremskridtspartiet også vil slutte op om hr. Brusvangs forslag. Så længe der ikke er afklaring, vil vi selvfølgelig henviser til det, der var og er vores udgangspunkt, nemlig at flest muligt af disse sager — og meget gerne dem alle — kommer i retsudvalget, hvor i hvert fald centrumdemokraternes forslag som et forslag til ændring af straffeloven hører hjemme, mens man kan diskutere, om de andre forslag hører til i det ene, det andet, det tredje eller det fjerde udvalg.

Hvad angår indlæggene i øvrigt i første omgang, bemærkede jeg, at hr. Ninn-Hansen var særdeles glad for grundlovens foreningsfrihedsregel, og vi kan da vist alle her i folketinget — i hvert fald kan vi i fremskridtspartiet — så fuldstændig dele hr. Ninn-Hansens glæde i så henseende. Men så gik hr. Ninn-Hansen det skridt videre, at han sagde: så må det følge af denne foreningsfrihed, af dens begreb, eller hvad man vil sige, at så må foreningerne også selv om, hvordan de bruger deres midler, om de vil

bruge dem til det ene eller det andet formål. Her er det, jeg mener, at hr. Ninn-Hansen ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til, at som samfundet har udviklet sig, er foreninger og sammenslutninger vidt forskellige ting. Der er fodboldklubber og propforeninger o. lign., som man kan melde sig ind i og melde sig ud af, ganske som man vil, men der er også en anden gruppe af foreninger, og i det af hr. Ninn-Hansen fremsatte lovforslag, nr. 32, § 1, skildres disse foreninger meget rammende på den måde, at det er foreninger, hvortil medlemskab er af afgørende betydning for at opnå en beskæftigelse, beklæde en stilling eller på anden måde udøve et erhverv. For så vidt angår denne foreningsgruppe, føler jeg mig ikke så overbevist om, at hr. Ninn-Hansens slutning kan være så korrekt, som han gør sig til talsmand for. Netop for disse foreningers vedkommende, hvor det altså er livsafgørende, afgørende for, om man kan opretholde sit økonomiske grundlag, må folketinget have indseende med, at der er en behørig minoritetsbeskyttelse inden for disse foreninger, og det er i og for sig netop denne minoritetsbeskyttelse, fremskridtspartiets forslag nr. 4 forsøger at skabe. Den kan så udformes teknisk på mange måder, man kan f. eks. gøre, som man har gjort i aktieselskabsloven, hvor det er en vis procentdel. Fremskridtspartiet har jo efter alt at dømme ca. 20 pct. af LOs medlemmer bag sig, og vi får 0 kr. i tilskud fra LO til vort politiske arbejde — til dem, der gerne vil have vores regnskaber offentliggjort, kan jeg da godt røbe den kendsgerning — og dér er det i hvert tilfælde således, at en så stor gruppe ikke skal affinde sig med at skulle tvangsbidrage til en politisk overbevisning, der er dem så afskyelig, som den bureaukratiske nysocialdemokratiske er. Den vej kunne man gå, men man kunne også gå den vej, at man deler medlemsopkrævningerne op i et grundkontingent til de ting, der direkte har at gøre med beskæftigelsen, og så et frivilligt tillægskontingent til et eller andet, eller man kan sige, at medarbejderen selv kan skrive, hvad han vil lade sit tillægskontingent gå til. Der kan være mange muligheder, men i hvert fald kan man ikke springe over gærdet på den lette måde, som hr. Ninn-Hansen var tilbøjelig til.

Hr. Jens Møller havde betragtninger noget

[Glistrup.]

i samme retning, men var dog så venlig at sige om fremskridtspartiets forslag, at det var bedre end ingenting, og vi må jo i vort parti være nøjsomme med, hvilken ros vi får her fra denne talerstol, når der er andre end os selv til at tale heroppefra, så derfor må vi takke hr. Jens Møller for denne venlige bemærkning. Men hr. Jens Møller troede, at problemet ville blive løst, hvis det forslag, jeg netop omtalte, lovforslag nr. 32, blev vedtaget. Deri har hr. Jens Møller ikke ret, for der ville jo stadig væk, efter at lovforslag nr. 32 måtte være blevet vedtaget, være de i § 1 nævnte foreninger, for ellers måtte lovforslag nr. 32 logisk læses på den måde, at § 2 siger: § 1 ophæves, og det er vel ikke logikken bag den sproglige udformning af det forslag, som hr. Jens Møller, hr. Ninn-Hansen m. fl. har fremsat. Derfor får man ikke løst problemet i lovforslag nr. 4 om tvangsbidrag til politiske overbevisninger, der er én afskyelige, ved at vedtage det af hr. Jens Møller fremsatte forslag om, at man ikke må indgå eksklusivaftaler.

Så sagde hr. Jens Møller, at hvis man nu havde en ordning, der gik ud på, at man ikke måtte bidrage til politiske partier, kunne man jo nok omgå den på mange måder, som hr. Jens Møller sagde: der er mennesker her i landet, som de pågældende foreninger kunne engagere som eksperter i at finde omgængelsesmuligheder, og derfor var lovforslag nr. 4 ikke noget værd. Men så vil jeg nu tilføje: der er også mennesker her i landet, som kan blive engageret til at gå imod de omgængelseskrumspring, der i givet fald kunne blive lavet, og sådan nogle mennesker tror jeg nok ville stå til rådighed i påkommende tilfælde, så heller ikke det argument fra hr. Jens Møllers side skal afholde ham fra, når vi kommer til den endelige behandling af dette forslag, at stemme for fremskridtspartiets lovforslag nr. 4 om, at der ikke skal være tvangspligt til at yde bidrag til andre politiske overbevisninger end dem, man sympatiserer med.

Ninn-Hansen (KF):

Til hr. Glistrup skal jeg blot sige, at jeg synes, hr. Glistrup sagde det centrale i forbindelse med foreninger — ganske vist andre foreninger — nemlig dette at have en fri bestemmelsesret med hensyn til, om man

kan melde sig ind eller melde sig ud. Det er efter min mening det helt centrale, og det er det, der er dækket af kristeligt folkepartis og det konservative folkepartis forslag. Men jeg sagde: vi er parat til at overveje den øvrige del af det, også det, der specielt vedrører kontingentindbetalingen og i forbindelse med denne en fritagelse for at yde tilskud til politisk virksomhed, man ikke synes om. Jeg har blot over for disse forslag henvist til vanskeligheden, der har været tidligere med at udforme et rigtigt forslag, og den forsigtighed, man bør udvise med hensyn til at gribe ind over for foreninger netop på baggrund af den foreningsret, som grundloven giver. Jeg tror da egentlig, at hr. Glistrup deler disse hovedbetragtninger også vedrørende tilbageholdenheden med at gribe ind over for alt muligt. Men vi har som sagt erklæret os villige til at overveje det, og jeg er tilfreds med den måde — det har jeg jo tidligere nævnt — hvorpå hr. Glistrup og hans parti og hr. Hilmar Baunsgaard og hans parti har taget på spørgsmålet om at undgå organisationstvang. Det andet er noget, vi kan søge at tale os til rette om.

Jeg har en tak til hr. Otto Mørch, der var så venlig at citere indledningen til mit indlæg her, og jeg må sige, at da jeg hørte disse bemærkninger på den meget velformulerede måde de blev gengivet af hr. Otto Mørch, der jo har fortrinlige talegaver, syntes jeg egentlig, det lød ganske godt. Jeg skal blot tilføje, at når jeg brugte udtrykket, at man hentede en eller anden frem, går det selvfølgelig ikke på hr. Otto Mørchs øvrige kvalifikationer, det var blot for at sige, at her tildeler man én en opgave, og desværre var det blevet sådan, at rollen var tilfaldet hr. Otto Mørch i denne situation, og den synes jeg egentlig slet ikke hr. Otto Mørch passede til. Den beskrivelse, han gav af sig selv som medlem af arbejdsudvalget og andre fortrinlige udvalg, passer langt bedre på hans person. Det var altså mere en opfordring til socialdemokratiet om, skal vi sige at blive noget voksent på dette punkt, så man ikke fortsætter med at køre det spil, som såmænd ingen interesserer sig for.

Hr. Hjortnæs glædede sig over, at vi for en gangs skyld, kan man vel næsten sige, står over for en principdebat, og søgte jo også at fastholde det principielle. Det giver

[Ninn-Hansen.]

mig anledning til nogle bemærkninger, for hr. Hjortnæs har selvfølgelig ganske ret i, at denne diskussion om, hvorvidt man skal lægge vægt på den personlige frihed, eller om man skal give statsmagten, som det i almindelighed drejer sig om, en større myndighed, er en meget gammel diskussion. Men når hr. Hjortnæs når til den konklusion, at den demokratiske socialisme har fundet en god balance, er jeg uenig. Det gælder hverken i andre lande eller her i landet. Der er jo netop sket det, at vægtskålen til fordel for indgrebene er kommet alt for langt ned, og det, vi andre prøver på for at genoprette balancen, er at få vægtskålen i den anden retning, så man tager mere hensyn til den personlige frihed. Hr. Hjortnæs ved meget godt fra bedømmelsen mange steder her i landet, at der i næsten alle kredse er et indtryk af, at man har givet den personlige frihed for lidt.

Det er derfor, vi andre bestræber os for at give den personlige frihed noget mere. I særlig grad går vi selvfølgelig ind i den debat, når det ikke er statsmagten, lovgivningsmagten, der trækker den personlige frihed væk fra det, den burde have, og giver myndigheden til sig selv, for så synes vi, vi kommer ud i og er kommet ud i noget, som ikke er holdbart, og hvor man angriber den personlige frihed på en måde, vi ikke synes om. Det betyder selvfølgelig ikke, at vi dermed vil sige, at så er en fagbevægelse overflødig, eller at en fagbevægelse skal indskrænkes til noget ganske minimalt. Jeg vil gerne sige, så det fuldt ud forstås: jeg anerkender og respekterer da helt igennem fagbevægelsen. Den har gjort en indsats af betydning for sine medlemmer og for samfundet, men det betyder ikke, at fagbevægelsen bør have en myndighed, en håndsret, over nogen, der ikke tilkommer den. Hvis spørgsmålet om Vinding Kruses opfattelse af fagbevægelsen er stillet generelt og ikke alene til fru Nathalie Lind, vil jeg da gerne sige, at det, der blev læst op om professor Vinding Kruses syn på fagbevægelsen, har ikke dækning i det konservative folkeparti.

Men jeg vil tilføje, at så må man da også tage dette som det, det er, nemlig noget fortidigt, noget skrevet i en anden situation. Jeg var ærlig talt meget ked af, at hr. Hjortnæs kom med en bemærkning om af-

døde professor Vinding Kruse vedrørende besættelsen, for denne bemærkning kunne jo misforstås, kunne opfattes, som om Vinding Kruse havde en placering, der kunne være genstand for noget, der var mere end en kritik, hvor man kan have en anden politisk opfattelse. Hvis hr. Hjortnæs tager ordet igen, håber jeg, han vil fortælle os, at noget sådant havde han slet ikke tænkt på, men jeg gør opmærksom på det, fordi jeg synes, at bemærkningen var egnet til at kunne misforstås. Så synes jeg altså, man skal medgive Vinding Kruse, at han jo også for disse mange år tilbage har tænkt andre tanker, der var meget fremskridtsvendte; tænk på, hvilken indsats han gjorde f. eks. på naturfredningsområdet. Hr. Hjortnæs har været så venlig at låne mig den bog, han citerede, hvor der i fortsættelse af det, der blev sagt om fagforeningerne, står, at alle udgifter til forsikring mod sygdom, ulykke, alderdom og arbejdsløshed opføres på skatteblanketten og opkræves sammen med skatten — for arbejderes og funktionærers vedkommende af deres arbejdsgivere, der fradrager beløbene hertil i lønnen.

Ja men noget af det er jo sket, og noget andet skal vi måske overveje, når vi skal til at drøfte, hvordan det skal forholde sig med arbejdsløshedskasserne i fremtiden. Jeg synes bare ikke, man skal placere ham som den, der har de reaktionære tanker, for jeg synes altså, at på andre områder har han været ret forudseende. Nok om det.

Den respekt, vi vel alle har for fagbevægelsen, synes jeg også burde have bevirket, at nogle bemærkninger fra anden side ikke var fremkommet. Der var jo nogle bemærkninger, der kunne tyde på, at hvis folketinget bestemmer sig til en lovgivning som den, vi har foreslået, ville det knibe med overholdelsen af denne lovgivning rundt omkring på arbejdspladserne. Der tror jeg langt bedre om de danske arbejdere end nogle af dem, der endda præsenterer sig selv som repræsentanter for arbejderpartier, for selvfølgelig vil de danske arbejdere overholde landets lovgivning, det mangledé da bare andet. De ved jo godt, at deres repræsentanter i en række situationer har pålagt købmænd, skræddere, skomagere, og hvem det ellers kan være, en række pligter, som de må overholde lovgivningsmæssigt. Jeg husker også de bemærkninger, der fremkom fra flere partiers

[Ninn-Hansen.]

side, dengang hr. Voigt sagde, at en bestemmelse om sikkerhedsselen var noget, han ikke syntes om, og derfor skulle man ikke overholde den. Det tog man afstand fra og med rette, og det vil vi andre selvfølgelig også gøre, hvis man bare mistænker arbejderbevægelsen for at ville fremkalde nogen form for uro, fordi de ikke synes om den lovgivning, som folketinget vedtager. Selvfølgelig vil de følge den, ligesom vi andre vil gøre det.

Jørgen Jensen (DKP):

Egentlig kunne man vel kun være tilfreds med, at debatten løber ud i juridiske spidsfindigheder med citater af forskellige jurister, som er mere eller mindre troværdige i den nuværende situation, dels fordi de er forældede, dels fordi de bygger på politiske vurderinger ligesom den debat, der foregår her.

Men jeg synes også, den debat giver anledning til et advarende ord til regeringspartiet. For jeg synes, at man skulle lytte en lille smule til hr. Hjortnæs' afsløring af forslagsstillernes filosofi. Vi ved, hvad meningen er med de forslag, der er lagt frem her, vi ved, hvad de vil. Er der så nogen grund til ligesom at lukke op for, at der kunne være rimelig grund til at ændre i retsplejeloven? Er der nogen grund til statsministerens indrømmelse den anden dag? Den kunne man måske have lært af, men når justitsministeren så siger, der måske er grundlag for overvejelser, og når man taler om villighed til at drøfte disse problemer, giver man det så ikke udseende af, at der måske er foregået noget forkert, at det er nødvendigt at gribe ind, at det er nødvendigt at skærpe forholdene?

Jeg tror, det er farligt at gøre noget sådant. Jeg ved ikke, hvad årsagen er. Man kunne jo få den tanke, at det er, fordi man har indgået et forlig omkring økonomiske problemer, og at man ikke ønsker at tage afstand fra den filosofi, som de partier, man har forlig med, i virkeligheden har. Sig dog rent og klart: vi vil ikke med på den galej, vi vil ikke være med til at gribe ind over for organisationerne.

Jeg stillede nogle spørgsmål til forslagsstillerne om, hvad politisk arbejde egentlig var, og jeg kunne forstå på debatten mel-

lem hr. Glensgård og venstre, at det skulle dække i bred almindelighed. Så vil jeg godt sige: hvornår vil man så gribe ind over for en organisation? Hvad må organisationerne så gøre af politisk arbejde? Al den virksomhed, en fagforening udøver, er vel egentlig politisk virksomhed. Betyder den stilling, man har taget her, at fagforeningerne så ikke må leve op til det, som partierne sagde i hensigtserklæringen, og som i dagspressen er understreget i dag, hvor man taler om, at den ramme, man har lagt om indkomstpolitikken i de næste 3 år, håber man organisationerne er efterrettelig, når de skal indgå overenskomster i 1977. Ja men er det ikke politik? Altså fagforeningerne skal i allerhøjeste grad tage politisk stilling, men de må på den anden side ikke beskæftige sig med politik.

Nej, det er ikke det, man vil. Det, man vil, er at sikre, at fagbevægelsen ikke kan leve op til det, som egentlig er dens baggrund, nemlig at forsvare lønmodtagerne imod udbytning, at rejse lønmodtagernes krav ude på arbejdspladserne.

Derfor vil jeg slutte af med at sige til hr. Ninn-Hansen om dem, der skal have udtalt noget om, at man ikke kan lovgive arbejderne til kapitulation, at man heller ikke kan lovgive organisationerne til ikke at varetage de interesser, de skal varetage. Derfor er det ikke et spørgsmål om, at nogle opfordrer arbejderne til ikke at overholde lovene, det er et spørgsmål om, at man her forsøger på at lovgive på et område, som man ikke kan lovgive på, at man prøver på at gribe ind i den kamp, der foregår mellem de to parter, og stille den ene part endnu stærkere, end den står i forvejen. Derfor er det en kendsgerning, som man burde have lært af arbejdsretslovens historie, at man godt kan lovgive herinde, man kan vedtage en arbejdsretslov, men når den sådan set strider mod det virkelige liv, så tvinger man alligevel mennesker til at bryde den i visse situationer. Og hvis man lovgiver på en sådan måde, at organisationerne, fagforeningerne, ikke får mulighed for at forsvare medlemmerne ude på arbejdspladserne, ja, så tvinger man dem simpelt hen til at bryde de love.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen (KF):

Jeg må bede hr. Jørgen Jensen om at for-

[Ninn-Hansen.]

klare sig lidt nærmere. Skal bemærkningerne forstås på den måde, at hvis der bliver lovgivet på disse områder, vil hr. Jørgen Jensen opfordre andre til at bryde lovene?

(Kort bemærkning).

Jørgen Jensen (DKP):

Nu er det jo et stort kompleks af love, der er lagt frem. Men jeg kan godt sige helt klart, at hvis forslagene fra venstre og fremskridtspartiet om politisk arbejde i fagforeningerne bliver vedtaget og der dermed bliver lagt en begrænsning for dem, så er det efter min mening et indgreb på et område, hvor vi ikke kan lovgive. Så er det også et spørgsmål om grundlovens ret til for de enkelte mennesker og organisationer frit at forsvare det, som de mener politisk er rigtigt i en given situation.

Brusvang (CD):

Jeg har først en bemærkning til den taler, der netop forlod talerstolen. Jeg forstod, det var hr. Jørgen Jensens vurdering, at det havde været bedre, om regeringen havde kigget på noget, som han kaldte for den politiske filosofi bagved, og havde stillet sig hårdt afvisende over for alt, hvad der her fremkom. Jeg har den stik modsatte opfattelse. Jeg tror, vi skal være særdeles erkendtlige over for dette, at regeringen har vist sig i hvert fald i nogen grad fleksibel og har været parat til at se på de konkrete tekster. Jeg tror, det har givet et væsentligt bidrag til, at den debat, vi har haft i dag, er blevet moderat og behersket.

Justitsministeren undrede sig i nogen grad over den energi, jeg lagde i argumentationen for det forslag, som partiet centrumdemokraterne har fremsat. Der er vel ikke nogen grund til undren her, hr. justitsminister. Jeg har peget på den mulighed, som jeg finder mest nærliggende, og som jeg finder bedst: ikke en udvidelse, men en tydeliggørelse af straffeloven. Men da justitsministeren i sin konklusion har sagt, at han ønsker grundighed, han ønsker at overveje alle muligheder, og han er parat også til at fremme sagen rimelig hurtigt, så er det en konklusion, som jeg kun kan tiltræde, og jeg skal derfor ikke fortsætte debatten eller polemikken med justitsministeren på dette punkt.

Da jeg havde ordet i første omgang, blev

jeg ved en misforståelse afbrudt i mit indlæg, idet jeg misforstod den røde lampe, og der var derfor et par betragtninger, jeg ikke fik med, men som egentlig hørte med i første indlæg.

Der blev nemlig af hr. Jens Møller gjort et par bemærkninger til partiet venstre. Hr. Jens Møller undrede sig lidt over partiet venstres stillingtagen, proceduren i denne sag. Jeg skal ikke gentage hr. Jens Møllers bemærkninger, jeg går ud fra, man husker dem. Men jeg skal tilføje, at også mit parti, centrumdemokraterne, har undret sig lidt. Nu har fru Nathalie Lind for lidt siden været så venlig at give udtryk for sympati for det forslag, vi har fremsat, det har jeg noteret mig, men det ændrer ikke ved, at jeg har undret mig lidt over den procedure, som venstre har brugt parallelt med de tanker, som hr. Jens Møller har fremsat, og det vil jeg gerne knytte nogle generelle bemærkninger til.

Der er sager, hvor det er naturligt, at det er regeringen, der tager et udspil og samler visse partier og forklarer sine synspunkter for at se, hvor bred tilslutning man kan få. Det har denne regering gjort ved flere lejligheder. Der er andre situationer og andre sager, f. eks. de sager, vi står med her, hvor det er mere naturligt, at initiativet kommer fra anden side, fordi de pågældende sager nu engang er særdeles varme kartofler for regeringen, og her mener jeg, at der påhviler det næststørste parti her i folketinget og dermed altså det største oppositionsparti, venstre, en særlig forpligtelse. Jeg synes, det havde været rimeligt, om venstre havde taget initiativet til at samle til nogle forhåndsdrøftelser nogle af de partier, som kunne forventes at have i hvert fald i et vist omfang fælles synspunkter i denne sag. Så kunne vi også have undgået, at man i dagspressen har harceleret over, at en sådan fælles stillingtagen og en sådan fælles fremføring af synspunkter ikke fandt sted.

Jeg vil godt til sidst tilføje til dette punkt, at vi har fra centrumdemokraternes side forholdt os afventende. Vi havde egentlig forventet et udspil, men det kan vel ikke være sådan, at et stort parti som venstre forventer, at et sådant udspil skal komme fra et så lille parti som det, jeg repræsenterer.

[Brusvang.]

Endelig et par ord om proceduren. Jeg er blevet anmodet om at præcisere det ønske om en afstemning om proceduren, som jeg fremførte i mit første indlæg. Det, jeg gerne vil have en afstemning om i salen, er et forslag om, at der sker en samlet behandling af disse forslag i et 17 mands udvalg, således at forstå, at det pågældende udvalg får 17 medlemmer og 17 stedfortrædere, således som også fremført af hr. Glistrup for et øjeblik siden.

Begrundelsen herfor er naturligvis den, at jeg gerne ser, at disse sager på grund af deres indre sammenhæng behandles i ét og samme udvalg. Jeg havde ikke haft noget imod, at det var blevet retsudvalget, men det er der åbenbart ikke flertal for. Der var heller ikke flertal for, at det skulle samles i arbejdsmarkedsudvalget. Derfor blev det splittet op, og nu har vi, hvis den underhåndsaftale, eller hvad man skal kalde det, forhåndsdrøftelse, som har fundet sted på et gruppeformandsmøde, skal fastholdes, som resultat den helt ejendommelige situation, at et forslag fra mit parti, centrumdemokraterne, om en tydeliggørelse af straffeloven behandles i retsudvalget og et ganske parallelt forslag hermed fra partiet venstre, som også ønsker en form for tydeliggørelse eller markering, hvad man skal sige, af straffeloven, men som blot ikke er fremkommet med forslag til de konkrete ord, hvormed tilføjelsen eller præciseringen skal ske, skal behandles i et andet udvalg. Det kan ikke være rigtigt. Der må være noget, der virkelig på afgørende vis taler for, at disse forslag bliver behandler ét og samme sted.

Så var hr. Glistrup så venlig i sin argumentation for denne procedure at tilføje, at man her virkelig skulle vise lidt imødekomme over for de små partier, som har særlige vanskeligheder. Jeg takker for bemærkningen, den er venligt formuleret, og jeg tror også, den er venligt ment. Men jeg vil godt gå et skridt videre og sige: det er ikke bare et spørgsmål om, at man skal tage hensyn til de små partier. Det er et spørgsmål om, at dette folketing skal tage hensyn til sig selv. For hvad er konsekvensen af, at de små partier ikke kan være med i udvalgene, hvor disse sager behandles? Konsekvensen er ganske enkelt den, at når man er

færdig med hele snakken og debatten og undersøgelsen i udvalgene, så må de små partier forbeholde sig at genoptage denne debat her i salen til skade for en hurtig udvikling af forretningerne, og derfor vil jeg gerne fastholde forslaget om, at vi får nedsat et ad hoc-udvalg med 17 medlemmer og 17 stedfortrædere, hvor vi kan behandle tingene i sammenhæng.

Wilhelm (VS):

Jeg har vanskeligt ved på VS' vegne at takke nogen minister for besvarelse af spørgsmål og problemstillinger i denne debat. Jeg mener, det er gjort meget klart, hvorfor det vil være helt uacceptabelt, at man ad administrativ vej gennem såkaldte tydeliggørelser foretager reelle ændringer i hævdevundne aktionsmuligheder og -rettigheder, som lønarbejderne har haft og har, og at man derved undgår at lave det provokerende lovindgreb, som jo i virkeligheden er krævet. Der er ikke kommet noget dementi fra regeringen af, at man tilstræbte eller kunne tænkes at gå med til den slags indskrænkninger gennem cirkulærer, politivedtægter eller på anden vis, der har tværtimod både i dag og især i opspillet til i dag faktisk været temmelig tydelige tegn på en aftale mellem forslagsstillerne og regeringen om, at man kunne overveje at trække sine forslag, hvis man fik en aftale med regeringen. Den første del af den opfyldte justitsministeren i går, og det var et klart krav fra forslagsstillernes partier i retsudvalget om, at man skulle have et tilsagn om, hvor hurtigt man kunne forvente en afklaring vedrørende en sådan administrativ stramning. Her lå svaret fra justitsministeren i går om, at man kunne forvente, at straffelovrådet ville komme med udtalelser om muligheden for en omfortolkning og muligheden for at køre det via cirkulærer eller via ændring i politivedtægten omkring nytår.

Vi kan ikke for stærkt advare lønarbejderne mod det, der her efter alle solemærker at dømme er under opsejling. Det kan blive noget, som er vanskeligere at få øje på end et direkte lovindgreb, men det er i virkeligheden det samme, man tilstræber. Og stadig væk som i første runde vil jeg sige, at socialdemokratiet og regeringen skal være mere end velkomne til at gøre disse formodninger til skamme, men det er foreløbig i hvert fald

[Wilhelm.]

ikke sket, og det går heller ikke med ord alene.

På en måde vil jeg nok sige, at der kunne være behov for en tydeliggørelse, men det er jo ikke den slags tydeliggørelse, der er spillet op til. Jeg nævnte i første runde forudsætningerne for straffelovens § 260, det forarbejde, der blev gjort, og hvorfor man ifølge betænkningen fra 1917, side 218-20, trak den mere almene bestemmelse, som ville have kriminaliseret f. eks. fysisk blokade og forskellige andre af de midler, der er benyttet i arbejdskampe, tilbage i andenudgaven, i tredjeudgaven af forslaget og dernæst i den faktisk besluttede formulering af § 260. Det var, fordi man ikke ønskede at kriminalisere de hævdvundne aktionsmuligheder, som lønarbejderne allerede dengang havde.

Jeg har demonstreret, hvordan man har levet med den lov i årtier, man har haft i hundredvis af blokader, og der findes ikke ét tilfælde — stadig væk med forbehold for de allerseneste år, som ikke har været med i de annaler, jeg har kigget på i den forbindelse — i de første 30 år, den lov eksisterede, og hvor der var alle arbejdskampene op gennem 1930'erne, der findes ikke ét tilfælde, hvor man har kunnet drage aktionerende lønarbejdere strafferetligt til ansvar i henhold til straffelovens § 260 eller nogen som helst anden paragraf i straffeloven. Og alligevel tilstræber man en tydeliggørelse, der går i retning af indskrænkninger, som går i retning af, at Bækkelund måske skulle have været ulovlig, at Info-aktionen måske skulle have været ulovlig. Når jeg siger, at der godt kunne være behov for en tydeliggørelse, så er det en anden vej. Der er noget, der tyder på, at politimesteren på Frederiksberg kunne have behov for en tydeliggørelse, der klart og tydeligt fortalte ham, under hvilke forudsætninger denne lov blev vedtaget for mange år siden. Hvad var det for paragraffer, hvad var det for formuleringer, der faldt væk under handlingerne med den udtrykkelige begrundelse, at man ikke ville gribe ind i hævdvundne rettigheder for arbejdskampe? Det kunne der være behov for en tydeliggørelse af, men det er næppe den, vi skal vente fra regeringen, fra justitsministeren, desværre. Endelig vil jeg gerne takke hr. Hjortnæs

og især fru Nathalie Lind for den juridiske citatkrig, de har ført heroppefra i dag. Jeg synes, den har været så nyttig, og ikke mindst hvis den ville blive citeret flittigt i presse, radio og tv. Den har været så nyttig, at vi fra VS' side meget gerne skulle afstå permanent tid hver uge her i folketinget til, at hr. Hjortnæs og fru Nathalie Lind kunne føre en sådan juridisk citatkrig.

Når man har prøvet gennem flere år som led i den politiske kamp, der finder sted, at vise, hvad det er for dybt reaktionære og subjektive synspunkter, som man ved borgerlige universiteter ophøjer til objektive videnskabelige sandheder, og ved, hvor svært det kan være at trænge igennem med den slags bevisførelse, så må man sige, at der er gjort et nyttigt og godt stykke arbejde af hr. Hjortnæs og fru Nathalie Lind her i dag. Jeg tror, der skal mange måneders arbejde for kritiske studenter og andre til for at give en så fin dokumentation for, hvad det er for reaktionære og subjektive synspunkter, som man i årtier har præmieret ved det juridiske fakultet på Københavns universitet.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen):

Jeg har lige et par bemærkninger til fru Nathalie Lind, som påstod, at det, jeg havde anført i mit indlæg, ikke var korrekt. Det mener jeg ikke der kan være nogen tvivl om at det er. Der står i bemærkningerne til venstres forslag til folketingsbeslutning:

„I Norge er borgernes organisationsfrihed beskyttet i såvel positiv som negativ henseende efter almindelige retsgrundsætninger, hvorfor eksklusivt aftaler, der indskrænker denne organisationsfrihed, er retsstridige og derfor uforbindende og ugyldige.“

Jeg går ud fra, at når de er retsstridige, er de også ulovlige, men måske ikke strafbare.

Jeg har her et par sider også af professor Kristen Andersens lærebog udgivet i 1967, og jeg vil lige her minde om side 151 og side 152, hvor han skriver om den hovedaftale, som gælder mellem arbejdsmarkedets parter i Norge, og hvor han går ind på nogle af de problemer. Han skriver på side 152 efter en omtale af de regler, der i øvrigt gælder:

„Det er dog juridisk sett intet i veien for, at arbeidsgiverne gjennom avtale forplikter seg til eksklusivt å holde seg til arbeids-

[Arbejdsministeren.]

takere, som er medlemmer av en bestemt organisasjon. Den slags avtaler er riktignok uhyre sjeldne i norsk arbeidsliv. Men de forekommer, og de er altså i prinsippet rettslig uanгриpelige.“

(Kort bemærkning).

Nathalie Lind (V):

Jeg vil blot sige, at det vil jo af fortrykket af denne debat fremgå, at arbejdsministeren i sin tale i formiddags sagde, at ifølge bemærkningerne til venstres forslag var forholdene i Norge sådan, at eksklusivavtaler, som indskrænker organisationsfriheden, var forbudt. Det har vi ikke sagt, vi har sagt, at de er retsstridige og derfor uforbindende og ugyldige. Det er to forskellige ting. Måske igen et eksempel på, at dette forslag rettelig burde behandles i retsudvalget.

Gert Petersen (SF):

Det er bare et par enkelte bemærkninger, jeg skal gøre, især til justitsministeren.

Jeg hørte justitsministeren sige, at der åbenbart her i salen havde været bred tilslutning til det krav, som jeg havde fremført om fastholdelse af den nuværende retstilstand. Jeg må sige, at jeg desværre ikke har oplevet det helt på den samme måde. Jeg vil indrømme, at billedet er noget flimrende. Det hænger vel også sammen med den efterhånden næsten sagnomspundne uenighed, som eksisterer mellem de borgerlige partier indbyrdes, hvilket jeg skal være den sidste til at beklage. Men foruden at billedet er noget flimrende, vil jeg dog nok sige, at jeg ikke har følt det sådan, at der var bred tilslutning til krav om fastholdelse af den nuværende retstilstand. Jeg synes, at der med mange forskellige nuancer er udtrykt krav om ændring af den nuværende retstilstand enten igennem ændring af straffeloven eller igennem uddybende eller tydeliggørende cirkulærer, politivedtægtsændringer, eller hvad man nu kunne forestille sig.

Jeg vil godt understrege, at socialistisk folkeparti er imod, som jeg sagde, enhver ændring af den nuværende retstilstand. Vi ser gerne retstilstanden ændret i en for lønarbejderne og lønmodtagerne mere positiv retning, men det er umuligt med den sammensætning, folketinget har i øjeblikket, og

derfor er det vores synspunkt, at man ikke bør røre ved den nuværende retstilstand, hverken på den ene eller den anden måde.

Jeg bemærkede også, at den socialdemokratiske ordfører, hr. Hjortnæs, sagde, at man burde være overordentlig forsigtig med at røre ved den balance, som er skabt, og det vil jeg også gerne understrege. Jeg vil advare de forskellige, som måtte mene, at man kan pille en lille sten ud af det balancerede bygværk, der er skabt, og så tro, at det stadig væk holder, for det vil det ikke gøre.

Øg så endelig til slut. Jeg hørte justitsministeren udtrykke tilfredshed med politiets optræden i de to tilfælde, hvor der har været lidt dramatik, Bækkelund og Info, og det er da kun godt, at en chef er tilfreds med sit mandskab, det er menneskeligt udmærket, men sandheden er jo, at der især omkring Info har været en ganske omfattende diskussion om, hvad der skete, og blokadevagterne har i hvert fald oplevet det, der skete, på en helt anden måde end den, der svarer til den fremstilling, politiet er kommet med.

3 partier, nemlig det kommunistiske parti, venstresocialisterne og mit eget parti, SF, har anmodet justitsministeren om at foranstalte en undersøgelse af, hvad der faktisk skete den nat, da Info-blokaden blev brudt, og om lovene og de politimæssige og andre regler er blevet overholdt, og jeg vil da godt høre justitsministeren, om han har sat eller agter at sætte denne undersøgelse i gang. Der er jo tilsvarende krav fra fotografernes sammenslutning til politiankenævnet på Frederiksberg. Det vil jeg lade hvile her, det er en sag mellem fotograferne og politiankenævnet, men justitsministeren har fået en direkte henvendelse fra 3 partier om en undersøgelse, og jeg går ud fra, at han vil forholde sig positivt til at sætte den i gang, måske har han allerede sat den i gang, sådan at vi kan komme til klarhed over, hvad der faktisk skete, for selv om justitsministeren er tilfreds, vil jeg nok sige, at vi er en del andre, der ikke er det, og under alle omstændigheder hersker der på nuværende tidspunkt uklarhed.

Justitsministeren (Orla Møller):

Det var med ikke så lidt undren, jeg lyttede til hr. Wilhjelm's indlæg, og det er

[Justitsministeren.]

det, der forårsager, at jeg går på talerstolen endnu en gang og tager tingets tid.

Der kan ikke blive hængende i luften uimodsagt en påstand om, at der eventuelt skulle være en aftale mellem regeringen og forslagsstillerne til de forskellige forslag her i dag om, at man skulle være bøjelig fra regeringens side, så ville man trække forslagene tilbage.

Det er mig en stor skuffelse, at hr. Wilhjelm betjener sig af en sådan løsagtig påstand i en debat, der ellers også mellem venstresocialisterne og mig har været præget af den dybeste saglighed. Det skuffer mig overordentlig meget, at det kan blive fremsat på denne måde.

Jeg vil gerne have understreget, hvad der blev sagt også i mit sidste indlæg, at når jeg konstaterede, at flere af partierne og i hvert fald et flertal af medlemmerne i dette ting gav udtryk for, at det var det eksisterende retsgrundlag, der hele tiden skulle arbejdes på, men at man eventuelt kunne ønske en tydeliggørelse af noget af det, så er der dermed sagt meget tydeligt fra regeringens side, hvad sagen i det hele taget drejer sig om, og dermed kan jeg besvare et af punkterne fra hr. Gert Petersen på samme måde, at den balance, som hr. Hjortnæs gjorde udtrykkelig opmærksom på, er særdeles ømtålig at anfægte. Den er regeringen altså klar over eksisterer.

Jeg vil godt i forbindelse med et spørgsmål, som hr. Wilhjelm også var inde på, sige, at der bliver ikke tale om at omgå det eksisterende grundlag på nogen som helst måde, det er helt givet, også efter det flertal, der eksisterer i folketinget for det efter denne debat.

Med hensyn til angrebet på politimesteren skal jeg bare svare — det gælder også det, som hr. Gert Petersen sagde — at sagen omkring det, der skete på Frederiksberg, er ved at blive undersøgt. Jeg har bedt om at få en redegørelse for alle de spørgsmål, som blev rejst af venstresocialisterne.

Jeg vil gerne til sidst for at klare det op sige, at der var tre ting i statsministerens tale, som stadig står ved magt, og som bærer regeringens holdning. For det første: folk skal kunne færdes frit til og fra steder, hvor de har lovligt ærinde. For det andet: en åbenhed over for at få drøftet, hvilke pro-

blemer der er opstået i den senere tids debat. Og endelig for det tredje: det må være en ufravigelig betingelse, at der ikke sker nogen begrænsning i de rettigheder, som fagbevægelsen gennem årtier har erhvervet sig. Når jeg svarede, som jeg gjorde i mit indlæg, skyldes det, at det felt, jeg har beskæftiget mig med i debatten i dag, drejer sig om ændringer af straffeloven og ikke om alle de øvrige forslag, som ligger under arbejdsministerens område. Hvis hr. Gert Petersen tager det med i overvejelserne, er vi nok ikke så uenige endda.

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Justitsministeren kan kalde det aftale eller ikke aftale. Jeg mener ikke, det er regeringen og socialdemokratiet, der af egen drift og uden påvirkning udefra bør komme med bestræbelser for eller i hvert fald forberedelser til at få straffelovrådet til at kigge på, om man ad cirkulærevej, ad politivedtægtsvej eller ved ændringer eller fortolkninger kan tydeliggøre, indskærpe osv.

Jeg tror ikke, hr. Brusvang vil bestride, at centrum-demokraterne både tidligere og her i dag har erklæret sig meget villige til at se på muligheden for at trække deres eget forslag, hvis det samme formål kan opnås ad administrativ vej.

Så takker jeg justitsministeren for — hvis det kan tolkes rigtigt — at der ikke bliver tale om at omgå det eksisterende grundlag, medmindre det skal være en eller anden spidsfindig diskussion om, hvad det eksisterende grundlag er. Hvis der er realiteter i det og det ikke bare er det eksisterende grundlag, men også de eksisterende forhold, traditioner og hævdvundne aktionsrettigheder osv., så takker jeg for det, men må samtidig konstatere, at det er et dementi af statsministerens svar til hr. Schlüter, som næsten ord til andet blev gentaget af justitsministeren her i formiddags, for enhver lønarbejder vil vide, at der er intet tilbage af den eksisterende ret til fysisk blokade, hvis det skal udlægges, som statsministeren svarede hr. Schlüter den 15. oktober. Det, der da blev tilbage, var retten til at opstille vagter — hvad de så ellers skulle være vagter for, det fremgår ikke, for de må ikke forhindre adgang til og fra — det skulle være skiltning, uddeling af tryksager, samtaler

[Wilhelm.]

med de ansatte på virksomheden osv. Det kaldte statsministeren en effektiv blokade. Enhver lønarbejder ved, at det ikke er nogen effektiv blokade, og det er ikke det, man hidtil har forstået ved en fysisk blokade.

Justitsministeren (Orla Møller):

Det er helt åbenbart, at der kan blive adskillige uoverensstemmelser alt afhængigt af tolkningen mellem hr. Wilhelm og mig. Det, der er det afgørende, er, at regeringens holdning er faktisk defineret i statsministerens svar, og der står også tydeligt de forbehold, som fagbevægelsen vil være interesseret i, og som er fagbevægelsens traditioner.

Men jeg må måske slutte af med at sige, at der er dog, undskyld, hr. formand, jeg var lige ved at komme til at sige noget slemt, men der er dog pokker til forskel på, om et parti, som altså ikke er regeringsparti, siger, at regeringens arbejde med disse ting er tilfredsstillende for os, og så at der på forhånd skulle være lavet en aftale. Det sidste vil jeg stadig væk have dementeret.

(Kort bemærkning).

Brusvang (CD):

Kun dette til hr. Wilhelm, at jeg har brugt megen tid på at argumentere for, at dette er benyttet i et justitsministerielt cirkulære. Altså den administrative præcisering anser jeg for uacceptabel i denne situation, og derfor har jeg naturligvis ikke ventileret muligheden af at trække vort forslag i en sådan forbindelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (hvv. anden (sidste)) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at de under punkt 1-4 anførte forslag henvises til arbejdsmarkedsudvalget, og at forslaget under punkt 5 henvises til retsudvalget.

Imidlertid er der af hr. Brusvang stillet forslag om, at alle 5 forslag henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer og 17 stedfortrædere, mens hr. Bay har foreslået, at forslaget under punkt 1 henvises til retsudvalget.

Der må derfor foretages afstemning.

Brusvangs forslag om at henvise de 5 forslag til et særligt udvalg på 17 medlemmer og 17 stedfortrædere forkastedes med 89 stemmer mod 55.

Bays forslag om at henvise forslaget under punkt 1 til retsudvalget forkastedes med 89 stemmer mod 57.

Første næstformands forslag om at henvise de under punkt 1-4 opførte forslag til arbejdsmarkedsudvalget og forslaget under punkt 5 til retsudvalget vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *Sigsgaard* har jeg modtaget meddelelse om, at han som følge af deltagelse i FN's 30. ordinære generalforsamling ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv fra og med den 4. november samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Fra medlem af folketinget *Erlendsson*, der har haft orlov, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 1. november 1975 atter kan give møde i tinget. Stedfortræderens, *Kaj K. Larsens*, hverv som midlertidigt medlem ophører fra nævnte dato at regne.

Udenrigsudvalget har afgivet *betænkning* over beretninger angående Nordisk Råds 21. sessions anden samling samt Rådets 22. og 23. session. Eksemplarer vil blive omdelt.
(Andre selvst. forsl. nr. XXVI).

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 31. oktober, kl. 11 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Stinus.*
- 2) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Inge Krogh.*

[Første næstformand.]

- 3) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Kristen Østergaard.
- 4) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Sigsgaard.
- 5) Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.
- 6) Tredje behandling af:
Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.
- 7) Tredje behandling af:
Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser for Færøerne om pristalsregulerede sociale ydelser.
- 8) Tredje behandling af:
Forslag til lov om ændring af lov om statsgaranti for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut.

9) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af tillægsprotokollen af 28. april 1975 til associeringsaftalen mellem Det europæiske økonomiske Fællesskab og Grækenland som følge af nye medlemsstaters tiltrædelse af Fællesskabet.

- 10) Forhandling om ministeren for offentlige arbejders redegørelse af 29. oktober 1975 om trafikpolitik.

Mødet hævet kl. 17.32.